Khảo cứu về Tịnh Độ tông (Chánh Tín Mai Thọ Truyền)

Tịnh Độ — sách & giảng giải

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 1

Khaûo cöùu veà TÒNH ÑOÄ TOÂNG

2 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 3

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN

Khaûo cöùu veà TÒNH ÑOÄ TOÂNG

4 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Bieân soaïn: BAN PHAÄT HOÏC XAÙ LÔÏI

– TK. Thích Ñoàng Boản
– Cö só Toáng Hoà Caàm
– Cö só Laâm Hoaøng Loäc
– Cö só Traàn Ñöùc Haï
– Cö só Toâ Vaên Thieän
– Cö só Traàn Phi Huøng
– Cö só Chính Trung

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 5

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 1905-1973

6 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 7

Lôøi noùi ñaàu

ÔÛ Trung Hoa, Ñaïi haøn, Nhöït boản vaø Vieät Nam hình thöùc Phaät giaùo ñöôïc roäng truyeàn vaø ñöôïc nhieàu ngöôøi chaáp nhaän hôn heát laø Toâng Tònh Ñoä. Veà nghi thöùc – thôø phöôïng, leã baùi, tuïng nieäm – Tònh Ñoä Toâng khoâng quaù phieàn phöùc, toán keùm, nhö Maät Toâng, laïi khoâng quaù ñôn giaûn nhö Thieàn Toâng. Veà haønh trì thì khoâng coù phaùp moân naøo deã hôn, deã ñeán noãi coù ngöôøi cho ñoù laø "con ñöôøng tu taét". Giaûn dò vaø deã tu nhö theá maø keát quaû laïi chaéc chaén vaø toát ñeïp ngoaøi söùc töôûng töôïng. Chính ba ñieåm naøy ñaõ laøm cho ñoâng taây kim coå nhieàu ngöôøi hoaøi nghi, daàu raèng saùch vôû vaø ñoâi khi thöïc teá ñaõ bieän hoä maïnh meõ cho hieäu naêng hieäu löïc cuûa phöông phaùp "nieäm Phaät vaõng sanh". Ñaõ coù nhöõng cuoäc tranh luaän veà vaán ñeà töø laâu roài, nay ñem ra moå xeû nöõa, phoûng coù lôïi ích gì khoâng? Thöa coù, vì nhieàu leõ Thöù nhöùt, cuoäc tranh luaän noùi treân daàu coù, noù taûn maùc trong kho saùch heát söùc to lôùn cuûa Phaät giaùo, neáu khoâng söu

8 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

taäp thì caùi coù ñoù gaàn nhö khoâng, chaúng maáy ai bieát ñeán, ñeå xem phaûi traùi ôû ñaâu. Thöù nhì, phaûi traùi khoâng phaân thì loøng tin khoù vöõng. Ñöùc tin chöa vöõng thì söï haønh trì khoâng kieân coá lieân tuïc, hai ñieàu kieän taát yeáu cho söï thaønh coâng. Thöù ba, coù moät vaøi khía caïnh chöa ñöôïc trình baøy roõ raøng, moät vaøi hoùc hieåm chöa ñöôïc soi saùng, khieán nhieàu ngöôøi chöa döùt haún moïi hoà nghi. Tröôùc nhöõng söï kieän vöøa keå taùc giaû cuûa thieân khaûo cöùu naøy coù tham voïng: - Ñi ngöôïc doøng thôøi gian ñeán uyeân nguyeân cuûa pheùp nieäm Phaät, ñeå xem coi lôøi phaùn quyeát: "Tònh ñoä toâng khoâng phaûi laø Phaät giaùo vaø hoaøn toaøn laø moät saùng taùc cuûa ngöôøi Trung hoa" coù ñuùng hay khoâng; - Döïa treân kinh ñieån, minh ñònh chôn nghóa cuûa nhieàu danh töø bò hieåu sai, chæ vì quaù thöôøng duøng, quaù thoâng duïng; - Vaïch nhöõng choã duïng taâm saâu kín cuûa kinh ñieån ñeå ñaët phaùp moân "nieäm Phaät xöng danh" cuõng nhö toaøn boä maùy "töôïng tröng" cuûa toâng Tònh ñoä vaøo ñòa vò chính xaùc cuûa noù, haàu laøm tan nhöõng ngoä nhaän hay nhöõng bình luaän xuyeân taïc. Ñaây laø moät coâng taùc maø töï ngöôøi caàm buùt thaáy quaù baïo daïn vaø deã sô soùt. Nhöng vì loøng muoán chia sôùt nhöõng gì maø ta ñaõ löôïm laët ñöôïc suoát hai möôi naêm theo doõi vaán ñeà, taùc giaû quyeát thöïc hieän yù mình vôùi nieàm hy voïng ñöôïc boán phöông baïn ñoïc chæ baûo vaø tha thöù nhöõng ñieåm khieám khuyeát hoaëc sai laàm.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 9

Laïi nöõa, trong thieân khaûo cöùu naøy seõ coù nhieàu giaûi thích maø ngöôøi ñoïc coù theå caûm thaáy laø quaù môùi, quaù baïo, traùi ngöôïc vôùi ñöôøng loái chung töø tröôùc tôùi nay cuûa ña soá hoaëc cuûa nhöõng "uy quyeàn" ñöôïc nhieàu giôùi tin töôûng. Gaëp nhöõng tröôøng hôïp naøy, xin bình taâm vaø voâ tö suy xeùt taän töôøng, ñöøng voäi leân aùn vaø ñaû kích. CHAÙNH TRÍ

10 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

LÖÔÏC SÖÛ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Moät ít hoïc giaû ngoaïi quoác laàm cho phaùp moân Tònh ñoä laø moät phaùp moân chòu aûnh höôûng cuûa moät phaùi Thieân Chuùa giaùo (Nestorianisme) hay moät saùng taùc cuûa Nhöït Boån. Voâ tö maø xeùt, chuùng ta phaûi nhìn nhaän raèng nhieàu kinh luaän cuûa Ñaïi thöøa Phaät giaùo AÁn Ñoä haøm chöùa giaùo nghóa cuûa phaùp moân nieäm Phaät, nhö Kinh Phaùp Hoa, Luaän Khôûi Tín cuûa Maõ Minh hay Luaän Vaõng sanh cuûa Theá Thaân, v.v... Caên cöù vaøo ñieåm naøy thì, daàu khoâng ñöôïc laäp thaønh moân phaùi roõ raøng, Tònh giaùo ñaõ coù töø khi Ñöùc Phaät coøn hieän tieàn, nghóa laø tröôùc khi Phaät giaùo du nhaäp vaøo Trung Hoa, Nhöït Boån haèng 9, 10 theá kyû. Theo cö só Cao Quan Lö, Tònh giaùo coù theå ñöôïc truyeàn vaøo Trung Quoác moät löôït vôùi caùc giaùo nghóa khaùc, nhöng chæ ñöôïc ngöôøi theo tu hoïc keå töø Hueä Vieãn Ñaïi sö ñöùng ra ñeà xöôùng vaø daãn ñaïo. Moät ñieåm khaùc nöõa cuûa Tònh ñoä toâng Trung Hoa laø, tuy trong phaùi coù

nhieàu vò danh sö, Toâng naøy khoâng coù heä thoáng truyeàn thöøa nhö caùc toâng khaùc. Ñeán ñôøi Toáng, ngaøi Minh Hieåu Phaùp sö môùi choïn trong caùc baäc ñoàng tu tònh nghieäp traûi qua caùc thôøi ñaïi caùch nhau xa

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 11

vaø ñöôïc coâng nhaän laø ñaïo cao ñöùc caû, maø saép thaønh moät heä thoáng 7 Toå. Sau Chí Khaùnh noi theo ñoù maø vieát ra saùch "Tònh Ñoä Laäp Giaùo Chí", ghi laïi heä thoáng baûy Toå vöøa noùi ñeå löu laïi cho haäu theá. Ñeán ñôøi Minh, caùc hoïc giaû laïi toân theâm Ngaøi Vaân Theâ Ñaïi sö laøm Toå thöù 8. Danh saùch 7 Toå: 1 – Lö sôn Hueä Vieãn Ñaïi sö 2 – Quang Minh Thieän Ñaïo Ñaïi sö 3 – Ban Chaâu Thöøa Vieãn Ñaïi sö 4 – Nguõ Hoäi Phaùp Chieáu Ñaïi sö 5 – Ñaøi Nham Thieáu Khang Ñaïi sö 6 – Vónh Minh Dieân Thoï Thieàn sö 7 – Chieáu Khaùnh Tænh Thöôøng Ñaïi sö 8 – Vaân Theâ Chaâu Hoaønh Ñaïi sö. Sô Toå hoï Coå, ngöôøi phuû Nhaïn moân, Chaâu Laâu phieàn, (baây giôø laø Sôn Taây). Luùc nhoû hoïc nho, thoâng suoát saùu kinh, laïi theâm tinh töôøng Trang, Laõo. Ñeán 21 tuoåi, nhaân nghe ngaøi Ñaïo An giaûng kinh Baùt Nhaõ, phaùt taâm xuaát gia. Gaëp buoåi giaëc cöôùp tung hoaønh ngaøi Ñaïo An beøn phaân taùn ñoà chuùng. Hueä Vieãn töø taï thaày sang Kinh Chaâu, roài laïi sang La Phuø ñeå ñeán Taàm Döông. Thích caûnh Lö Phong thanh tònh, Hueä Vieãn truù laïi ôû ñoù. Luùc baáy giôø coù sa moân Hueä Vónh laø ngöôøi ñoàng moân

12 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

vôùi Vieãn, ñang ôû chuøa Taây Laâm. Vónh khuyeán khích Thöù söû Hoaøn YÙ ñöùng ra xaây caát chuøa Ñoâng Laâm vaø môøi Hueä Vieãn veà ôû. Veà sau, coù caùc nhaø aån tu nhö Löu di Daàn, Loâi thöù Toâng vaø caû ngaøn sa moân do Hueä Vieãn chæ daïy, keát hôïp laäp thaønh Baïch Lieân Xaõ, thöôïng töôïng Voâ Löôïng Phaät, tieán tu tònh nghieäp. Toå thöôøng noùi: "Tam muoäi (chaùnh ñònh) coù nhieàu loái, teân goïi khaùc nhau. Muoán deã tieán ñeán thöù tam muoäi naøo, cuõng caàn phaûi daøy coâng tu taäp, vaø trong caùc coâng phu naøy, nieäm Phaät laø tröôùc nhöùt". Ngoân haønh hôïp nhöùt, troïn ba möôi naêm cö chuøa Ñoâng Laâm, Toå luoân luoân moãi ngaøy ñeâm nieäm Phaät saùu thôøi, chôn khoâng bao giôø rôøi nuùi, neáu phaûi ñöa khaùch thì cuõng chæ ñöa tôùi Hoá Kheâ laø cuøng. Ñeán thaùng 8 naêm Nghóa Hy thöù 12, ñôøi Taán (416 T.L.), ngaøi tòch, thoï 83 tuoåi. Khi sanh tieàn, Toå ñöôïc ba laàn thaáy thaùnh töôïng Ñöùc A Di Ñaø vaø luùc laâm chung laïi ñöôïc thaáy Tam Thaùnh Taây phöông. Kinh Luaän caên baûn cuûa Tònh ñoä toâng: 1- Phaät Thuyeát Voâ Löôïng Thoï Kinh, 2 quyeån, do Taøo Nguïy Khöông Taêng Khaûi dòch. Cuõng goïi Ñaïi boån. 2- Phaät thuyeát quaùn Voâ Löôïng Thoï, 1 quyeån, do Toáng Cöông Löông Da Xaù dòch. 3- Phaät thuyeát A Di Ñaø Kinh, 1 quyeån, do Dieâu Taàn Cöu Ma La Thaäp dòch. Cuõng goïi laø Tieåu boån.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 13

4- Vaõng sanh Tònh ñoä Luaän Toâng chæ cuûa Tònh ñoä Toâng Tònh ñoä laáy söï nieäm Phaät laøm nhaân duyeân, döïa treân lôøi nguyeän cuûa Phaät A Di Ñaø, luùc Phaät coøn laø Boà taùt Phaùp Taïng (Dharmakara) nhö döïa vaøo moät söùc cöùu ñoä

ngoaøi ta (tha löïc), vaø caàu sanh veà nöôùc Tònh (Tònh ñoä, hay noùi ñuùng hôn, Tònh thoå), maø tieáng Phaïn goïi laø Sukhaâvati: ñaát trong saïch an laønh. Caùc baäc cao ñöùc thôøi xöa thaáy coù hai con ñöôøng tu haønh: 1- Con ñöôøng khoù ñi (nan haønh) 2- Con ñöôøng deã ñi (dò haønh) Hoaëc laäp hai cöûa (moân): - Cöûa vaøo ñöôøng Thaùnh (Thaùnh ñaïo moân) - Cöûa vaøo nöôùc Tònh (Tònh ñoä moân) Phaåm Dò Haønh trong boä Luaän Thaäp Truï Tyø Baø Xa cuûa Boà taùt Long Thoï coù giaûi nhö sau: “Coù hai con ñöôøng daønh cho haøng Boà Taùt caàu “baát thoái chuyeån”(1), moät laø con ñöôøng deã ñi, hai laø con ñöôøng khoù ñi. Goïi khoù vì caàu baát thoái chuyeån trong ñôøi “nguõ tröôïc” laïi khoâng coù Phaät xuaát theá laø moät vieäc khoâng phaûi deã. Goïi deã vì ngöôøi tu theo cuoäc ñôøi naøy chæ laøm coù moät vieäc laø

1. Baát thoái chuyeån: khoâng ñoåi yù luøi böôùc treân ñöôøng tieán tôùi quaû vò Phaät.

14 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

tin ôû lôøi nguyeän tieáp daãn cuûa Phaät A Di Ñaø moät loøng phaùt nguyeän sanh veà nöôùc Tònh. Nguyeän löïc cuûa A Di Ñaø maïnh meõ voâ cuøng, ai tin vaøo söùc maïnh aáy vaø naém giöõ vöõng vaøng, aét nhaäp vaøo chaùnh ñònh cuûa Ñaïi thöøa, maø chaùnh ñònh laø baát thoái chuyeån ñoù. Ñaây laø thaû thuyeàn theo nöôùc, coù phaûi deã vaø söôùng khoâng?” Trong saùch An Laïc Taäp, Thieàn sö Ñaïo Xöôùc coù vieát: “Con ñöôøng Thaùnh (Thaùnh ñaïo) hieän nay khoù theo, moät laø vì chuùng ta xa caùch Phaät raát laâu, hai laø khoù thoâng hieåu lyù ñaïo ñeán choã thaâm saâu nhoû nhaët. Duy coù cöûa Tònh ñoä laø thoâng suoát deã vaøo. Theo toâng naøy, chæ coù phaùp moân nieäm Phaät laø con ñöôøng deã ñi”. Chuû yeáu cuûa giaùo nghóa Toâng Tònh ñoä laø phaùp moân gaàn guõi nhöùt vôùi caên cô cuûa caùc haïng chuùng sanh vaø cuõng laø phaùp moân ñöôïc löu truyeàn phoå bieán nhöùt. Tu theo phaùp moân naøy laáy vieäc quaùn Phaät, nieäm Phaät laøm phöông tieän. Tuy giaûn dò, keát quaû khoâng phaûi khoâng toát ñeïp. Coù ngöôøi ñaët nghi vaán: “Muoán thaáy Thaät töôùng cuûa vaïn phaùp phaûi ñaït ñeán choã voâ töôùng, voâ nieäm. Ñaøng naøy giaùo nghóa cuûa toâng Tònh ñoä khoâng ngoaøi choã baét ñaàu höõu töôùng, höõu nieäm ñeå tôùi coõi höõu hình höõu töôùng laø Tònh ñoä hay Taây phöông Cöïc Laïc theá giôùi, nhö vaäy thì roõ raøng traùi vôùi Thaät töôùng, sao noùi ñöôïc laø moät phaùp moân cuûa Ñaïi thöøa”?

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 15

Neân hieåu: phaùp moân quaùn Phaät nieäm Phaät, töï noù, khoâng theå ñöa chuùng sanh moät maïch ñeán choã vieân chöùng Thaät töôùng, nhöng noù coù coâng naêng ñöa chuùng sanh, neáu ñöôïc vaõng sanh veà nöôùc Phaät A Di Ñaø, ñi ñeán Thaät töôùng moät caùch thuaän tieän deã daøng. Taïi sao? Taïi vì ôû theá giôùi Cöïc laïc, chuùng sanh laõnh ñöôïc voâ löôïng giaùo phaùp an laïc, gaëp nhieàu duyeân laønh, roài töï nhieân nhi nhieân maø höôùng veà neûo Thaät töôùng, thaønh töïu Phaät ñaïo. Quaû vò Kyø voïng cuûa ngöôøi tu haønh theo phaùp moân Tònh ñoä laø vaõng sanh

veà Tònh quoác, khaùc vôùi kyø voïng cuûa haønh giaû caùc toâng khaùc laø thaønh Phaät. Môùi nghe, nhieàu ngöôøi coù theå laàm töôûng raèng cöùu caùnh cuûa Tònh ñoä quaù thaáp keùm, nhöng neáu bieát "Phaùp moân voâ löôïng nghóa, dó tònh vi boån" thì thaáy raèng Tònh ñoä, nhö ñaõ noùi, laø moät caùi traïm maø ngöôøi tu haønh, baát cöù moân phaùi naøo, ñeàu phaûi traûi qua tröôùc khi ñeán böôùc cuoái cuøng laø thaønh Phaät. Khoâng vaõng sanh veà Tònh ñoä laø taâm chöa tònh, coøn oâ nhieãm, ñoù laø nghóa thaät cuûa hai chöõ vaõng sanh. Maø taâm chöa tònh thì laø taâm chuùng sanh, mong gì thaønh Phaät. Tôùi ñaây ta ñaõ thaáy roõ chuû ñích cuûa phaùp moân Tònh ñoä laø giuùp ngöôøi haønh giaû ñaït ñeán choã khöû taø nieäm, voïng töôûng, ñeå ñeán thanh tònh hoaøn toaøn vaø ñònh maõi trong caùi thanh tònh aáy. Ñònh ñaõ coù thì Hueä phaûi sanh, chính laø giai ñoaïn maø Kinh goïi laø

16 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

"Hoa khai" (hoa nôû), "Kieán Phaät" (thaáy Phaät, töùc laø thaáy Phaät taùnh, Thaät töôùng). Hueä laø Baùt nhaõ trí. Ngöôøi coù trí naøy laø ngöôøi ñaõ chuyeån caùi Bieát taàm thöôøng cuûa mình (Baùt thöùc) thaønh caùi Bieát sieâu vieät (Töù trí), goàm chung goïi laø Baùt nhaõ trí hay Nhaát thieát chuûng trí. Thieàn Tònh coù khaùc nhau khoâng? Töø xöa ñeán nay, coù moät cuoäc tranh chaáp giöõa hai toâng: Thieàn vaø Tònh. Phe Tònh thöôøng döïa vaøo baøi keä cuûa Vónh Gia Thieàn sö maø cho laø Tònh hôn Thieàn: Tu Thieàn, khoâng tu Tònh Möôøi ngöôøi, chín laïc ñöôøng AÂm caûnh boãng hieän baøy Lieác thaáy lieàn theo ñoù.

Khoâng Thieàn maø tu Tònh
Muoân tu, muoân ngöôøi ñöôïc
Chæ thaáy ñöôïc Di Ñaø
Lo gì chaúng khai ngoä
Tu Thieàn cuøng tu Tònh
Khaùc naøo coïp theâm vaây
Hieän ñôøi laøm Thaày ngöôøi
Ñôøi sau leân Phaät, Toå.
CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 17

Khoâng Thieàn cuõng khoâng Tònh
Ñòa nguïc nhieàu ñau khoå
Muoân kieáp vôùi ngaøn sanh
Khoâng moät ai giuùp ñôõ.
Hö Vaân Hoøa thöôïng – moät ñaïi Thieàn sö cuûa thôøi caän ñaïi – ñaõ giaûi yù cuûa baøi keä "Töù khoa" nhö sau (xem Töø Quang soá 147-148). "Rieâng toâi laø ngöôøi hay löu taâm veà ñieån chöông toâi thaät chöa thaáy baøi Töù khoa giaûng trong moät taùc phaåm naøo cuûa Vónh Minh, nhöng vì thieân haï löu truyeàn quaù laâu, toâi khoâng daùm noùi baøi aáy laø nguïy taïo. Ñieàu ñaùng traùch laø caâu "Höõu Thieàn voâ Tònh". Noùi nhö theá laø phaân bieät coù hai caùi rieâng sao? "Nieäm Phaät, loøng ngöôøi tònh, töùc Phaät ñoä tònh, laø thaáy Töï taùnh Di Ñaø. Tònh ñoä aáy vaø Thieàn

chaúng phaûi hai. Chæ vì nay ngöôøi ta phaân ranh cho neân laáy nieäm Phaät laøm Tònh, laáy tham thieàn laøm Thieàn. Ngaøy xöa, ñöùc Phaät vöôït thaønh xuaát gia, vaøo Ñaøn Ñaëc sôn tu ñaïo, tröôùc vôùi A Lam Ca ba naêm hoïc ñònh "baát duïng xöù", bieát khoâng phaûi laø chaùnh ñaïo beøn boû ñi tìm hoïc ba naêm khaùc vôùi Uaát Ñaøm Lam Phaát loái ñònh "phi phi töôûng". Bieát laø chöa phaûi caùi ñònh toät cuøng, ñöùc Phaät laïi boû vaø ñeán Töôïng Ñaàu Sôn, cuøng vôùi nhöõng ngöôøi tu ngoaïi

18 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

ñaïo, saùu naêm eùp xaùc, moãi ngaøy chæ aên moät hoät vöøng. Muøng 8 thaùng tö, luùc sao saùng moïc leân, hoaùt nhieân ñaïi ngoä, thaønh Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Beøn than raèng: "Laï thay! Taát caû chuùng sanh ñeàu ñaày ñuû trí hueä Nhö Lai, chæ vì voïng töôûng chaáp tröôùc maø khoâng chöùng ñöôïc". Luùc aáy Ñöùc Phaät naøo coù vöøa tu Thieàn vöøa tu Tònh ñaâu... "Thieàn laø choã cao nhöùt cuûa Nhöùt Thöøa phaùp, cuõng nhö söõa nguyeân chaát. Ngöôøi baùn söõa cöù theâm moãi ngaøy moät ít nöôùc, theùt roài söõa heát caùi taùnh söõa cuûa noù. Ngöôøi hoïc Phaät phaùp, cuõng theá, moãi ngaøy theâm nöôùc vaøo söõa hoaøi. Thaáy theá, Vónh Minh môùi ñoái vôùi moùn söõa Thieàn bò pha nöôùc maø noùi "Tu Thieàn, khoâng tu Tònh, möôøi ngöôøi chín sai ñöôøng". Ngaøi khoâng coù noùi "sai ñöôøng" ñoái vôùi thöù söõa Thieàn khoâng pha nöôùc coøn nguyeân chaát. "Phöông phaùp tham thieàn coát yeáu ôû choã thaáy cho ñöôïc caùi maët maøy tröôùc khi ñöôïc cha meï sanh thaønh (boån lai dieän muïc). Muïc ñích chæ caàu "minh taâm kieán taùnh". Ngöôøi ñôøi sau tham thieàn traùi vôùi phöông phaùp aáy, khi ñöôïc höôûng moät caûnh giôùi thanh tònh naøo ñoù, thoâng thöôøng laø thaáy thaân nheï nhaøng, nhö bay treân khoâng trung, roài khi haï xuoáng thaáy im laëng, laø töï cho coâng phu tu taäp ñaõ hoaøn thaønh, kyø thaät coøn naëng neà nôi aâm caûnh. Sao chaúng bieát raèng, moät nieäm khôûi leân, daàu laø nieäm "voâ sanh" ñi nöõa, cuõng khoâng theå naøo nhaém

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 19

"ñaàu saøo cao traêm thöôùc" maø leân. Nhaân ñaây maø Vónh Minh Thieàn sö môùi noùi: "AÂm caûnh hoát hieän tieàn, mieát nhó tuøy tha khöù" (aâm caûnh boãng hieän baøy, lieác thaáy lieàn theo ñoù). Ngöôïc laïi, loái nieäm Phaät giaø daën, chôn thaät, laø loái neân theo, tuy nhieân Vónh Minh khoâng coù noùi moät caùch roõ raøng raèng "Vaïn tu vaïn nhôn khöù" (muoân ngöôøi tu muoân ngöôøi veà Taây phöông). Ñieåm coát yeáu cuûa phaùp moân nieäm Phaät laø phaûi thöïc hieän cho ñöôïc Tònh ñoä, chöøng aáy môùi ñi thaáy A Di Ñaø. Baây giôø neáu laáy caâu "Ñaûn ñaéc kieán Di Ñaø, haø saàu baát khai ngoä" (chæ ñöôïc thaáy Di Ñaø, lo gì chaúng khai ngoä) maø laøm choã döïa, neân hieåu ñaây cuõng laø ñeå ñaû phaù voïng töôûng sai laàm maø thoâi... "Toâi bình sanh khoâng bao giôø khuyeân ngöôøi khoâng neân nieäm Phaät, toâi chæ baát maõn ñoái vôùi ai khuyeân ngöôøi khaùc khoâng caàn tham thieàn. Moãi khi toâi nhôù ñeán caâu "Taø sö thuyeát phaùp nhö Haèng haø sa" (Thaày xaèng noùi phaùp, nhieàu nhö caùt soâng Haèng) laø ñau loøng, bôûi vaäy môùi laáy yù chí

cuûa baøi Töù khoa giaûng ra sô löôïc giaûi baøy, hy voïng taát caû nhöõng ngöôøi tu haønh khoâng coøn laáy baøi aáy bieán chaáp baát thoâng, maø phaân cao haï giöõa hai toâng Thieàn Tònh, laøm traùi yù cuûa Vónh Minh Thieàn sö vaäy". Keát luaän Tònh ñoä laáy loøng tin vaø tha löïc laøm choã nöông töïa.

20 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Môùi xem thaáy coù choã töông ñoàng vôùi Thieân Chuùa giaùo maø tín ñoà chæ tin töôûng vaø caàu söï cöùu roãi ôû Chuùa. Tuy nhieân xeùt kyõ, khoâng ñuùng haún nhö vaäy. Tuy phaûi tin vaøo tha löïc cuûa Phaät A Di Ñaø, ngöôøi tu Tònh ñoä coøn phaûi noã löïc nieäm Phaät cho ñeán "nhöùt taâm baát loaïn" vaø taïo nhieàu nhaân duyeân phöôùc ñöùc, vaø nhöùt laø vaøo phuùt laâm chung, "taâm baát tham luyeán, yù baát ñieân ñaûo" môùi mong vaõng sanh. Vaäy ngöôøi nieäm Phaät tôùi möùc aáy laø ngöôøi coù chaùnh ñònh roài. Theá thì khoâng khaùc ngöôøi tham thieàn. Coù khaùc chaêng laø khaùc baáp böïc: Tònh laø loái tham thieàn "bình daân" vaø caùi ñònh do Tònh cung caáp chæ laø caùi ñònh sô ñaúng.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 21

CHÖÔNG I NGUOÀN GOÁC

ònh Ñoä toâng laø moät trong möôøi moân phaùi cuûa TPhaät giaùo Ñaïi thöøa Trung Hoa. Nhieàu hoïc giaû ñaõ quaû quyeát raèng toâng naøy hoaøn toaøn do ngöôøi Trung Hoa saùng laäp, tröôùc sau khoâng bao giôø coù teân treân ñaát AÁn, tuy raèng vieäc nieäm Phaät ñaõ ñöôïc ñeà caäp trong nhieàu kinh luaän chöõ Phaïn. Noùi moät caùch khaùc, phaùp moân nieäm Phaät ñöôïc chính Ñöùc Phaät hay nhieàu vò Boà Taùt khuyeán khích nhöng phöông tieän tu haønh aáy luoân luoân vaãn laø phöông tieän, Phaät giaùo AÁn Ñoä, khoâng nhö Phaät giaùo Trung Hoa, chaúng laáy ñoù laøm neàn taûng ñeå xaây döïng moät toâng phaùi. Trong chöông naøy, chuùng ta seõ coá xem xeùt coi lôøi quaû quyeát aáy coù chôn xaùc hay khoâng.

Taøi lieäu xöa nhöùt noùi veà hieäu löïc cuûa vieäc nieäm Phaät coù leõ laø Sutralamkara (Ñaïi Thöøa Trang Nghieâm

22 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Kinh Luaän) cuûa Asvaghosa (Maõ Minh) trong ñoù coù caâu truyeän nhö sau: Moät ngöôøi ngheøo khoå xin nhaäp chuùng tu haønh. Vaøo luùc Ñöùc Phaät ñi vaéng. Thöôïng thuû Xaù Lôïi Phaát xeùt thaáy ngöôøi aáy trong tieàn theá khoâng laøm ñöôïc moät vieäc laønh naøo, neân töø choái khoâng nhaän, daàu raèng ngöôøi aáy heát söùc van caàu. Caùc tyø khöu laïi coøn tranh nhau haét huûi vaø nhaïo baùng. Ngöôøi ngheøo tuûi hoå vaø hoaøn toaøn thaát voïng, ra bôø soâng ngoài ñònh töï töû. Ngay luùc aáy Phaät veà ñeán thaáy anh chaøng maët raàu leä chaûy. Phaät gaïn hoûi vaø sau khi bieát töï söï, Phaät cho pheùp anh gia nhaäp Giaùo ñoaøn. Vaøo trong Tònh xaù, Phaät hoûi tröôûng laõo Xaù Lôïi Phaát veà duyeân côù ñaõ töø khöôùc ngöôøi kia. Xaù Lôïi Phaát baïch raèng ñaõ quan saùt kyõ thì thaáy ngöôøi aáy khoâng coù thieän caên; Phaät quôû: Söùc thaáy lui veà dó vaõng cuûa caùc oâng coù haïn, vì vaäy

caùc oâng khoâng bieát raèng, caùch ñaây raát xa, trong quaù khöù, coù moät ngöôøi ngheøo laøm ngheà leân röøng löôïm cuûi khoâ veà chôï ñoåi gaïo. Moät hoâm, anh ta bò coïp röôït. Trong luùc hoát hoaûng vaø sôï cheát, anh ta nhôù ñeán Phaät vaø lôùn tieáng nieäm Phaät. Nhôø tieáng nieäm ñaày tin töôûng aáy, anh chaøng thoaùt khoûi naïn. Ngöôøi moùt cuûi thuôû xöa chính laø ngöôøi ngheøo bò caùc oâng haét huûi hoâm nay. Tieáng nieäm Phaät thuôû noï ñaõ cöùu khoå, nay laø cô giaûi thoaùt cho anh. Boà taùt Maõ Minh keát luaän nhö sau;

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 23

Moät tieáng nieäm Phaät, vi dieäu voâ cuøng; Nhôø nieäm, ngöôøi aáy phaù tan nguïc aùc, Nhôø nieäm, ngöôøi aáy ñaõ baøy toû taùnh laønh, Ñaõ chí taâm quy y Phaät Taát nhieân phaûi ñöôïc giaûi thoaùt. Maàu nhieäm thay tieáng nieäm Phaät ! Vöøa phaù tröø aùc nghieäp, vöøa gieo gioáng thieän caên, laïi vöøa chöùng minh moät söï thay ñoåi ñoät ngoät trong con ngöôøi laïc loûng töø nay ñaõ nhôù ñeán Cha, ñaõ veà vôùi Cha. Coù veà vôùi Cha laø coá nhieân phaûi coù höôûng gia taøi Giaûi thoaùt cuûa Cha(1). Reneù Groussel, trong "Historie de l'Extreâme Orient" (Lòch söû Vieãn ñoâng), quyeån 1, trang 78, ñaõ noùi raèng, vôùi Maõ Minh Boà taùt, "chôùm nôû moät toân giaùo chuû tröông vieäc toân thôø moät nhaân vaät, maø trong töông lai seõ laø toâng Tònh ñoä". Khoâng coøn gì sai laàm baèng söï nhaän xeùt naøy, trong ñoù ngöôøi ta deã thaáy aûnh höôûng cuûa Nhaát thaàn giaùo ôû Taây phöông. Khoâng ai choái caõi raèng, khi nhaéc laïi caâu truyeän treân, yù chaùnh cuûa Maõ Minh laø khuyeân ngöôøi nieäm Phaät, töôûng nhôù ñeán Phaät, nhöng töø ñoù maø suy dieãn raèng Boà taùt coå ñoäng cho vieäc toân thôø Phaät – hay noùi roõ hôn, toân thôø caù nhaân Phaät – thì thaät laø chöa hieåu yù cuûa Maõ Minh noùi rieâng vaø tö töôûng cuûa toaøn heä thoáng Phaät giaùo noùi chung. Veà sau chuùng ta seõ thaáy roõ caùi nghóa thaät cuûa vieäc nieäm Phaät.

1. Noùi theo caâu truyeän "cuøng töû" trong Kinh Phaùp Hoa.

24 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Trong Kinh Na Tieân ñöôïc hai thöøa chaáp nhaän, coù moät caâu truyeän khaùc ca tuïng hieäu löïc giaûi thoaùt cuûa vieäc nieäm Phaät nhö sau: "Vua (Milinda) hoûi Ñaïi ñöùc Na Tieân (Nagasena): - Ñaïi ñöùc noùi, daàu coù traêm naêm laøm aùc, nhöng neáu ñeán luùc saép cheát, bieát töôûng nhôù ñeán Phaät, thì sau khi cheát, seõ ñöôïc sanh veà coõi trôøi cao nhöùt. Toâi khoâng tin lôøi aáy ñöôïc. Ñaïi ñöùc coøn noùi, chæ gieát moät ngöôøi thoâi cuõng ñuû, sau khi cheát, rôi vaøo ñòa nguïc. Toâi khoâng tin lôøi aáy. "Ñaïi ñöùc Na Tieân hoûi laïi vua: "Neáu coù ngöôøi ñaët moät vieân soûi treân maët nöôùc, vieân soûi aáy seõ noåi hay chìm? "- Chìm "- Baây giôø, neáu chaát moät traêm taûng ñaù lôùn treân moät chieác thuyeàn, thuyeàn aáy seõ chìm khoâng? "Khoâng "Na Tieân giaûi: "– Vì chieác thuyeàn chôû cho neân traêm taûng ñaù kia khoâng chìm. Cuõng theá, daàu nghieäp aùc naëng neà ñeán ñaâu maø luùc laâm chung bieát töôûng nhôù tôùi Phaät moät laàn thoâi, thì seõ nhôø taâm töôûng aáy maø khoâng ñoïa ñòa nguïc laïi ñöôïc sanh veà coõi trôøi. Hoøn ñaù nhoû chìm döôùi

ñaùy nöôùc

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 25

gioáng nhö ngöôøi laøm aùc maø khoâng bieát nieäm töôûng Phaät: ngöôøi aáy cheát roài, seõ rôi vaøo ñòa nguïc". Nhieàu boä Kinh Tieåu thöøa nhö Trung A Haøm, Phaùp Cuù, coù xöng tuïng hieäu löïc cuûa vieäc töôûng nhôù vaø trôû veà (quy y) vôùi Phaät. Nhöng ñeà caäp, xöng taùn nhieàu nhöùt vieäc nieäm Phaät laø kinh ñieån cuûa Ñaïi thöøa, nhö Phaät Boån Haïnh Taäp, Kinh Hoa Nghieâm Kinh, Ñaïi Trí Ñoâ Luaän, Thaäp Truï Tì Baø Sa Luaän, Dieäu Phaùp Lieân Hoa Kinh, Ñaïi Thöøa Khôûi Tín Luaän... laïi nöõa, chæ trong kinh ñieån Ñaïi thöøa môùi coù thaáy noùi Ñöùc Phaät A Di Ñaø vaø theá giôùi Cöïc Laïc. Sau ñaây, chuùng ta seõ laàn löôït, theo thöù töï thôøi gian, nhaéc laïi nhöõng ñoaïn kinh luaän chuû tröông vieäc nieäm Phaät, söï tin töôûng Phaät A Di Ñaø vaø nguyeän vaõng sanh veà theá giôùi Taây phöông. Tröôùc nhöùt laø boä "Ñaïi Thöøa Khôûi Tín Luaän" cuûa Maõ Minh (Asvaghosa), ñaõ ñöôïc Chôn Ñeà (Paramaõrtha) (naêm 552) vaø Hoïc Hæ (695-700), döôùi hai trieàu nhaø Löông vaø nhaø Ñöôøng, dòch ra Haùn vaên. Baûn dòch cuûa Chôn Ñeà (Paramaõrtha) Phuïc thöù chuùng sanh sô hoïc thò phaùp, duïc caàu chaùnh tín, kyø taâm khieáp nhöôïc, dó truï ö thöû sa baø theá giôùi, töï uùy baát naêng thöôøng trò chö Phaät, thaân thöøc cuùng döôøng, cuï vò tín taâm nan khaû thaønh töïu, yù duïc thoái giaû. Ñöông tri Nhö Lai höõu thaèng phöông tieän, nhieáp hoä tín taâm, vò dó chuyeân yù nieäm phaät

26 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

nhaân duyeân, tuøy nguyeän ñaéc sanh tha phöông Phaät thoå, thöôøng kieán ö Phaät, thöøa ly aùc ñaïo Nhö tu ña la thuyeát, nhöôïc nhôn chuyeân nieäm Taây phöông Cöïc Laïc theá giôùi A di Ñaø Phaät, sôû tu thieän caên hoài höôùng, nguyeän caâu sanh bæ theá giôùi, töùc ñaéc vaõng sanh, thöôøng kieán Phaät coá, chung voâ höõu thoái. Nhöôïc quan bæ Phaät Chôn nhö Phaùp thaân, thöôøng caàn tu taäp, taát caùnh ñaéc sanh truï chaùnh ñònh coá. Nghóa: Laïi nöõa, chuùng sanh môùi hoïc phaùp naøy, muoán caàu ñöùc tin chôn chaùnh nhöng taâm lyù laïi yeáu ñuoái, bôûi leõ ôû theá giôùi sa baø chaúng naêng thöôøng gaëp chö Phaät ñeå töï thaân vaâng chòu lôøi daïy baûo vaø cung döôõng, cho neân e sôï tín taâm khoù thaønh, yù muoán lui böôùc. Neân bieát Nhö Lai coù phöông tieän hay ñeå nuoâi döôõng vaø che chôû loøng tin, ñoù laø phaùp chuyeân yù nieäm Phaät. Nhôø nhaân duyeân ñoù maø tuøy nguyeän ñöôïc sanh veà nöôùc Phaät ôû phöông kia, thöôøng thaáy Phaät roài nöông ñaáy maø xa lìa ñöôøng aùc Nhö kinh noùi, ngöôøi naøo bieát chuyeân taâm töôûng nhôù Phaät A Di Ñaø cuûa theá giôùi Cöïc Laïc phöông taây, bao nhieâu caên laønh tu ñöôïc laïi ñem ra hoài höôùng, nguyeän sanh veà theá giôùi kia thì ñöôïc vaõng sanh, roài nhôø thöôøng thaáy Phaät cho neân, roát cuoäc khoâng lui böôùc. Neáu thaáy Chôn nhö Phaùp thaân cuûa Phaät A Di Ñaø thöôøng caàu maõn tu taäp, cuoái cuøng ñöôïc sanh vaø ñöùng trong chaùnh ñònh. Baûn dòch cuûa Hoïc Hæ (sikshaõnanda):

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 27

Phuïc thöù, sô hoïc Boà taùt truï thöû sa baø theá giôùi, hoaëc trò haøn nhieät, phong voõ baát thôøi, cô caån ñaúng khoå, hoaëc kieán baát khaû uùy chuùng sanh, tam ñoäc sôû trieàn, taø kieán ñieân ñaûo, khí boäi thieän ñaïo taäp haønh aùc phaùp. Boà taùt taïi trung, taâm sanh khieáp nhöôïc, khuûng baát khaû ngoä chö Phaät Boà taùt, khuûng baát naêng thaønh töïu thanh tònh tín taâm, sanh nghi duïc thoái giaû, öng taùc thò nieäm; thaäp phöông sôû höõu chö Phaät Boà taùt giai ñaéc ñaïi thaàn thoâng, voâ höõu chöôùng ngaïi, naêng dó chuùng chuùng thieän xaûo phöông tieän cöùu baïn nhöùt thieát hieåm nguy chuùng sanh. Taùc thò nieäm dó, phaùt ñaïi theä nguyeän, nhöùt taâm chuyeân nieäm Phaät caäp Boà taùt. Dó sanh nhö thò quyeát ñònh taâm coá, ö thöû maïng chung taát ñaéc vaõng sanh dö Phaät saùt trung, kieán Phaät boà taùt, tín taâm thaønh töïu, vónh ly aùc thuù. Nhö kinh trung thuyeát, nhöôïc thieän nam töû, thieän nöõ nhôn, chuyeân nieäm Taây phöông Cöïc Laïc theá giôùi A Di Ñaø Phaät, dó chö thieän caên hoài höôùng nguyeän sanh quyeát ñònh ñaéc sanh, thöôøng kieán bæ Phaät, tín taâm taêng tröôûng, vónh baát thoái chuyeån. Ö bæ vaên phaùp, quaùn Phaät phaùp thaân, tieäm thöù tu haønh, ñaéc nhaäp chaùnh vò. Nghóa: Laïi nöõa, Boà taùt sô hoïc ôû theá giôùi sa baø, hoaëc gaëp laïnh noùng, gioù möa traùi thôøi, maát muøa ñoùi khoå v.v... hoaëc thaáy chuùng sanh chaúng thieän, bò ba ñoäc buoäc troùi,

28 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

taø kieán laøm ñieân ñaûo, xaây löng vôùi thieän, taäp laøm vieäc aùc. Trong caûnh ñoù, Boà taùt sanh loøng khieáp sôï, sôï chaúng gaëp ñöôïc chö Phaät Boà taùt, sôï khoâng xaây döïng ñöôïc ñöùc tin. Neáu ngôø vöïc muoán thoái lui thì neân töôûng ñeán ñieàu naøy: chö Phaät vaø Boà taùt ôû khaép möôøi phöông ñeàu ñöôïc thaàn thoâng lôùn, khoâng bò moät trôû ngaïi naøo, naêng duøng nhieàu thöù phöông tieän kheùo leùo cöùu vôùt taát caû chuùng sanh thoaùt khoûi côn nguy hieåm töôûng nhö vaäy roài, phaùt lôøi theà lôùn laø moät loøng chuyeân nhôù töôûng ñeán Phaät vaø caùc Boà taùt. Nhôø taâm quyeát ñoù maø khi maïng chung aét haún sanh sang nöôùc Phaät, thaáy Phaät vaø Boà taùt, tín taâm thaønh töïu, muoân thuôû xa lìa caùc khuynh höôùng xaáu xa. Nhö trong kinh noùi: Neáu trai laønh gaùi laønh maø bieát chuyeân taâm töôûng nhôù Phaät A Di Ñaø cuûa theá giôùi Cöïc Laïc phöông taây laïi duøng caùc caên laønh hoài höôùng, nguyeän sanh veà coõi aáy thì quyeát ñònh ñöôïc sanh, roài nhôø thöôøng thaáy Phaät A Di Ñaø, loøng tin theâm lôùn, vónh vieãn chaúng heà lui böôùc. Taïi theá giôùi Cöïc Laïc, nghe phaùp, quaùn thaáy Phaùp thaân Phaät, laàn löôït tu haønh, ñöôïc vaøo chaùnh vò.

Vì khoâng coù nguyeân vaên tröôùc maét, chuùng ta khoâng theå noùi trong hai dòch giaû, Chôn Ñeà vaø Hoïc Hæ, ai ñaõ dòch saùt vaø ñuùng. Tuy nhieân, chuùng ta coù quyeàn

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 29

noùi raèng veà ñaïi cöông, hai baûn dòch khoâng coù gì caùch bieät nhöng veà chi tieát baûn cuûa Hoïc Hæ phong phuù hôn vaø cung caáp cho ta nhöõng taøi lieäu sô

khôûi veà pheùp tu nieäm Phaät. Vaø ñaây laø nhöõng yeáu toá aáy: 1.- Caûnh theá gian nhieàu khoå vaø ñaày daãy ngöôøi baát thieän laø moät trôû ngaïi lôùn lao, thöôøng laøm cho ngöôøi tu haïnh giaûi thoaùt thaáy mình quaù yeáu ñuoái roài ñaâm ra lo sôï, nghi ngôø. Sôï laø sôï khoâng gaëp Phaät (khoâng ñaït ñeán Chôn lyù), khoâng xaây döïng vöõng chaéc ñöôïc loøng tin (tín taâm). Caùc sôï naøy laøm phaùt sanh caùi nghi, vaø heã coù nghi laø deã nöûa ñöôøng boû cuoäc (lui böôùc). 2.- Ai gaëp tröôøng hôïp naøy, neân nhôù raèng Nhö Lai (aùm chæ ñöùc Thích Ca) coù nhieàu phöông tieän kheùo leùo cöùu ñoä, giuùp ñôõ mình, vaø moät trong nhöõng phöông tieän ñoù laø: phaùt nguyeän nhöùt taâm chuyeân nieäm Phaät vaø Boà taùt. Tôùi ñaây, Luaän Khôûi tín chæ noùi nieäm Phaät vaø Boà taùt, nghóa laø Phaät naøo cuõng ñöôïc, Boà taùt naøo cuõng ñöôïc. Vieäc naøy thöïc haønh ñuùng thì khi cheát (maïng chung), quyeát ñònh ñöôïc sanh veà nöôùc Phaät (khoâng noùi Phaät naøo), thaáy Phaät vaø Boà taùt (cuõng khoâng noùi roõ Phaät naøo vaø Boà taùt naøo). Nhôø caùi thaáy naøy, ngöôøi vaõng sanh thaønh töïu ñöôïc tín taâm vaø xa lìa vónh vieãn nhöõng khuynh höôùng xaáu xa aùc ñoäc. 3.- Tôùi ñoaïn choùt, Luaän môùi ñeà caäp ñeán nhöõng neùt chính cuûa phaùp moân Tònh ñoä (ñoïc Tònh thoå môùi ñuùng): Neáu ai chuyeân nieäm Ñöùc Phaät A Di Ñaø, laøm

vieäc laønh, duøng nhöõng nghieäp laønh naøy ñeå quay ñaàu (hoài höôùng), boû caûnh theá gian nguyeän sanh veà nöôùc Phaät A Di Ñaø laø theá giôùi Cöïc Laïc phöông taây, thì ñöôïc sanh ngay, chaéc chaén nhö vaäy. Veà ñoù roài, nhôø thöôøng thaáy Phaät (thaáy chôù khoâng phaûi quaùn xin nhôù kyõ), tín taâm taêng tröôûng vaø vónh vieãn khoâng naûn loøng luøi böôùc. 4.- Nhöõng ngöôøi sanh veà Cöïc laïc chaúng phaûi chæ thaáy phaät thoâi maø coøn nghe Phaùp vaø quaùn Phaùp thaân cuûa Phaät. Vaäy roõ raøng: veà ñöôïc Taây phöông chöa phaûi laø ñích. Veà ñaây, nhôø thaáy Phaät maø vöõng loøng tin, theâm cöông quyeát ñeå tieán tôùi trong vieäc tu haønh laø "vaên phaùp, quaùn Phaät phaùp thaân". Naém chaët ñöôøng loái naøy maø daàn daàn tieán böôùc thì chung cuoäc ñöôïc vaøo chaùnh ñònh hay chính vò töùc laø thaønh Phaät. Treân ñaây laø nhöõng nguyeân taéc caên baûn cuûa phöông phaùp xaây döïng taâm thanh tònh, taâm troïng tin, ñeå veà vôùi Phaät, haàu thaáy Phaät, nghe Phaùp vaø quaùn Chôn nhö Phaùp thaân hay Chôn lyù, ñeå roát cuoäc vaøo Chaùnh ñònh thaønh Phaät. Vaäy theá giôùi Cöïc Laïc laø moät caùi traïm raát thuaän lôïi cho vieäc tu haønh coù keát quaû cöùu caùnh. (trích taïp chí Töø Quang soá 201-202, tr.80-89, Saøi goøn thaùng 5-6 naêm 1969)

Naêm 147 sau C. Ñ., vaøo ñôøi Haäu Haùn, moät nhaø sö goác ngöôøi nöôùc Nguyeät Chi, phaùp danh Tam taïng Chi Laâu Ca Saám (coù leõ laø Locaraksha), töø Touran mang sang Trung Hoa moät boä kinh chöõ Phaïn vieát tay, töïa nhö theá naøo vì thaát truyeàn neân khoâng ai bieát. Baûn dòch ra haùn vaên cuûa chính nhaø truyeàn giaùo aáy, ñeà töïa laø " Phaät Thuyeát Voâ Löôïng Thanh Tònh Bình Ñaúng Giaùc Kinh" (Ñaïi Taïng Kinh ñaïi chaùnh taân tu, quyeån thöù 12, soá 361, trang 279). Boä kinh

naøy laø khôûi thæ cuûa Toâng Tònh ñoä vaø coù moät taàm quan troïng ñaëc bieät ñoái vôùi nhöõng coá gaéng tìm hieåu ñaïo lyù cuûa phaùp moân nieäm Phaät vaõng sanh. Vì vaäy, caàn phaân tích caùc ñoaïn trong kinh vaø vaïch roõ nhöõng yeáu ñieåm aån trong loøng chöõ. Phaät ôû taïi Linh Thöùu sôn, thuoäc nöôùc Vöông Xaù cuøng vôùi maáy ngaøn ñeä töû caùc haïng. Phaät ngoài suy ngaãm veà chaùnh ñaïo, maët raïng ngôøi chín saéc haøo quang, chín saéc naøy laïi bieán ra traêm ngaøn saéc khaùc laøm cho dieän Phaät moãi luùc theâm röïc rôõ. Thaáy vaäy, An Nan quyø baïch hoûi duyeân côù. Phaät nhaân ñoù môùi nhaéc laïi danh hieäu cuûa chö Phaät trong quaù khöù. Ñeán thôøi cuûa Phaät Theá Nhieâu Vöông, coù moät nhaø vua nghe Phaät thuyeát phaùp loøng vui trí giaûi, beøn boû ngai vaøng, laøm thaày tyø khöu, laáy hieäu laø Ñaøm Ma Ca Löu (Dharmaõkara), nghóa laø Phaùp Baûo Taïng, roài phaùt taâm Boà taùt, caàu voâ thöôïng chaùnh giaùc. Boà taùt Phaùp Baûo Taïng ñeán laøm leã Phaät Theá Nhieâu Vöông xong, baïch: "Nguyeät Phaät vì toâi noùi veà coâng ñöùc cuûa caùc nöôùc Phaät, toâi seõ thi haønh y

theo vaø quyeát taâm taïo cho ñöôïc moät nöôùc Phaät y nhö vaäy". Ñöùc Thích Ca noùi vôùi A Nan; - Phaät Theá Nhieâu Vöông bieát sôû nguyeän cuûa Phaùp Baûo Taïng heát söùc saùng laønh, lieàn vì Boà taùt thuyeát kinh nhö sau: "Nöôùc bieån tuy nhieàu, nhöng neáu troïn kieáp taùt hoaøi khoâng nghæ coøn coù theå laøm cho bieån khoâ thaáy buøn ôû ñaùy, haø huoáng chí taâm caàu ñaïo, leõ naøo chaúng ñaëng nhö vaäy hay sao? Caàu mong maø tinh taán chaúng nghæ döøng thì aét ñaëng nhöõng gì mình nguyeän muoán trong loøng vaäy?(1) Nghe xong, Boà taùt Phaùp Baûo Taïng vui möøng nhaûy nhoùt, lieàn ñöôïc thieân nhaõn. Duøng thieân nhaõn, Boà taùt töï thaáy caùi toát xaáu cuûa nhöõng quoác ñoä thieän aùc cuûa nhôn daân caùc coõi trôøi, trong hai traêm möôøi öùc Phaät quoác, roài choïn nhöõng öôùc nguyeän trong loøng, keát thaønh 24 nguyeän. Töø ñoù ñem heát söùc tinh caàn phuïng söï nhöõng nguyeän naøy, traûi qua khoâng bieát bao nhieâu soá kieáp, nhieân haäu thaønh Phaät, hieäu laø Voâ Löôïng Thanh Tònh Giaùc, trí hueä maïnh meõ, saùng suoát khoâng gì saùnh baèng.

1. Nguyeân vaên: "Tæ nhö ñaïi haûi thuûy, nhöùt nhôn thaêng löôïng chi nhöùt kieáp baát chæ, thöôïng khaû khoâ taän, kinh haûi khoâng kieät, ñaéc kyø ñeå neâ. Nhôn chí taâm caàu ñaïo, haø nhi ñöông baát khaû ñaéc hoà? Caàu taùc tinh taán baát höu chæ giaû, hoäi ñaéc taâm trung sôû duïc nguyeän nhó."

Nôi nöôùc Phaät ôû heát söùc laønh saïch, nhöng Phaät laïi sang caùc nöôùc Phaät khaùc, trong khaép möôøi phöông, daïy truyeàn cho nhôn daân caùc coõi trôøi cuøng caùc loaïi boø bay maùy cöïa, nhieàu khoâng bieát soá naøo maø keå, khoâng loaøi naøo laø chaúng vöôït qua vaø ra khoûi öu saàu khoå naõo. Sau ñaây laø 24 lôøi nguyeän cuûa Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh, luùc coøn laø Boà taùt: 1. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, toâi seõ laøm cho nöôùc toâi khoâng coù ñòa nguïc, caàm thuù, ngaï

quyû, cuøng caùc loaïi boø bay maùy cöïa. Ñöôïc nhö nguyeän naøy thì toâi laøm Phaät; khoâng ñöôïc ñuùng nhö nguyeän naøy thì cho tôùi cuøng, toâi chaúng laøm Phaät. 2. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, toâi khieán cho nhöõng ngöôøi ñaõ sanh veà nöôùc toâi, laøm daân nöôùc toâi, khi phaûi giaõ töø nöôùc toâi maø ñi, thì khoâng coøn trôû laïi trong caûnh ñòa nguïc, ngaï quyû, caàm thuù, maùy cöïa, khoâng ñöôïc nhö vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 3. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân sanh sang nöôùc toâi neáu chaúng cuøng moät maøu saéc nhö vaøng roøng thì toâi chaúng laøm Phaät. 4. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, trong haøng nhaân daân sanh veà nöôùc toâi neáu coù söï sai khaùc nhö giöõa ngöôøi trôøi vaø ngöôøi theá gian thì toâi chaúng laøm Phaät. 5. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân naøo sanh veà nöôùc toâi, neáu töï suy tìm nhöõng ñôøi soáng cuûa mình trong

34 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

möôøi öùc kieáp ñeå bieát ñaàu ñuoâi duyeân do töø ñaàu maø mình ñaõ ñeán maø chaúng bieát ñöôïc, toâi chaúng laøm Phaät. 6. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân naøo sanh veà nöôùc toâi maø chaúng thaáy roõ thì toâi chaúng laøm Phaät. 7. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân naøo sanh veà nöôùc toâi maø chaúng bieát ñöôïc nieàm nghó nhôù trong taâm ngöôøi khaùc thì toâi chaúng laøm Phaät. 8. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân naøo sanh trong nöôùc toâi maø chaúng bieát bay thì toâi chaúng laøm Phaät. 9. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân naøo trong nöôùc toâi maø chaúng nghe roõ thì toâi chaúng laøm Phaät. 10. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân trong nöôùc toâi maø coù loøng thích muoán (aùi duïc) thì toâi chaúng laøm Phaät. 11. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân trong nöôùc toâi ñeàu ñöùng döøng haún vaø veà Nieát baøn, chaúng vaäy toâi chaúng laøm Phaät. 12. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân caùc coõi trôøi cuøng caùc loaøi maùy cöïa cuûa ngaøn öùc veà nöôùc Phaät trong möôøi phöông, laøm duyeân ñöôïc vôùi moät ñaïi ñeä töû (cuûa Phaät) thì ñeàu ñöôïc "nhöùt taâm thieàn ñònh". Con soá ñeä töû naøy cuûa nöôùc toâi, daàu coù ngoài ñeám trong traêm öùc kieáp cuõng khoâng bieát laø bao nhieâu. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 13. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, aùnh saùng cuûa toâi phaûi hôn aùnh saùng cuûa maët trôøi maët traêng. AÙnh saùng chö

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 35

Phaät hôn aùnh saùng cuûa maët trôøi maët traêng caû traêm öùc muoân laàn, caùc nôi toái taêm cuûa voâ soá thieân haï ñeàu thöôøng ñöôïc soi saùng. Nhôn daân caùc coõi trôøi cuøng caùc loaøi maùy cöïa, moät khi thaáy ñöôïc aùnh saùng cuûa toâi, khoâng loaøi naøo laø chaúng phaùt töø taâm laøm ñieàu thieän vaø sanh veà nöôùc toâi. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 14. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân caùc coõi trôøi cuøng caùc loaøi maùy cöïa cuûa voâ soá nöôùc Phaät trong möôøi phöông, ñeàu ñöôïc duyeân chöùng quaû ngoài thieàn nhöùt taâm. Ñöôïc nhöùt taâm roài maø daàu coù traûi qua ngaøn muoân öùc kieáp ñeå tính bieát soá tuoåi thoï cuûa toâi, cuõng khoâng laøm sao bieát ñaâu laø bôø beán cuûa tuoåi thoï aáy. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 15. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân naøo sanh veà nöôùc toâi, töø nhöõng ngöôøi coù nguyeän rieâng, ñeàu soáng khoâng bieát ñeán

bao laâu maø tính. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 16. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân nöôùc toâi khoâng ai laø coù taâm aùc. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 17. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, toâi seõ laøm cho teân toâi ñöôïc voâ soá nöôùc Phaät trong möôøi phöông nghe ñeán. Moãi vò trong soá ñoâng chö Phaät seõ khen ngôïi coâng ñöùc laønh cuûa nöôùc toâi cho chuùng ñeä töû nghe. Nhôn daân coõi trôøi cuøng caùc loaøi maùy cöïa, nghe ñöôïc teân toâi, ñeàu vui möøng sanh veà nöôùc toâi. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät.

36 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

18. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, ôû caùc nöôùc Phaät, nhôn daân naøo haønh ñaïo Boà taùt, thöôøng nghó nhôù ñeán taâm trong saïch thì tôùi giôø tuoåi thoï chaám döùt, toâi cuøng khoâng bieát bao nhieàu tyø khöu seõ bay ñeán tieáp röôùc vaø cuøng ñöùng tröôùc nhöõng Boà taùt aáy. Caùc Boà taùt naøy sanh veà nôi nöôùc toâi vaø laøm "a duy vieät trí"(1). Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 19. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, nhôn daân caùc nöôùc Phaät phöông khaùc, ñôøi tröôùc ñaõ laøm aùc, neáu nghe ñöôïc teân toâi vaø cuøng ngay thaúng laøm ñaïo, muoán veà sau sanh sang nöôùc toâi, maïng heát ñöôïc chaúng trôû laïi trong ba neûo aùc, thì ñöôïc sanh veà nöôùc toâi ñuùng nhö öôùc nguyeän trong taâm. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 20. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, caùc Boà taùt nöôùc toâi maø chaúng ñöôïc "nhöùt sanh boå xöù" ñuùng vôùi coâng ñöùc cuûa nguyeän mình, thì toâi chaúng laøm Phaät. 21. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, caùc Boà taùt ôû nöôùc toâi maø chaúng ñaày ñuû 32 töôùng toát thì toâi chaúng laøm Phaät. 22. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, caùc Boà taùt nöôùc toâi, neáu muoán ñi möôøi phöông cuùng döôøng voâ soá Phaät, laø ñöôïc taøi ñi nhö bay (phi haønh); neáu muoán ñöôïc thöù vaät

1. Cuõng goïi A beà baït trí, A ti baït trí, nghóa laø baát thoái chuyeån: moät loøng thaúng böôùc ñeán Voâ thöôïng chaùnh ñaúng chaùnh giaùc, khoâng thoái lui. Caùc thuaät ngöõ treân laø phieân aâm cuûa nhöõng Phaïn ngöõ Avaivartika, Aviratin, Aparivariya.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 37

töï nhieân laø lieàn coù ngay tröôùc maët ñeå duøng cuùng döôøng chö Phaät. Muoán nhö theá laø taát ñi khaép möôøi phöông, nhöng chôi tôùi tröa laø trôû veà ñeán nöôùc toâi. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 23. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, caùc Boà taùt nöôùc toâi, ñeán giôø muoán aên thì trong cheùn baèng baûy baùu töï nhieân sanh ra traêm thöùc aên, aên xong cheùn baùt töï nhieân ñi maát. Chaúng vaäy, toâi chaúng laøm Phaät. 24. Tôùi luùc toâi thaønh Phaät, caùc Boà taùt nöôùc toâi noùi kinh haønh ñaïo, neáu chaúng y nhö Phaät thì toâi chaúng laøm Phaät.

Chuùng ta thaáy gì ñaëc bieät trong 24 lôøi nguyeän cuûa Boà taùt Phaùp Baûo Taïng? Moät cam keát cöông quyeát chung: Neáu tôùi luùc toâi thaønh Phaät maø nhöõng öôùc nguyeän toâi khoâng thaønh söï thaät thì toâi khoâng laøm Phaät. Nhöng Boà taùt ñaõ thaønh Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh Giaùc roài, vaäy 24 lôøi nguyeän xöa phaûi xem laø ñöôïc thoûa maõn ñaày ñuû. Neáu chuùng ta phaân loaïi caùc nguyeän voïng

aáy, chuùng ta seõ thaáy Boà taùt Phaùp Baûo Taïng coù naêm thöù öôùc muoán thuoäc veà: 1. Söï xaây caûnh giôùi (Phaät quoác) deã ngöï trò khi thaønh phaät.

38 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

2. Nhöõng lôïi laïc maø nhôn daân ñöôïc sanh sang nöôùc Ngaøi thoï höôûng. 3. Quyeàn naêng cuûa caùc Boà taùt ôû taïi nöôùc Ngaøi. 4. Quyeàn naêng cuûa chính Ngaøi. 5. Söï giuùp ñôõ cuûa nhôn daân caùc Phaät quoác khaùc trong 10 phöông. Cöù theo yù cuûa 24 lôøi nguyeän thì: 1. Nöôùc cuûa Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh coù nhöõng ñaëc ñieåm sau: - Khoâng coù ñòa nguïc, ngaï quyû, suùc sanh, nghóa laø khoâng coù haïng aùc taâm, aùc nghieäp (nguyeän 1) - Coù hai daïng nhôn daân: moät laø nhöõng ñaïi ñeä töû cuûa Phaät, ñoâng khoâng bieát bao nhieâu maø keå; hai laø nhöõng nhôn daân ôû caùc nöôùc khaùc môùi sanh veà ñoù. - Nhöng daàu thuoäc haøng naøo, taát caû ñeàu khoâng coù aùc taâm. Nhö vaäy laø moät coõi thuaàn thieän. 2. Ñöôïc sanh sang nöôùc Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh thì; - Ñöôïc thaân maøu saéc nhö vaøng, töùc laø ñöôïc "kim thaân baát hoaïi' hay" Phaùp thaân". Noùi moät caùch khaùc, veà nöôùc Phaät, con ngöôøi seõ tieáp tuïc soáng khoâng phaûi trong thaân nguõ uaån vaät chaát oâ tröôïc maø vôùi baûn theå thanh tònh laø Phaùp thaân (nguyeän 3).

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 39

- Taát caû ñeàu bình ñaúng nhö nhau (ng. 4), ñeàu bieát ñöôïc caùc ñôøi tröôùc cuûa mình (ng.5), thaáy roõ taát caû töùc ñöôïc thieân nhaõn thoâng (ng.6), bieát ñöôïc yù nghó cuûa ngöôøi khaùc töùc ñöôïc tha taâm thoâng (ng.7), bieát bay töùc ñöôïc thaàn tuùc thoâng (ng.8), nghe roõ taát caû töùc ñöôïc thieân nhó thoâng (ng.9), heát luyeán aùi ham muoán (ng.10), döøng haún treân ñöôøng aùc vaø höôùng veà Nieát baøn (ng.11), soáng maõi nhö Phaät Voâ Löôïng Tònh, tröø nhöõng ngöôøi coù nguyeän rieâng laø nguyeän trôû veà theá gian cöùu ñoä chuùng sanh (ng.15), vaø choùt heát, neáu phaûi lìa nöôùc Phaät maø ñi, thì khoâng bao giôø ñoïa vaøo ba neûo aùc (ng.2). 3. Boà taùt ôû nöôùc Phaät ñeàu laø baäc "nhaát sanh boå xöù", nghóa laø coøn taùi sanh moät laàn cheát roài thaønh Phaät: coù 32 töôùng toát; ñi mau nhö bay, khoâng ñaày moät buoåi maø chaâu du khaép möôøi phöông theá giôùi cuùng döôøng chö Phaät; muoán aên thöùc aên naøo laø coù ngay; aên xong, cheùn baùt töï nhieân bieán maát khoûi caàn doïn caát; laïi noùi kinh haønh ñaïo y nhö Phaät (ng. 20, 21, 22, 23, vaø 24). 4. Veà quyeàn naêng cuûa Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh thì AÙnh saùng cuûa Ngaøi khoâng aùnh saùng naøo baèng, daàu laø cuûa maët trôøi maët traêng. AÙnh saùng aáy soi saùng khaép cuøng, chí nguïc tuø voâ minh, vaø chuùng sanh naøo thaáy ñöôïc AÙnh saùng Phaät laø lieàn phaùt taâm töø bi, thi haønh ñieàu thieän vaø sanh veà nöôùc Phaät (ng.13). laïi nöõa, tuoåi thoï cuûa Phaät voâ cuøng voâ taän (ng.14). Vaäy Phaät Thanh Tònh bao truøm khoâng gian voâ taän vaø thôøi gian voâ cuøng.

40 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

5. Ñoái vôùi chuùng sanh caùc coõi khaùc. Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh coù nhieàu moái töông quan: chuùng sanh naøo nghe ñöôïc danh hieäu cuûa Phaät laø vui möøng

khoân xieát vaø sanh veà nöôùc cuûa Ngaøi (ng.17), ai tu haïnh Boà taùt maø giöõ taâm thanh tònh thì khi cheát Phaät seõ cuøng ñeä töû bay ñeán röôùc veà nöôùc cuûa Ngaøi, vaø moät khi veà ñaây roài, seõ tu haønh tinh tieán, thaønh baäc "boái thoái chuyeån" (ng.18). Daàu ñôøi tröôùc coù taïo nghieäp aùc, nay nghe ñöôïc danh hieäu cuûa Phaät, thay ñoåi taùnh tình, nghó laøm chôn chaùnh vaø muoán veà nöôùc Phaät thì ñöôïc nhö nguyeän (ng.19).

Vaäy muoán veà nöôùc Thanh Tònh, khoâng phaûi deã nhö ngöôøi ta laàm töôûng. Nhöõng ñieàu kieän ghi sô ôû ñoaïn choùt phía treân ñuû chöùng minh leõ naøy, huoáng chi coøn moät ñieàu caên baûn vaø toái quan troïng nöõa laø: "caàu mong phaûi tinh tieán, chaúng nghæ döøng" nhö ñöùc Phaät Theá Nhieâu Vöông ñaõ aân caàn daïy baûo Boà taùt Phaùp Taïng. Laïi nöõa, taát caû nhöõng gì ñaõ trình baøy ôû treân môùi chæ laø phaàn nghóa ñen. Laàn löôït veà sau Kinh seõ giaûi thích nghóa aån. (trích taïp chí Töø Quang soá 203-204, tr. 88-96, Saøi goøn thaùng 7-8 naêm 1969)

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 41

Chuùng ta ñaõ xem qua 24 lôøi nguyeän cuûa Boà taùt Phaùp Baûo Taïng maø yù nghóa cho chuùng ta thaáy caûnh töôùng cuûa nöôùc Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh. Tuy nhieân, neáu chuùng ta ñoïc kyõ lôøi kinh dieãn taû caûnh aáy, chuùng ta seõ nhaän ra loái vaên töôïng tröng aùp duïng ôû ñaây khi kinh noùi veà aùnh saùng cuûa Phaät, nhöõng ñaëc ñieåm cuûa nöôùc Phaät v.v... Laàn löôït, chuùng toâi seõ trình baøy vaø thöû giaûi thích yù nghóa töôïng tröng cuûa lôøi kinh nhö sau. AÙnh saùng cuûa Phaät Voâ löôïng thoï heát söùc laø ñaëc bieät, khoâng aùnh saùng naøo khaùc, daàu ôû theá giôùi naøy hay ôû caùc theá giôùi khaùc, coù theå ñem ra saùnh baèng. Noù soi chieáu khaép cuøng laøm cho nöôùc Phaät khoâng coù moät choã naøo u toái, noù laïi cöïc laønh cöïc ñeïp, laïi coù söùc maïnh dò thöôøng, ai troâng thaáy cuõng phaùt taâm hoan hyû, töø bi, keû maéc phaûi ba ñoäc tham saân si ñeàu boû aùc veà laønh. Phaàn nhieàu quyù baïn ñoïc ñeàu bieát caâu "Phaät töùc taâm, taâm töùc Phaät" (Phaät laø taâm, taâm laø Phaät). Neáu chuùng ta thay chöõ Phaät baèng chöõ taâm thì caâu "aùnh saùng cuûa Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh" seõ trôû thaønh "aùnh saùng cuûa taâm voâ löôïng thanh tònh". Vaø aùnh saùng aáy khoâng gì khaùc hôn laø caùi saùng saùng suoát ñöôïc Phaät phaùp goïi laø Hueä. Trong chuùng ta, ai khoâng nghe noùi "ñònh sang hueä"? Taâm ñònh roài laø coù saùng suoát. Maø ñònh laø thanh tònh vaø saùng suoát laø heát voâ minh. Vaäy roõ raøng aùnh saùng cuûa Phaät hay cuûa taâm voâ löôïng thanh tònh laø moät thöù aùnh saùng sieâu theá gian, laø "vua cuûa caùc thöù aùnh saùng", laø aùnh saùng "ñaùng toân troïng nhöùt".

42 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Taû caûnh nöôùc Phaät Voâ löôïng thoï, kinh raát laø tæ mæ: cho bieát teân, phöông höôùng, ñaát ñai, nhôn daân v.v... Teân cuûa Phaät quoác laø Tu ma ñeà, phieân aâm cuûa Phaïm ngöõ Sumati maø nghóa boùng laø Hueä(1). Vò trí cuûa nöôùc aáy naèm veà höôùng Taây, caùc theá giôùi chuùng ta "ngaøn muoân öùc nöôùc Phaät coù nuùi Tu di", nghóa laø khoâng bieát bao xa maø noùi (noùi sao ñöôïc khi nöôùc aáy khoâng

naèm trong phaïm vi theá giôùi höõu hình). Ñaát ñai khoâng phaûi buøn laày soûi caùt nhö ôû ñaây maø toaøn baèng baïc, vaøng, thuûy tinh, löu ly, san hoâ, hoå phaùch, xaù cöø (thaát baûo), töï chuùng hoøa hôïp maø thaønh ñaát roäng lôùn voâ cuøng. Chuùng coøn töï chuyeån töï bieán, töông xaâm töông nhaäp nhöng moãi thöù ñeàu giöõ rieâng söùc röïc rôõ choùi loïi cuûa noù. Ñaát baèng baûy baùu ñoù do ñaâu maø coù? Kinh noùi: ñoù laø tinh hoa cuûa taát caû caùc baùu trong möôøi phöông töï nhieân hoäi hôïp maø hoùa ra (nhö kyø thaát baûo ñòa, chö baùt phöông thöôïng haï chuùng baûo trung tinh ñoâ töï nhieân chi hieäp hoäi coäng hoùa sanh nhó). Kinh laïi theâm: baûy baùu naøy tyû nhö baûy baùu cuûa coõi trôøi thöù saùu, töùc Tha hoùa töï taïi thieân, cao nhöùt trong saùu coõi trôøi cuûa Duïc giôùi. Traùi vôùi caùc theá giôùi khaùc, nöôùc Phaät Voâ löôïng thoï khoâng coù nuùi Tu di sôn, khoâng coù maët traêng, maët trôøi, tinh sao. Vì khoâng coù nuùi Tu di neân cuõng khoâng coù

1. .....: Sumati, of wonderful meaning, or wisdom, the abode of Amitabha, his Pure Land (A dictionary of chinese buddhit terms by W.E. Soothill andf L. Hodus).

coõi trôøi thöù nhöùt cuûa Töù Thieân Vöông vaø coõi trôøi thöù hai laø Ñao lôïi. Nöôùc Phaät cuõng khoâng coù bieån lôùn, bieån nhoû, soâng ngoøi, raïch suoái, ñaàm hang, noùi toùm laø khoâng coù choã naøo ñen toái, truõng loài, vì maët ñaát "bình chaùnh". ÔÛ ñaáy, khoâng coù ñòa nguïc, caàm thuù, ngaï quyû, A tu la; khoâng coù möa to gioù lôùn, khoâng boán muøa taùm tieát, khoâng laïnh döõ khoâng noùng nhieàu maø khí haäu ñieàu hoøa baäc trung, thaät laø vui söôùng. Muoân vaät ôû nöôùc Phaät töï nhieân maø coù: caùc thöùc aên uoáng coù caû traêm, muoán duøng thöù naøo laø töï nhieân coù ngay tröôùc maët, khi chaúng muoán duøng nöõa thì thöù aáy töï nhieân "hoùa khöù' (bieán hoùa ñi maát). Caùc vaät töï nhieân naøy tyû nhö nhöõng vaät töï nhieân ôû coõi trôøi thöù saùu (Tha hoùa töï taïi), töï nhieân ñöôïc caáp tuøy yù muoán. Cöù nhö treân nöôùc Tu-ma-ñeà khoâng phaûi moät trong voâ soá theá giôùi vaät chaát höõu hình noùi trong caùc kinh Phaät hay ñöôïc khoa Thieân vaên hoïc tìm thaáy. Caùc ñaëc ñieåm sau ñaây caøng chöùng toû taùnh caùch sieâu theá gian cuûa nöôùc naøy. Nhôn daân cuûa Ta ma ñeà quyeát ñònh phaûi laø haøng Boà taùt vaø A la haùn, soáng laâu voâ soá kieáp, ñoâng ñaûo khoâng bieát bao nhieâu maø keå, maët maøy ñoan chaùnh, trong saïch tuyeät haûo, ngöôøi ngöôøi nhö moät ñieàu toát ñeïp, chaúng coù ai thaân hình xaáu xí. Caùc vò Boà taùt, A la

haùn ñoù ñeàu "ñoäng thò" (xem thaáy roõ) vaø "trieät thính" (nghe ñuû ngoïn ngaønh), töø xa vaãn thaáy nhau, ôû xa vaãn troâng mong nhau, ai ai cuõng heát söùc thoâng minh, cuõng caàu ñöôøng thieän. Trong loøng khoâng nhôù nghó gì khaùc hôn laø ñaïo ñöùc, nhöõng gì muoán noùi laø cuøng nhau bieát tröôùc, coù noùi chuyeän vôùi nhau thì baøn kinh luaän ñaïo, khoâng bao giôø noùi ñeán nhöõng caùi chaúng hay cuûa keû khaùc, aâm höôûng tieáng noùi cuûa caùc ngaøi nhö tieáng traêm chuoâng. Chö Boà taùt vaø A la haùn thöông kính nhau, khoâng heà coù söï ganh

gheùt, laïi treân döôùi lôùn nhoû phaân minh, laáy nhaân ñaõi nhau nhö anh em ruoät thòt, thaønh thaät trong lôøi noùi, taâm trong saïch, khoâng ñieàu ham muoán, khoâng yù daâm daät, noùng naûy, ngu si. Laïi bieát vieäc ñôøi tröôùc cuûa mình, bieát töø ñaâu lai sanh, bao nhieâu thieän aùc trong muoân öùc kieáp ñeàu bieát, coøn vieäc hieän taïi cuõng bieát troïn veïn. Ñaëc bieät nhöùt laø ôû nöôùc Tu ma ñeà khoâng coù ñaøn baø vaø nhöõng nöõ nhôn naøo ñöôïc sanh veà nöôùc naøy laø hoùa sanh laøm nam töû. Coøn nhaø cöûa ñaáy nhö theá naøo? Giaûng ñöôøng, tinh xaù, ñeàu baèng baûy baùu, khoâng ai xaây caát vaãn coù, khoâng bieát töø ñaâu ñeán, khoâng ai giöõ gìn maø chaúng hö haïi, maø cuõng chaúng tan maát ñi ñaâu. Treân noùc laàu cuûa giaûng ñöôøng tinh xaù, coù chuoãi ngoïc anh laïc, chuoãi baûy baùu keát thaønh tuoäi giaêng che vaø töï phaùt naêm thöù tieáng nhö

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 45

nhöõng khuùc nhaïc nghe hay voâ cuøng, khoâng nhaïc naøo saùnh kòp. Nhaø cöûa cho Boà taùt vaø A lan haùn ôû cuõng theá. Ñieàu neân ghi nhaän ôû ñaây laø baûy baùu vaø nhöõng vaät töï nhieân ôû nöôùc Phaät VLTT tyû nhö nhöõng baùu vaät ôû coõi trôøi thöù 6 (veà sau, chuùng ta seõ tìm hieåu coõi trôøi naøy). Baây giôø, chuùng ta trôû laïi moät ít chi tieát khaùc veà nhôn vaät Tu ma ñeà. Theo Kinh, nöôùc taém cuûa caùc ao ñeàu "thanh tònh höông khieát" (trong saïch thôm ngaùt), trong ao naøo cuõng coù hoa thôm (khoâng noùi hoa gì). Hoa aáy töï nhieân sanh, coù caû traêm thöù, khaùc maøu, khaùc muøi, laù caû ngaøn, chaúng phaûi hoa cuûa theá gian, toát ñeïp hôn taát caû caùc loaïi hoa treân trôøi: ñoù laø tinh anh cuûa caùc thöù hoa trong möôøi phöông. Nhôn daân cuûa caùc coõi trôøi vaø caùc loaïi boø bay maùy cöïa ñöôïc sanh veà nöôùc Tu ma ñeà thì töø trong hoa sen maø hoùa ra, töï nhieân maø lôùn khoâng caàn buù môùm, lôùn roài thì aên uoáng nhöõng thöùc aên töï nhieân, tuøy yù. Thaân theå cuûa ngöôøi nöôùc Phaät Voâ löôïng thoï "phi theá gian nhôn chi thaân theå, dieäc phi thieân thöôïng nhôn chi thaân theå" (chaúng phaûi thaân theå cuûa ngöôøi theá gian maø cuõng chaúng phaûi thaân theå cuûa ngöôøi caùc coõi trôøi). Bôûi vì chöùa ñaày söùc laønh, ngöôøi cuûa nöôùc Phaät ñöôïc moät thaân baèng hö voâ toát ñeïp khoâng gì saùnh baèng. Nhöõng ñaëc ñieåm vöøa keå theâm moät baèng chöùng raèng nhôn vaät caûnh traïng cuûa Tu ma ñeà hoaøn toaøn khaùc

46 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

bieät vôùi nhôn vaät caûnh traïng cuûa taát caû theá giôùi, coøn ñoái vôùi caùc coõi trôøi thì noù coù choã gioáng choã khoâng. Nhöng bao nhieân ñoù laø heát ñaâu, coøn nhieàu caùi laï nöõa. ÔÛ nöôùc Phaät VLTT cuõng coù caây cao boùng maùt, tuy nhieân raát khaùc caây coái ôû theá gian, vì taát caû ñeàu baèng baûy baùu, hoaëc thuaàn I thöù, nhö baïc chaúng haïn, hoaëc ñoâi ba cho ñeán baûy thöù "chuyeån coäng töông thaønh(1) nhöõng thöù naøo moïc theo thöù naáy, ngay haøng thaúng loái, laïi "töï taùc nguõ aâm"(2) hay ho khoâng tieáng naøo saùnh kòp. Ngoaøi ra coøn muoân thöù kyõ nhaïc töï nhieân. Tieáng reo cuûa caây thaát baûo taïo neân nhöõng aâm thanh maø khoâng moät khuùc nhaïc naøo cuûa caùc baäc ñeá vöông ôû traàn gian hay cuûa caùc coõi trôøi thöù hai, thöù saùu, saùnh baèng. Caùc Boà taùt vaø La

haùn ôû nöôùc Phaät Voâ löôïng thoï, luùc naøo muoán taém laø moãi vò töï nhaäp vaøo 20 baûy baùu cuûa mình, muoán nöôùc leân tôùi möùc naøo trong thaân laø nöôùc y theo, muoán nöôùc töø treân doäi xuoáng, hoaëc muoán nöôùc trôû laïi nhö cuõ, ñeàu ñöôïc nhö yù. Taém xong, moãi vò leân ngoài treân moät hoa sen, lieàn khi aáy, töø boán phöông gioù thoåi ñeán, moät thöù gioù khaùc hôn gioù theá gian vaø caùc coõi trôøi, khoâng quaù laïnh noùng maø ñieàu hoøa maùt meû. Gioù thoåi leân laø caây taùc nhaïc, hoa bay che truøm toaøn

1. Chuyeån coäng töông thaønh: baûy baùu khoâng caàn ñoát naáu, pha troän maø töï ñoäng ñaäy vaø hoøa hôïp laãn nhau maø thaønh. 2. Töø caùc nguõ aâm: nhöõng caây baûy baùu töï laøm ra naêm thöù tieáng nhö tieáng nhaïc naêm cung.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 47

nöôùc Phaät vaø rôi xuoáng treân Phaät VLTT vaø chö Boà taùt, La haùn. Loái "vaên kinh" (nghe kinh) cuûa caùc Boà taùt vaø La haùn khoâng ñoàng ñeàu nhau. Coù vò chæ muoán nghe kinh trong tieáng nhaïc, coù vò chæ muoán nghe trong muøi thôm cuûa hoa coù vò laïi muoán nghe vöøa trong tieáng nhaïc vöøa trong muøi thôm cuûa hoa. Ñieàu hoï muoán nghe thì thu naém ñeå moät mình nghe, ñieàu khoâng muoán nghe thì cuõng chæ coù mình hoï khoâng nghe. Loái haønh ñaïo cuõng khaùc. Coù vò thì haønh ñaïo "'taïi ñòa" (ngay maët ñaát), coù vò haønh "taïi hö khoâng" (trong hö khoâng). Nhöng daàu baèng loái naøo, heã chöa ñöôïc thaùnh quaû naøo trong boán thaùnh quaû(1), laø ñöôïc ngay. Muoán cuùng döôøng möôøi phöông chö Phaät thì lieàn ôû ngay tröôùc chö Phaät, khoûi caàn xeâ dòch. Baát cöù höông hoa hay leã phaåm naøo caàn duøng ñeå cuùng döôøng, heã Boà taùt, La haùn muoán laø coù ngay. Nhöõng leã phaåm naøy "pho theá gian chí vaäy, dieäc phi thieân thöôïng chí vaät". Phaät A Di Ña(2), moãi laàn thuyeát phaùp, laø ñoä taát caû ñaïi hoäi thính chuùng goàm coù Boà taùt, La haùn vaø nhôn daân caùc coõi trôøi, ñoâng khoâng bieát bao nhieâu maø keå. Taát caû thính chuùng naøy ñeàu bay tôùi tröôùc maët Phaät ñeå nghe

1. Boán quaû thaùnh: Boán caáp baäc thaønh töï treân ñöôøng tu hoïc; Tu ñaø hoaøn, Tö ñaø haøm, A na haøm vaø A la haùn. 2. Tôùi ñaây, kinh thay danh hieäu Voâ Löôïng Thanh Tònh baèng A Di Ñaø. Vaäy Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh vôùi Phaät A Di Ñaø laø moät.

48 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

phaùp. Phaät tuøy nguyeän lôùn nhoû luùc caàu ñaïo trong ñôøi tröôùc cuûa moãi ngöôøi maø thuyeát kinh, khieán cho moãi ngöôøi ñöôïc taâm trí môû saùng. Nhôø vaäy maø ai muoán ñi "ñöôøng naøo" ñeàu vui ñöôïc nhö yù. Soá Boà taùt vaø La haùn ôû nöôùc Phaät VLTT ñaéc Nieát baøn khoâng bieát bao nhieâu maø keå, vaø soá Boà taùt vaø La haùn coøn laïi trong nöôùc (nhöõng vò môùi ñaéc La haùn), cuõng khoâng bieát bao nhieâu maø noùi. Taïi sao theá? 'Nhö bieån roäng, daàu coù laáy muoân öùc ñaáu, nöôùc, bieån cuõng khoâng vôi, hay soâng to raïch nhoû coù ñoå doàn vaøo bieån bao nhieâu, nöôùc bieån cuõng vaãn khoâng taêng". Nhöõng ñaëc ñieåm cuûa

nöôùc Phaät VLTT chính laø nghóa aån cuûa gì Kinh muoán noùi. Boån phaän cuûa ngöôøi tu hoïc Tònh ñoä caàn phaûi töï mình chieâm nghieäm maø ñöøng phaïm caùi loãi lôùn "taän tín thô", nghóa laø tin theo maët chöõ. Veà sau, khi chuù giaûi Kinh Voâ Löôïng Thoï, chuùng ta seõ coù dòp trôû laïi loái noùi bí hieåm naøy, bôûi vì hai Kinh gaàn gioáng nhö nhau. Ñieàu neân ghi nhôù nôi ñaây laø Phaät möôïn caûnh vaät vaø ngoân ngöõ theá gian ñeå dieãn taû nhöõng caûnh vaät hoaøn toaøn khoâng coù ôû theá gian. (trích taïp chí Töø Quang soá 205-206, tr.86-92, Saøi goøn thaùng 9-10 naêm 1969) Trong baøi tröôùc, ít nhöùt hai laàn, chuùng ta ñaõ thaáy noùi ñeán coõi trôøi thöù saùu, töùc Tha hoùa töï taïi thieân. Chaúng haïn nhö: baûy baùu ôû nöôùc Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh "tyû nhö baûy baùu cuûa coõi trôøi thöù saùu"; "caùc vaät töï

nhieân ôû nöôùc Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh tyû nhö nhöõng vaät töï nhieân ôû coõi trôøi thöù saùu". - Tyû nhö laø saùnh nhö, laø gioáng nhö. Vaäy neáu chuùng ta bieát ñöôïc coõi trôøi thöù saùu laø theá naøo, coù theå söï hieåu bieát naøy seõ giuùp chuùng ta thaâm nhaäp Kinh Voâ Löôïng Thanh Tònh. Theo Phaät Hoïc Töø Ñieån, Tha hoùa töï taïi thieân laø coõi trôøi thöù saùu trong 6 coõi trôøi cuûa Duïc giôùi: "Thöôû thieân vi khoaùi laïc, baát yeáu töï kyû laïc cuï bieán hieän, haï thieân hoùa taùc, giaû tha chi laïc söï, töï taïi du hí, coá vieát tha hoùa töï taïi. - Phaïm danh "Sa xaù ba ñeà". - Thöôû thieân vi Duïc giôùi chi chuû, döõ Saéc giôùi chi chuû, "Ma eâ thuû la" thieân giai vi haïi chaùnh Phaùp chi ma vöông. Töùc töù ma trung chi thieân ma daõ. - Phaät thaønh ñaïo thôøi, lai thí chöôùng haïi giaû, töùc thöû thieân ma daõ. - Hoaëc ngoân ñeä luïc thieân thöôïng bieät höõu ma chæ cung ñieän, ma vöông truù chi, phi Tha hoùa Thieân vöông daõ". Nghóa: Muoán vui söôùng, ngöôøi cuûa coõi trôøi naøy chaúng caàn töï mình bieán hieän ñaày ñuû moïi thuù vui maø laïi xuoáng coõi döôùi, hoùa ra ngöôøi cuûa caùc coõi naøy, giaû maïo nhöõng söï vui cuûa hoï ñeå töï do ñuøa côït, bôûi côù goïi laø "tha hoùa töï taïi. - Chöõ phaïm goïi laø "Sa xaù ba ñeà" (Vasavartin). Chuû cuûa coõi trôøi naøy laø coõi cao nhöùt cuûa Duïc giôùi, vôùi chuû teå cuûa Saéc giôùi laø "Ma eâ thuû la" (Mahesvara) laø hai vua ma laøm haïi chaùnh Phaùp. Trong 4 loaïi ma, ñaây laø loaïi

ma treân trôøi (thieân ma). - Luùc Phaät thaønh ñaïo, chính loaïi ma trôøi naøy ñaõ ñeán thöû thaùch phaù haïi. - Coù choã laïi noùi raèng treân coõi trôøi thöù saùu, coù moät thöù ma vöông ôû trong nhöõng cung ñieän rieâng bieät, nhöng ma vöông ñoù chaúng phaûi Tha hoùa Thieân vöông ñaâu.

Trung Anh Phaät Hoïc Töø Ñieån cuûa W. E. Soothill vaø L. Hodous laïi quaû quyeát raèng coõi trôøi thöù saùu cuûa Duïc giôùi laø truù xöù cuûa Mahesvara (hay Thaàn Siva ñöôïc AÁn Ñoä giaùo toân suøng) vaø cuûa Maâra (Ma vöông). Tôùi ñaây, ta coù moät nhaän thöùc roõ reät veà chöõ "tyû nhö" ñaõ nhaéc laïi ôû ñaàu baøi. Trong Duïc giôùi, coõi trôøi thöù saùu hay Tha hoùa Töï taïi thieân laø coõi cao nhöùt. Daân chuùng hay chö "thieân" (devas) ôû coõi naøy coù taøi bieán hoùa laï luøng: yù muoán

cho ai ôû nhaø gì, muoán hoï aên maëc theá naøo laø caùc vaät naøy hieän baøy ra lieàn, nhö töï nhieân maø coù, vaø luoân luoân toát ñeïp. Daân chuùng ôû nöôùc Phaät VLTT cuõng coù taøi bieán hoùa naøy, cho neân Kinh môùi noùi tyû nhö. Taøi bieán hoùa cuûa hai coõi coù theå so saùnh ñöôïc, nhöng hai coõi khaùc nhau raát xa. Nöôùc cuûa Phaät laø trong saïch khoân löôøng (thanh vònh voâ löôïng) coøn coõi trôøi Tha hoùa Töï taïi, daàu cao nhöùt, vaãn laø cao ñoái vôùi nhöõng coõi khaùc trong Duïc giôùi laø caûnh thaáp nhöùt trong Tam giôùi. Vaäy, chuùng ta coù quyeàn keát luaän raèng nöôùc cuûa Phaät VLTT (hay Theá giôùi Cöïc laïc khoâng coù gì lieân quan ñeán ñeä luïc thieân.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 51

Noùi veà "Duïc giôùi" hay Kaâmaloka, Annie Besant, trong saùch La Sagesse Antique(1), chia coõi naøy laøm 7 taàng (chôù khoâng phaûi 6 taàng (luïc thieân) nhö Phaät giaùo. Taàng thöù 5 hình nhö cung caáp cho ta moät ít tia saùng veà leõ Kinh VLTT ñem moät vaøi kyû nieäm cuûa nöôùc Phaät VLTT ra so saùnh vôùi coõi trôøi thöù 6 hay taàng thöù 5 cuûa Duïc giôùi. Annie Besant vieát: "Taàng thöù 5 cuûa Kaâmaloka coù nhieàu ñaëc ñieåm. Quang caûnh ôû ñaây choùi saùng aùnh ngôøi, haáp daãn cöïc ñoä ñoái vôùi ai chæ quen soáng vôùi maøu saéc u toái cuûa traàn gian... Chính ôû ñaây ngöôøi ta gaëp thaáy taát caû nhöõng thieân ñöôøng ñöôïc ca tuïng vaø tin töôûng trong nhöõng toân giaùo bình daân treân khaép theá giôùi, nhö thieân ñöôøng cuûa ngöôøi da ñoû vôùi nhöõng cuoäc ñi saên thuù khieâng khoâng heát; Thieân quoác cuûa anh huøng lieät só, theo söï tin töôûng cuûa daân Scandinave; Thieân ñöôøng vôùi nhöõng tieân nöõ tuyeät traàn cuûa ngöôøi Hoài giaùo; Thaønh Taân Jeùrusalem töôøng vaøng, cöûa ngoïc, cuûa ngöôøi Thieân Chuùa giaùo. Taát caû thieân ñöôøng, thieân quoác aáy ñeàu coù choã ñöùng ôû ñaây. Nhöõng thieän tín trí oùc heïp hoøi, tin kinh ñieån theo maët chöõ, gaëp ôû Kaâmaloka, ñuùng nhö hoï mô thaáy, nhöõng gì hoï mong moûi. Nhôø söùc töôûng töôïng maõnh lieät, nuoâi döôõng baèng lôùp voû vaên töï cuûa kinh thaùnh theá gian, hoï töï xaây döïng maø khoâng bieát,

1. 8e eùdition, La Famille Theùosophique, Paris, 1946.

nhöõng cung ñieän hoï haèng moäng thaáy..." Theo saùch La Sagesse Antique, Duïc giôùi ñöôïc taïo thaønh baèng moät chaát goïi laø "tinh chaát" (matieøre astrale), saùng aùnh nhö sao giaêng. Sau khi boû xaùc, linh hoàn hay thaàn thöùc sang soáng trong caûnh giôùi naøy, trong moät caùi thaân baèng tinh chaát. Luùc soáng, hoï mong öôùc töôûng töôïng gì, thì khi ñeán Duïc giôùi, nhöùt laø ôû taàng thöù 5, nhöõng giaác moäng xöa trôû thaønh söï thaät. Ngöôøi da ñoû, troïn ñôøi thích saên thuù, khoâng hy voïng gì hôn laø, sau khi cheát, ñöôïc veà trôøi laø nôi maø hoï tin coù raát nhieàu thuù vaø deã saên. Daân Scandinave tin caùc anh huøng lieät só heã cheát laø veà trôøi; tín ñoà Hoài giaùo döïa vaøo Kinh Coran tin Thieân ñöôøng ñaày gaùi ñeïp; coù phaùi Thieân Chuùa giaùo, hieåu theo maët chöõ, tin raèng treân trôøi coù moät thaønh

Jeùrusalem khaùc, ñeïp quyù hôn Jeùrusalem theá gian, vôùi töôøng vaøng cöûa ngoïc. Khoûi noùi, ngöôøi saùng suoát vaø hieåu ñaïo khoâng bao giôø tin quaáy nhö vaäy ñöôïc. Tuy nhieân, moäng ôû theá gian laïi laø söï thaät ôû ñeä luïc thieân hay taàng thöù 5 cuûa Duïc giôùi, vì ôû ñaáy, moãi yù muoán lieàn trôû thaønh söï thaät: söï thaät cuûa coõi aáy. Nhö muoán ôû cung ñieän laø töùc khaéc coù cung ñieän, muoán aên baùnh laø coù baùnh, aên côm laø coù côm, uoáng röôïu laø coù röôïu. Quaû laø coõi cuûa ham muoán (Duïc giôùi). Veà khía caïnh "muoán laø coù" naøy maø Kinh VLTT môùi noùi "tyû nhö". Vaø sôû dó, ôû Kaâmaloka, muoán laø ñöôïc, laø coù, laø vì söùc maïnh cuûa tham duïc coù coâng naêng gom goùp "tinh chaát" ñeå taïo thaønh, ñeå "hoùa", nhöõng ñoái töôïng cuûa loøng mong öôùc

theøm mô.

Treân Duïc giôùi, laø Saéc giôùi vaø Voâ saéc giôùi maø la Sagesse Antique goàm trong danh töø "Plan Mental". Caûnh giôùi naøy ñöôïc chia laøm 7 taàng, boán taàng phía döôùi thuoäc Saéc giôùi vì coù hình töôùng, coøn ba taàng treân cao thì thuoäc Voâ saéc giôùi. Taát caû 7 taàng naøy coøn moät teân chung laø "Devakhan" maø saùch chuù thích nhö sau: "Deùvakhan, Phaïm ngöõ goïi Deùvasthan, laø caûnh giôùi cuûa chö thieân. Ñoù laø caûnh Svarga cuûa AÁn Ñoä giaùo, Cöïc laïc Theá giôùi (Soukhaâvati) cuûa Phaät giaùo, Thieân ñöôøng cuûa Hoûa giaùo vaø Thieân Chuùa giaùo, cuõng nhö cuûa nhöõng tín ñoà Hoài giaùo ít höôùng veà vaät chaát nhöùt". Vaäy theo Annie Besant, Deùvakhan laø Cöïc Laïc Theá giôùi, laø nöôùc cuûa Phaät Voâ Löôïng Thanh Tònh. Chuùng ta haõy nghe taùc giaû La Sagesse Antique taû caûnh Deùvakhan, ñeå xem coi coù gì truøng hôïp vôùi caûnh Cöïc Laïc ñöôïc moâ taû trong Kinh Voâ Löôïng Thanh Tònh, Kinh Voâ Löôïng Thoï hay Kinh A Di Ñaø khoâng. Ñaïi löôïc, Annie Besant vieát: Ñôøi soáng ôû Deùvakhan goàm hai giai ñoaïn. Giai ñoaïn ñaàu keùo daøi trong 4 taàng thaáp thuoäc saéc giôùi; giai ñoaïn sau, trong 3 taàng cao hôn, thuoäc Voâ saéc giôùi. ÔÛ giai ñoaïn ñaàu, thaàn thöùc (le Penseur) coù thaân, do trí

nghieäp taïo thaønh luùc coøn ôû theá gian, vaø bò thaân naøy chi phoái. Trong giai ñoaïn sau, thaàn thöùc thoaùt khoûi caùi thaân vöøa noùi, soáng töï taïi vaø höôûng duïng söï töï taïi naøy ñuùng vôùi möùc töï chöùng vaø phaàn tri kieán chôn chaùnh cuûa noù. Nhöõng quaû laønh höôûng thoï ñöôïc ôû Deùvakhan bao quaùt nhöõng caûm xuùc vaø yù nieäm thanh tònh, do nhöõng coá gaéng hoïc hoûi, haønh ñaïo, laøm laønh luùc ôû theá gian laøm phaùt sanh. Daàu nhoû nhaët ñeán ñaâu, khoâng moät coá gaéng höôùng thöôïng höôùng thieän naøo maát. Nhöng, khoâng moät tham voïng ích kyû naøo, khoâng moät duïc voïng thaáp heøn oâ nhieãm naøo len loûi vaøo coõi Devakhan ñöôïc. Phaûi chaêng ñaây laø choã maø Kinh Tònh ñoä toâng noùi raèng, ôû nöôùc Phaät A Di Ñaø hay Voâ Löôïng Thanh Tònh, söï aùc khoâng coù, thaäm chí ñeán tieáng "aùc" cuõng khoâng coù. Ñieåm thöù nhöùt caàn ghi nhaän laø

ñôøi soáng taâm trí, ngay ñaây, voâ cuøng daøo daït, voâ cuøng hoaït ñoäng vaø voâ cuøng gaàn söï thaät hôn ñôøi soáng tình caûm. Thaät vaäy, vì meâ laàm vaø quaù tin giaùc quan, chuùng ta töôûng raèng nhöõng gì chuùng ta thaáy, nghe, neám, ngöûi, ñuïng chaïm, hay bieát, laø ñuùng vôùi söï thaät, khoâng deø chuùng ta chæ bieát nhöõng caûm giaùc maø söï vaät beân ngoaøi laøm naûy sanh nôi ta. Chuùng ta chöa heà tröïc tieáp vaø bieát ñích xaùc nhöõng söï vaät aáy. Haõy laáy moät ngöôøi naøo ñoù laøm thí duï. Ngöôøi aáy ñeïp hay xaáu, taùnh tình nhö theá naøo, ñaùng thöông hay ñaùng gheùt? Tuøy ngöôøi maø caâu traû lôøi coù khaùc: ai coù caûm tình, nhö cha anh, vôï con, thì ñaùp laø

ñeïp, laø deã thöông, coøn keû khaùc, nhö thuø nhaân, tình ñòch... nhöùt ñònh seõ noùi ngöôïc laïi. Vaäy söï thaät ôû ñaâu? Chính chuùng ta, ñoái vôùi moät söï vaät naøo ñoù coù theå coù nhöõng nhaän xeùt vaø ñaùnh giaù khaùc nhau, tuøy taâm traïng, tuøy hoaøn caûnh moãi luùc. Veà caûnh Deùvakhan maø ôû 4 taàng thaáp thuoäc saéc giôùi, thaàn thöùc coøn mang theo ít nhieàu sai laàm ñoái vôùi söï thaät. Tuy nhieân, ñaây laø nhöõng sai laàm veà ñaïo ñöùc chôù khoâng phaûi veà theá tình, chaúng haïn nhö vì hieåu caïn, chaáp maët chöõ, cho neân tin caûnh Thieân ñöôøng dieãn taû trong kinh saùch laø coù thaät. Coù meâ chaáp laø coù taïo aùc, nghóa laø xaây döïng trong taâm trí nhöõng caûnh voïng töôûng. Ngöôøi taâm oâ tröôïc cuûa Hoài giaùo mô öôùc moät Thieân ñöôøng coù nhieàu tieân nöõ, hoï seõ haøi loøng khi cheát roài, thaàn thöùc hoï veà taàng trôøi thöù 6 cuûa Duïc giôùi, nhö ñaõ noùi ôû phía tröôùc. Coøn ngöôøi coù loøng tin töôûng cao thöôïng, trong saïch vaø troïn ñôøi ñaõ soáng vôùi nieàm tin aáy, thì sau khi cheát, seõ thaáy nhöõng caûnh thanh tònh vaø nhöõng tieân thaùnh hoï mong moûi ôû taàng Saéc giôùi cuûa Deùvakhan. Moät thí duï thieån caän ñuû chæ söï thanh tröôïc cao thaáp giöõa nhöõng mong muoán: coù nhöõng thanh nieân thieáu nöõ yeâu nhau tha thieát vì moái tình trong saïch: hoï coù theå gaëp nhau laïi ôû Saéc giôùi, coøn nhöõng trai gaùi khao khaùt nhau vì daâm duïc thì hoï cuõng seõ gaëp nhau laïi, nhöng ôû Duïc giôùi cuûa thieân ma. Luùc coøn soáng ñaây, taâm trí ta nhôù ai, vaät gì, caûnh

naøo, neáu laø moät söï nhôù nhung khaån thieát, thì hình boùng cuûa ngöôøi, vaät, caûnh aáy vôûn vô tröôùc maét ta. Vôûn vô vì trí ta ñaõ taïo caùc hình aáy. ÔÛ Deùvakhan cuõng theá: nhöõng hình daùng cuûa Thieân ñöôøng, cuûa Cöïc Laïc... maø chuùng ta ñaõ töôûng töôïng, ñaõ taâm taïo luùc ôû theá gian, seõ hieän baøy, ñuùng nhö chuùng ta mô öôùc, vaø moät caùch cuï theå. Ai tin caûnh Cöïc Laïc theo maët chöõ cuûa Kinh, chaúng nhöõng seõ thaáy maø coøn seõ soáng trong caûnh ao baûy baùu, treân coù laàu gaùc, chim nieäm Phaät, gioù troåi nhaïc, v.v... Cuõng laïi thaáy coù Phaät A Di Ñaø vaø chö Boà taùt tieáp daãn, thuyeát kinh..., taát caû ñeàu ñuùng, ñeàu gioáng nhö mình ñaõ mô thaáy luùc coøn ôû traàn gian. Vaäy phaûi chaêng Cöïc Laïc aáy laø Cöïc Laïc cuûa chuùng ta, cuûa moãi chuùng ta saùng taïo? Ñuùng nhö vaäy: coù bao nhieâu thaàn thöùc ñöôïc veà Tònh ñoä laø coù bao nhieâu caûnh Tònh

ñoä khaùc nhau, ñeïp nhieàu ít tuøy tín taâm vaø quaùn töôûng cuûa moãi ngöôøi. Ñieåm thöù hai neân nhôù veà ñôøi soáng ôû Deùvakhan laø ôû ñaáy khoâng coù söï chia caùch trong khoâng gian vaø thôøi gian. Vì vaäy, moãi buoåi saùng, daân chuùng ôû Cöïc Laïc traûi aùo höùng hoa ñi cuùng döôøng chö Phaät ôû khaép vuõ truï (möôøi phöông) bao la, nhöng ñeán giôø aên tröa laø veà ñeán nhaø. Giöõa nhaân daân treân Cöïc Laïc cuõng khoâng coù söï chia caùch veà khoâng gian vaø thôøi gian: ôû xa nhau theá maáy, hoï vaãn thaáy nhau; khoâng caàn noùi, hoï vaãn ñoïc ñöôïc tö töôûng nhau. AÁy vì hoï khoâng coøn soáng trong Duïc giôùi naëng neà, hoï khoâng coøn bò vaät chaát chia caùch.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 57

Nhaân daân ôû ñoù cuøng soáng baèng taâm trí, maø taâm trí thì thoâng caûm nhau nhö ñoâi doøng nöôùc thì coøn gì ngaên caùch? Huoáng chi, ôû Cöïc Laïc khoâng coù aùc, thì nhöõng thaàn thöùc cuûa nhöõng ngöôøi luùc ôû theá gian thuø haèn gheùt boû nhau, laøm sao veà ñoù ñöôïc ñeå baát thoâng caûm cuøng nhau? Ñieåm thöù ba laø cuoäc soáng ôû Deùvakhan laø moät cuoäc soáng vui söôùng khoâng theå taû, nhöng laø caùi vui ñaïo, caùi vui trong böôùc tieán veà neûo giaùc ngoä, giaûi thoaùt, haân nhieân, thanh tònh. Moãi ngöôõng voïng veà caùc ñöùc taùnh Töø Bi, Trí Hueä, hoùa thaønh caên löïc, coâng naêng; taát caû nhöõng coá gaéng thaát baïi luùc coøn taïi theá trôû thaønh nhöõng naêng khieáu, taøi naêng. Ñieåm thöù tö laø taïi Deùvakhan, nhaân daân ñöôïc gaàn guõi caùc baäc ñaïi thaùnh ñaïi hieàn ñuùng nhö Kinh A Di Ñaø noùi: "döõ chö thöôïng thieän nhôn cu hoäi nhöùt xöù" (cuøng vôùi caùc baäc hieàn laønh cao caû ñoàng hoïp moät choã). Cuøng vôùi ngöôøi hieàn cuøng ôû, laïi thoâng caûm deã daøng, baûo sao ngöôøi ôû Cöïc Laïc khoâng trôû thaønh "baát thoaùi", nghóa laø khoâng luøi böôùc treân con ngöôøi tieán tu! Ñieåm thöù naêm laø, töø Duïc giôùi (Kaâmaloka) sang Saéc giôùi cuûa Deùvakhan, thaàn thöùc nhö ngöôøi nguû, vöøa böøng maét daäy laø ñöôïc muoân tieáng nhaïc Thieân thai ñoùn chaøo. Trong khoâng gian, chæ coù aâm thanh deã daøng vaø maøu saéc maùt maét, aùnh saùng traøn ngaäp khaép nôi. Coù moái töông quan naøo giöõa caûnh naøy vôùi caûnh "gioù lay caây

58 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

laøm phaùt sanh nhöõng gioïng eâm ñeàm nhö traêm ngaøn thöù nhaïc trôøi ñoàng thôøi troåi leân", hay caûnh "hoa sen lôùn baèng baùnh xe, maøu xanh saùng xanh, maøu ñoû saùng ñoû, maøu vaøng saùng vaøng, maøu traéng saùng traéng" thaáy noùi trong Kinh Tònh ñoä khoâng? Nhöng treân ñaây laø caûnh ôû boán taàng thaáp cuûa Deùvakhan, thuoäc saéc giôùi, nôi coøn hình töôùng. Sau moät thôøi gian daøi ngaén tuøy tröôøng hôïp, nhôn daân ñaây coù theå sang soáng ôû ba taàng treân thuoäc Voâ saéc giôùi, laø caûnh khoâng coøn hình töôùng nöõa. Coù theå noùi, ñoù laø caûnh cuûa nhöõng taâm hoàn ñaõ giaûi thoaùt trieàn phöôïc cuûa voïng nghieäp.

Löôïm laët nhöõng taøi lieäu treân chæ coù moät muïc ñích: giuùp baïn ñoïc ñi saâu vaøo nhöõng cô baûn cuûa Tònh Ñoä Toâng ñeå coù moät nhaän ñònh khaù roõ raøng

veà ñaïo lyù, söï öùng duïng vaø hieäu naêng cuûa pheùp nieäm Phaät. Veà sau, seõ trôû laïi ba ñieåm naøy, khi tra cöùu xong veà nguoàn goác cuûa Toâng Tònh Ñoä. Tröôùc khi chaám döùt baøi hoâm nay, xin theâm raèng La Sagesse Antique laø moät trong nhöõng boä saùch neàn taûng cuûa Khoa Theùosophie maø ngöôøi ta quen goïi laø "Thoâng Thieân Hoïc". (trích tạp chí Từ Quang, số 207-208, tr. 81-90, Saøi goøn thaùng 11-12 năm 1969)

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 59

Chuùng ta ñaõ hôi sa ñaø trong baøi tröôùc, vì ñaõ ñaùnh moät voøng ngao du ñeå tìm bieát vò trí cuûa Cöïc laïc theá giôùi. Neáu nhöõng taøi lieäu Baø la moân giaùo ñöôïc La Sagesse Antique söu taäp laø ñuùng vôùi söï thaät thì söï tìm toøi cuûa chuùng ta phaûi ñöa ñeán caâu keát luaän: "Cöïc laïc theá giôùi ôû taïi Voâ saéc giôùi, vaø nhö theá thì chöa ra khoûi Tam giôùi". Keát luaän naøy coù ñuùng vôùi söï thaät khoâng? Xin daønh caâu traû lôøi cho Chöông II veà sau. Baây giôø, chuùng ta haõy trôû laïi nhöõng kinh ñieån caên baûn cuûa phaùp moân nieäm Phaät. Sau boä Kinh "Phaät Thuyeát Voâ Löôïng Thanh Tònh Bình Ñaúng Giaùc" ñaõ xeùt qua, keá tieáp theo, trong thöù töï caùc kinh vaên ñöôïc truyeàn sang Trung Hoa vaø dòch ra Haùn töï, laø boä "Thaäp Truï Tì Baø Sa luaän" (Dasabhuõmi- vibhaõshaõ-saõstra), luaän veà caùc nöôùc Phaät trong möôøi phöông. Boä naøy ñöôïc Tam Taïng Phaùp sö Ñoàng Thoï Cöu Ma La Thaäp (Kumarajiva) dòch ra chöõ Taøu naêm 405, vaø taùc giaû laø Boà taùt Long Thoï (Naõgaõrjunai). Theo quyeån 5, phaåm 9 cuûa boä Luaän naøy, ngöôøi tu haïnh Boà taùt phaûi nieäm chö Phaät möôøi phöông, nhöùt laø Phaät A Di Ñaø, hieäu Voâ Löôïng Minh, Voâ Löôïng Thoï, ôû theá giôùi laønh coõi Taây phöông, ñeå "ñaéc baát thoái chuyeån", nghóa laø khoâng luøi böôùc, khoâng chaùn naûn, cöông quyeát trong yù ñònh. Nguyeân taéc "xöng danh"

60 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

(ñoïc ra tieáng danh hieäu cuûa Phaät) laø mieäng ñoïc coøn taâm thì moät möïc nhôù töôûng (xöng danh nhöùt taâm nieäm). Nhöõng ñoaïn trích sau ñaây cuûa moät baøi keä seõ cho ta thaáy coâng duïng cuûa pheùp xöng danh nieäm Phaät, theo söï quaû quyeát cuûa Long Thoï:

Nhöôïc nhôn nguyeän taùc Phaät
Taâm nieäm A Di Ñaø
Öng thôøi naõi hieän thaân;
Thi coá ngaõ quy maïng
Bæ Phaät boån nguyeän löïc.
Nhöôïc nhôn chuûng thieän caên
Nghi taéc hoa baát khai;
Tín taâm thanh tònh giaû
Hoa khai taéc kieán Phaät.
(Dò Haønh Phaåm, 9)
Dòch:

Ai ngöôøi nguyeän laøm Phaät
Chuyeân taâm nieäm Di Ñaø
Ñuùng luùc Phaät seõ hieän;
Bôûi côù toâi gôûi maïng
Cho nguyeän löïc cuûa Phaät.
Ñoàng ngöôøi troàng caên laønh
CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 61

Heã nghi, hoa chaúng khai; Baèng trong saïch quyeát tin Hoa nôû aét thaáy Phaät. ÔÛ ñaây cuõng nhö trong caùc kinh ñieån khaùc, nhöõng ñieåm ñöôïc nhaán maïnh laø phaûi tin töôûng ôû lôøi nguyeän cöùu ñoä cuûa Phaät A Di Ñaø vaø moät loøng xöng danh hieäu cuûa Ngaøi.

Giöõa khoaûng 230-240 sau C. Ñ., vaøo thôøi Tam Quoác, moät Öu baø taéc goác ngöôøi Nguyeät Thò (touranien), teân Taøu laø Chí Khieâm, laøm quan taïi trieàu nhaø Ngoâ, coù dòch moät boä kinh, hieäu "Phaät Thuyeát A Di Ñaø Kinh". Noäi dung cuûa boä naøy khoâng khaùc gì noäi dung boä Voâ Löôïng Thanh Tònh Bình Ñaúng Giaùc ñaõ ñöôïc Lokaraksha dòch gaàn 100 naêm tröôùc vaø chuùng ta ñaõ xem qua roài. Vì leõ naøy, boä kinh cuûa Chí Khieâm du nhaäp bò nghi laø boä cuûa Lokaraksha cheùp laïi vôùi moät ít söûa ñoåi.

Ñeán naêm 252, cuõng vaøo thôøi Tam Quoác, moät nhaø sö goác nöôùc Khöông (Touran), teân Taøu laø Taêng Khaûi (Samghavarman), ñem ñeán nöôùc Nguïy moät boä kinh nhan ñeà Voâ Löôïng Thoï kinh, baûn dòch cuûa boä

62 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Amitaõyus-suõtra vieát baèng chöõ Phaïn. Boä naøy ñöôïc nhaø chuøa thoâng goïi laø Ñaïi baûn, nghóa laø boä kinh A Di Ñaø daøi, ñeå phaân bieät vôùi boä Tieâu baûn laø boä maø nay chuùng ta tuïng haøng ngaøy, do Cöu Ma La Thaäp dòch vaø ngaén hôn nhieàu. Ñem ra ñoái chieáu thì khoâng coù söï sai khaùc nhieàu giöõa boä naøy vaø hai boä ñaõ noùi tröôùc kia laø " Voâ Löôïng Thanh Tònh Bình Ñaúng Giaùc" vaø "Phaät Thuyeát A Di Ñaø". Coù ngöôøi nghi Taêng Khaûi ñaõ duøng baûn dòch cuûa Lokaraksha sau khi hieäu chính, chieáu nguyeân baûn chöõ Phaïn maø Thôøi Xöng (Kaõlayasas) veà sau ñaõ dòch troïn veïn(1), nhöng khoâng ñuùng. Ñieåm sai khaùc noåi baät laø Ñöùc Phaät cuûa caûnh Taây phöông trong baûn dòch cuûa Taêng Khaûi coù danh laø Voâ Löôïng Thoï (Amitayus) thay cho Thanh Tònh Bình Ñaúng Giaùc hay A Di Ñaø. Ñieåm thöù nhì laø kinh Voâ Löôïng Thoï khoâng noùi ñeán tröôøng hôïp ngöôøi saép cheát, neáu chí taâm nieäm Phaät moät laàn thoâi cuõng ñuû vaõng sanh Taây phöông. Trong kinh Voâ Löôïng Thoï, ñöùc Phaät Thích Ca giôùi thieäu phaùp moân nieäm Phaät vaõng sanh laø con ñöôøng ngaén nhöùt, deã nhöùt, ñeå thaønh baäc "baát thoái chuyeån" theo chieàu höôùng Giaûi thoaùt. Khaùc vôùi caùc coõi trôøi, coõi Taây phöông khoâng coù nöõ nhôn, vì vaäy maø "ngöôøi" vaõng sanh veà ñoù traùnh ñöôïc nhöõng tö töôûng baát thanh tònh.

1. Dòch giaû cuûa boä "Phaät Thuyeát Quaùn Voâ Löôïng Thoï Phaät kinh". - xem phía sau baøi naøy.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 63

Ñaõ ñaønh Taây phöông chöa phaûi Nieát baøn laø möùc cuoái cuøng cuûa con ñöôøng Giaûi thoaùt, nhôn daân ôû Cöïc laïc coù caùi lôïi laø ñöôïc hai Boà taùt Quaùn Theá AÂm (Avalokitesvara) vaø Ñaïi Theá Chí (Mahasthaõma) giaùo hoùa, nhôø vaäy maø tieán veà Nieát baøn moät caùch nhanh choùng hôn theá gian. Hôn nöõa, Ñöùc Thích Ca coøn baùo tröôùc raèng, sau khi Ngaøi dieät ñoä roài, chuùng sanh seõ trôû laïi nghi ngôø vaø trong nhöõng ñôøi töông lai, con ñöôøng cuûa kinh ñieån seõ taét boùng. Vì loøng töø bi thöông xoùt, Phaät ñaëc bieät ñeå laïi kinh naøy (töùc kinh Voâ Löôïng Thoï) ai gaëp ñöôïc Kinh naøy thì tuøy loøng mong muoán, seõ ñöôïc hoùa ñoä (Ngaõ dieät ñoâ chi haäu, phuïc sanh nghi hoaëc. Ñöông lai chi theá, kinh ñaïo dieät taän. Ngaõ dó töø bi ai maãn, ñaëc löu thöû kinh. Kyø höõu trò tö kinh giaû, tuøy yù sôû nguyeän, giai khaû ñaéc ñoä). Phaûi chaêng yù Phaät muoán noùi raèng trong vò lai, Tònh ñoä toâng seõ thay theá cho taát caû caùc toâng khaùc?

Ñeán naêm 402, vaøo luùc Trung Hoa bò chia naêm xeû baûy, taïi tieåu quoác Dieâu Taàn, Phaùp sö Cöu Ma La Thaäp (Kumaõrajiva), goác ngöôøi AÁn Ñoä, cho löu haønh quyeån "Phaät Thuyeát A Di Ñaø Kinh" ñöôïc truyeàn ñeán nay vaø ñöôïc thoâng tuïng khaép caùc nöôùc Trung Hoa, Vieät Nam, Nhöït Boån, Ñaïi Haøn... Vì toùm löôïc dòch phaåm cuûa Cöu Ma La Thaäp ñöôïc goïi laø Tieåu baûn.

64 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Ñaëc ñieåm cuûa Tieåu baûn lieân trình baøy nhöõng phaàn quan troïng, ñeå qua moät beân nhöõng chi tieát, tuy coù giaù trò vôùi nhöõng nhaø khaûo cöùu, vaãn laøm cho ña soá ngöôøi thöôøng ñoïc tuïng chaùn naûn; laïi nöõa nhôø toùm taét, ngöôøi ñoïc deã nhaän nhöõng neùt chính cuûa phaùp moân nieäm Phaät, nhöõng ñieàu kieän maø ngöôøi tu Tònh ñoä caàn thöïc hieän ñeå thaønh töïu. Choùt heát laø söï laëp ñi laëp laïi boán löôït caâu: "bæ Phaät quoác ñoä thaønh töïu nhö thò coâng ñöùc trang nghieâm", laø moät vieäc laøm coá yù, ngöôøi ñoïc nhaän ra aét phaûi ñeå taâm tìm hieåu yù nghóa, nhôø ñoù maø thaâm nhaäp lyù kinh.

Ñôøi Ñöôøng, vaøo naêm 650, Tam Taïng Phaùp sö Huyeàn Trang dòch töø chöõ Phaïn ra troïn moät boä Kinh maø ngöôøi ta cho raèng Cöu Ma La Thaäp ñaõ toùm löôïc. Dòch phaåm cuûa Huyeàn Trang, danh ñeà "Xöng Taùn Tònh Ñoä Nhieáp Thoï Kinh", raát daøi vaø chöùa ñöïng quaù nhieàu chi tieát maø ngöôøi ít can ñaûm khoâng theo ñoïc heát ñöôïc.

Ñeå chaám döùt loaït Kinh caên baûn cuûa toâng Tònh ñoä, chuùng ta haõy keå boä "Phaät Thuyeát Quaùn Voâ Löôïng Thoï Phaät" do Phaùp sö Thôøi Xöng (Kaõlayasas) dòch naêm 424 töø moät nguyeân baûn chöõ Phaïn maø teân thaät bò thaát truyeàn. Khaùc vôùi caùc boä khaùc, Kinh naøy daïy pheùp quaùn

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 65

töôûng, nghóa laø taäp trung tö töôûng ñeå quaùn saùt. Nieäm Phaät, daàu nieäm danh hay taâm nieäm, cho ñeán möïc "nhöùt taâm baát loaïn" laø moät loái taäp trung tö töôûng roài. Nay kinh Quaùn Voâ Löôïng Thoï ñeà nghò moät loái taäp trung khaùc. Loái tröôùc, taäp trung laø ñeå nghó nhôù ñeán; loái sau, taäp trung laø ñeå thaáy (quaùn). Ñöùng veà maët "haønh" (exercices pratiques) maø xeùt, loái taäp trung naøo cuõng toát caû, mieãn laøm ñeán nôi ñeán choán. Nghó nhôù lung tung thì taâm loaïn maø loaïn thì khoâng thanh tònh. Doøm ñoâng ngoù taây thì taâm cuõng loaïn, maø loaïn thì cuõng khoâng thanh tònh. Nieäm ra tieáng laø phong toûa loã tai, baét noù nghe danh hieäu cuûa Phaät maø khoâng cho nghe tieáng naøo khaùc, thì taâm nhôø ñoù maø ñònh. Nieäm thaàm beân trong laø buoäc con ngöïa yù khoâng cho noù chaïy dong chaïy daøi vaø nhö vaäy cuõng laø moät loái ñònh taâm. Baây giôø taäp cho caùi thaáy (quaùn) chæ thaáy caùi mình töôûng töôïng (nhö thaáy maët trôøi moïc ñoû hoàng, thaáy nöôùc traøn ngaäp khaép nôi roài laàn hoài thaáy nhöõng caûnh veà Taây phöông ñöôïc moâ taû trong kinh) maø khoâng thaáy gì khaùc, cuõng laø moät loái ñònh taâm. Vaäy coù theå noùi Kinh Quaùn Voâ Löôïng Thoï chuù troïng veà haønh hôn veà lyù. Tuy nhieân, nhôø Kinh naøy maø chuùng ta coù moät nhaän xeùt chôn xaùc veà "Cöûu phaåm lieân hoa", 9 caáp hoa sen hay 9 baäc cao thaáp giöõa nhöõng "ngöôøi" ñöôïc vaõng sanh veà Cöïc Laïc.

66 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Caïnh nhöõng boä kinh chaùnh ñaõ keå töø tröôùc ñeán ñaây, coøn nhöõng boä khaùc do caùc Ñaïi sö Trung Hoa vieát ñeå giaûi thích, chuù thích, luaän giaûi v.v... raát nhieàu. Laàn löôït chuùng ta seõ xeùt qua noäi dung cuûa caùc boä "nghóa kyù", "sôù sao"... naøy. (trích taïp chí Töø Quang soá 209-210, tr. 92-97, Saøi Goøn thaùng 1-2 naêm 1970)

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 67

CHÖÔNG II CAÙC LUAÄN GIAÛI

aøo cuoái theá kyû thöù VI sau J. C. Ñaïi sö Trí Khaûi, V vò saùng laäp ra Toâng Thieân Thai ôû Trung Hoa, coù vieát nhieàu saùch veà Tònh ñoä. Tröôùc heát laø boä A Di Ñaø Kinh Nghóa Kyù, chuù thích boä kinh A Di Ñaø cuûa Cöu Ma La Thaäp dòch, maø Ñaïi sö nhaän laø chính lôøi Phaät noùi. Keá ñoù laø boä Quaùn Voâ Löôïng Thoï Phaät Kinh Sôû Dieäu Toâng Sao, chuù thích vaø luaän giaûi baûn dòch cuûa Thôøi Xöng (Kaâlayasas). Trong boä sau naøy, giaûi thích phaåm thöù 9 trong "cöûu phaåm lieân hoa", daønh cho keû toäi loãi ñeán giôø phuùt laâm chung maø bieát quy höôùng, Trí Khaûi quaû quyeát: "xöng voâ löôïng Thoï Phaät chí ö thaäp nieäm giaû, thieän taâm töông tuïc chí ö thaäp nieäm, hoaëc nhöùt nieäm thaønh töïu, töùc ñaéc vaõng sanh". Nghóa laø: Ngöôøi naøo xöng danh hieäu Phaät Voâ Löôïng Thoï laâu ñöôïc baèng khoaûng cuûa möôøi nieäm (tö töôûng) hoaëc giöõ taâm laønh tieáp noái keùo daøi trong thôøi gian möôøi nieäm, hoaëc thaønh coâng ñöôïc trong vieäc giöõ taâm thuaàn coù moät nieäm, ngöôøi aáy sanh sang (nöôùc

68 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Phaät). Ñi tôùi ñöôïc "nhöùt nieäm" laø taùn loaïn ñaõ nhöôøng choã cho ñònh, tröôïc ñaõ thaønh thaùnh, phaøm ñaõ hoùa thaùnh, cho neân, ngoaøi khoâng thaáy gì thay ñoåi, cuõng laø con ngöôøi cuûa phuùt tröôùc, nhöng beân trong ñaõ coù moät söï hoaùn caûi troïn veïn, tieàn khieân nghieäp chöôùng khoâng coøn, nhaân ñaõ khoâng thì quaû cuõng döùt. Muoán ñöôïc nhöùt nieäm phaûi coù caùi maø Trí Khaûi goïi laø "maõnh lôïi taâm" - moät söï caû quyeát saét beùn maïnh meõ - bieåu hieän baèng moät loøng tin saâu daøy ôû lôøi Phaät noùi vaø khoâng mong moûi gì khaùc hôn laø Tònh ñoä (tuøng Phaät chi ngoân nhi dó Tònh ñoä vi taâm). Keû troïng toäi ñeán ñaâu cuõng tin ñöôïc laø seõ vaõng sanh moät laø nhôø nguyeän löïc cuûa mình, hai laø vì Phaät Voâ Löôïng Thoï khoâng boû moät ai (Tuy toäi aùc chi nhôn, nhaân nguyeän chi löïc, Phaät dieät baát khí). Nhöng coâng lôùn cuûa Trí Khaûi Ñaïi sö ñoái vôùi söï binh vöïc Di Ñaø giaùo, luùc aáy ñang bò nghi ngôø kích baùc, laø ñaõ saùng taùc vaøo naêm 594, ba thu tröôùc khi vieân tòch, boä "Tònh Ñoä Thaäp Nghi Luaän". Tuy vaén taét, boä Luaän raát coù giaù trò vaø ñöôïc truyeàn tuïng ñeán baây giôø. Neân nhôù raèng Ñaïi sö khoâng phaûi laø toâng ñeä cuûa Tònh ñoä maø chæ laø ngöôøi tin töôûng ñöùc Phaät A Di Ñaø maø thoâi. Sau ñaây, xin ghi ñaïi cöông boä tieåu luaän noùi treân veà 10 nghi vaán ñoái vôùi phaùp moân nieäm Phaät vaõng sanh. 1. Coù hai haïng Boà taùt. Haïng "thieàn na Boà taùt" thì

moät khi vaõng sanh veà Phaät quoác, chæ muoán ôû laïi ñoù nhö Bích chi Phaät hay Ñoäc giaùc Phaät (pratyeâka buddha) vaø haïng "hoùa ñoä Boà taùt". Khi thaønh töïu roài, thì hoài nhaäp Ta baø ñeå cöùu ñoä chuùng sanh, laøm Phaät giaùo hoùa. 2. Nhöõng taâm hoàn naøo caàu nguyeän sanh veà nöôùc Phaät A Di Ñaø laø nhöõng taâm hoàn coù thieän nghieäp, chính nhöõng thieän nghieäp naøy thuùc ñaåy söï phaùt taâm kia. Traùi laïi, cuõng vì aùc nghieäp tieàn khieân nhöõng taâm hoàn khaùc ñeå cho voâ minh che khuaát neûo Tònh ñoä, hoaëc daàu coù ai chæ baûo cho, cuõng khoâng chòu nghe. 3. Ñaëc bieät xöng taùn ñaát nöôùc cuûa A Di Ñaø, ñöùc Thích Ca khoâng coù yù laøm giaûm giaù trò ñaát nöôùc cuûa baát caâu moät vò Phaät naøo khaùc. Noùi nhieàu veà Tònh ñoä chæ coát laøm cho ñoái töôïng cuûa phaùp moân nieäm Phaät deã chaáp nhaän hôn. Taát caû nhöõng gì ñaõ noùi veà ñaát nöôùc cuûa Phaät A Di Ñaø ñeàu ñem aùp duïng ñöôïc cho caùc Phaät quoác khaùc. Boà ñeà chæ coù moät vaø lan traøn khaép phaùp giôùi, taát caû caùc Phaät laø moät Phaät, moät Phaät laø taát caû caùc Phaät. Phaùp thaân chaúng coù hai: aùnh traêng cuøng roïi xuoáng taát caû caùc doøng nöôùc, khoâng phaân bieät. Taát caû caùc aùnh traêng döôùi nöôùc laø aùnh cuûa moät traêng treân trôøi, maët traêng coù moät chaúng phaûi hai. Theå cuûa vaïn "phaùp" laø "khoâng", xöa nay theå aáy khoâng sanh (nghóa laø khoâng ñöôïc ai hay ñöôïc caùi gì sanh ra). Nguyeân vaên ñoaïn treân nhö sau: "Nhöùt thieát chö Phaät thaân töùc thò nhöùt Phaät thaân.

Nhöùt Phaät töùc nhöùt thieát Phaät, nhöùt thieát Phaät töùc nhöùt Phaät: Phaùp thaân voâ nhò. - Nguyeät quang phoå öùng nhöùt thieát thuûy, nhöùt thieát nguyeät

aûnh töùc nhöùt nguyeät aûnh: nguyeät voâ nhò. - Chö phaùp theå khoâng, boån lai voâ sanh" 4. Troâng caäy ôû söï cöùu ñoä cuûa Phaät A Di Ñaø chaúng nhöõng giaûn dò, deã daøng maø coøn chaéc ñöôïc keát quaû. Vì sao? Vì Phaät ñaõ phaùt ñaïi nguyeän tieáp daãn taát caû nhöõng ai muoán veà vôùi Phaät. Hôn nöõa, Phaät coù nhaân duyeân vôùi nhöõng chuùng sanh cöïc aùc cuûa theá giôùi naøy (A Di Ñaø Phaät, döõ thöû theá giôùi cöïc aùc chuùng sanh, höõu nhaân duyeân). 5. Coù hai thöù duyeân giaûi thoaùt, moät laø töï löïc, töï mình phaûi noã löïc tu haønh kham khoå; hai laø tha löïc, nöông vaøo söùc cuûa ngöôøi. ÔÛ ñaây laø nöông vaøo söùc nguyeän thöông xoùt cuûa Phaät A Di Ñaø (y Di Ñaø Phaät ñaïi bi nguyeän löïc) baèng caùch nieäm Phaät (nghó nhôù tôùi Phaät). Neáu coù ngöôøi ñi con ñöôøng töï löïc, keû khaùc laïi theo loái tha löïc, ñoù chaúng qua vaán ñeà caên taùnh. Coù ngöôøi nghe ñöôïc danh hieäu cuûa Phaät, nghe roài laïi phaùt taâm nieäm Phaät, coù keû troïn ñôøi khoâng ñöôïc nghe, thì ñaây laø moät vaán ñeà khaùc thuoäc coâng toäi cuûa kieáp tröôùc. Noùi toùm, nay coù duyeân gaëp Phaät theo Phaät, cuøng khoâng coù duyeân, ñeàu tuøy ôû luaät nhaân quaû nghieäp baùo nghieâm minh vaø khaéc nghieät. 6. Laøm theá naøo maø nhöõng chuùng sanh heát söùc laø baát thieän, heát söùc laø traùo trôû, heát söùc laø khoâng tình

khoâng nghóa, moät khi sanh veà nöôùc Phaät A Di Ñaø, laïi hoài ñaàu höôùng thieän ñeán möùc "baát thoaùi chuyeån" ñöôïc, roài nhôø ñoù maø khoâng coøn ñoïa vaøo ba ñöôøng aùc ñau khoå? Duyeân do cuûa nhöõng baát ngôø aáy laø thöù nhöùt, lôøi nguyeän cuûa Phaät A Di Ñaø: Ngaøi ñaõ nguyeän chuùng sanh trong nöôùc ngaøi quyeát ñònh khoâng luøi böôùc treân ñöôøng thaùnh hoùa thì söï vieäc phaûi xaûy ra ñuùng nhö vaäy; thöù nhì, taùc duïng cuûa haøo quang Phaät: aùnh quang minh "voâ sôû chöôùng ngaïi" naøy soi ñöôøng cho nhôn daân cuûa Ngaøi vaø giöõ gìn cho hoï khoûi sa ngaõ...; thöù ba, taùc duïng cuûa tieáng gioù gaøo nöôùc chaûy, luùc naøo cuõng laëp ñi laëp laïi trong tai ngöôøi daân Tònh ñoä raèng, ngoaøi caûnh giôùi naøy, taát caû ñeàu laø khoå, ñeàu laø khoâng...; thöù tö aûnh höôûng toát cuûa hoaøn caûnh: khoâng nöõ nhôn, khoâng boïn aùc, khoâng ma quyû, theá laø khoâng coù söï caùm doã...; thöù naêm, söï giaùo hoùa khoâng ngöøng cuûa hai Boà taùt Quaùn Theá AÂm vaø Ñaïi Theá Chí... Toaøn boä yeáu toá ñoù laøm cho ngöôøi daân coõi Taây phöông vui soáng ôû ñoù trong vónh kieáp. 7. Neáu Cöïc Laïc theá giôùi vui söôùng toát ñeïp hôn taát caû caùc theá giôùi khaùc, taïi sao Boà taùt Di Laëc (Maâitreâya), Ñöùc Phaät cuûa töông lai, khoâng ngöï ôû Taây phöông ñeå ñôïi luùc haï phaøm maø laïi ôû cung trôøi Ñaâu Suaát (Tuchita) laø coõi quaù taàm thöôøng thaáp thoûi? Coù hai lyù do. Lyù do thöù nhöùt thuoäc veà truyeàn thoáng: ñöùc Thích Ca ñaõ töø cung Ñaâu Suaát giaùng traàn thì taát caû caùc Phaät thöøa tieáp nhieäm vuï giaùo hoùa cuûa Ngaøi cuõng phaûi töø coõi trôøi aáy

maø haï phaøm. Lyù do thöù nhì laø ñöùc Phaät ñöông lai (Di Laëc) caàn phaûi coù moät soá phuï taù nam nöõ khi Ngaøi xuaát hieän ñoä theá. ÔÛ Taây phöông khoâng

coù nöõ nhôn, Boà taùt Di Laëc phaûi ôû Ñaâu Suaát ñeå huaán luyeän nhöõng phuï taù aáy trong ñaùm "ngöôøi trôøi" (chö thieân) nam nöõ (deâvas et deâvis). 8. Nhöng taïi sao nhöõng ngöôøi toäi loãi daãy ñaày, nghieäp aùc voâ löôïng maø laïi coù theå, luùc laâm chung, chæ nieäm möôøi laàn danh hieäu Phaät A Di Ñaø laø thoaùt khoûi quaû baùo ñöôïc? - Vì voïng töôûng voâ minh neân tröôùc kia môùi taïo aùc, nay bieát nieäm Phaät laø boû voïng veà chôn, trong taâm ñaõ coù moät söï thay ñoåi vó ñaïi, tyû nhö moät caên phoøng toái ñen ngaøn naêm, nay chôït moät tia saùng maët trôøi roïi vaøo, töùc khaéc caùi haéc aùm ngaøn naêm kia töï nhieân tieâu maát. Toäi loãi laø "hö", ñöùc tin laø "thöïc", thöïc phaûi thaéng vaø phaù tröø hö, vaø söï phaù tröø naøy töùc khaéc, khaùc naøo tröôøng hôïp ngöôøi bò troùi vaø ñöôïc coù keû ñeán giaûi thoaùt baèng moät nhaùt dao, caét ñöùt tieän sôïi daây. Daây rôi laø giaûi thoaùt coù ngay, khoâng ñôïi khoâng chôø, nhanh hôn nhaùy maét. Laïi cuõng nhö ñoáng cuûi khoâ kia, caàn gì phaûi moät beáp maø chæ moät tia löûa hoàng cuõng ñuû laøm chaùy tieâu. Laïi moät thí duï nöõa: vì moät nieäm ñoäc aùc, laâu khoâng quaù moät giaây, ngöôøi ta coù theå rôi vaøo ñòa nguïc, thì ngöôïc laïi, ngöôøi ta cuõng coù theå, nhôø moät nieäm laønh khoaûnh khaéc maø sanh thieân hay veà An Döôõng quoác. Caùi thieän thay caùi aùc, chæ quaøy ñaàu laø bôø giaùc tröôùc

maét, coù ñaâu xa. 9. Nöõ nhôn coù phaûi trieät ñeå bò caám vaøo ñaát Phaät khoâng? Khoâng, nhöng khoâng moät ngöôøi thieän nöõ naøo seõ vaõng sanh veà Cöïc Laïc nhö moät nöõ nhôn. Nöõ thaân baát cuï, khoâng ñaày ñuû, hoaøn toaøn, nhö thaân cuûa moät ngöôøi cuït tay, moät ngöôøi queø quaët, moät ngöôøi muø... Coù theå noùi, trong cuoäc haønh trình töø theá giôùi Ta baø naøy ñeán theá giôùi Taây phöông kia bao nhieâu khieám khuyeát ôû ngöôøi vaõng sanh tieâu tan maát heát, luoân caû caùi tính caùch nöõ nhôn laø moät tyø tích cuûa baát thieän nghieäp. Noùi toùm, neáu ñöôïc vaõng sanh, nöõ seõ hoùa thaønh nam. 10. Nhöõng ngöôøi hieän nay coù vôï coù choàng ñöôïc mong vaõng sanh khoâng? Vì nghieäp trong quaù khöù cho neân nay môùi thaønh duyeân giai ngaãu. Caûnh ñôøi choàng vôï laø nhieãm oâ, laø baát tònh. Söï baát tònh naøy, seõ tieâu tan, nhö taát caû caùc baát tònh khaùc, ngay ôû giaây phuùt maø hoï phaùt nguyeän vaõng sanh veà Tònh ñoä. Nguyeän naøy phaûi laø nguyeän cuûa taâm cöông quyeát, khoâng giaùn ñoaïn (voâ giaùn taâm), khoâng aån yù (voâ haäu taâm). (trích taïp chí Töø Quang soá 211-212, tr. 95-99, Saøi Goøn thaùng 3-4 naêm 1970)

Caùc luaän giaûi Boà taùt Theá Thaân (Vasubandhu), tröôùc tu theo Tieåu

thöøa, sau nghe lôøi anh tu theo Ñaïi thöøa, laø moät ngöôøi ñaõ toû ra heát loøng tin töôûng phaùp moân Tònh ñoä. Nguyeân laø ngöôøi AÁn vaø vieân tòch treân ñaát AÁn vaøo naêm 350 sau Taây lòch. Theá Thaân khoâng coù luùc naøo sang Trung Hoa nhöng saùch vôû cuûa Boà taùt ñöôïc truyeàn taän nöôùc naøy, dòch ra Haùn vaên vaø ñöôïc nhieàu ngöôøi haâm moä. Lieân quan ñeán Tònh ñoä toâng, coù moät baøi

keä danh tieáng nhöùt, trong ñoù Theá Thaân boäc loä troïn veïn loøng tin cuûa oâng ñoái vôùi chö Phaät möôøi phöông, nhöùt laø Phaät A Di Ñaø. Ñaïi khaùi, baøi keä aáy noùi: "Y vaøo caùc kheá kinh maø toâi tin laø do chính Phaät Thích Ca thuyeát, toâi nguyeän sanh An Laïc quoác. Vaø bôûi vì toâi muoán ñöôïc chaùnh ñònh, ñaïi thanh tònh vaø moät caûnh giôùi khoâng nöõ nhôn, cho neân, trong voâ löôïng nöôùc Phaät, toâi nguyeän vaõng sanh A Di Ñaø Phaät quoác". Naêm 529, taïi nöôùc Nguïy, Tam Taïng Phaùp sö Boà Ñeà Löu Chi (Bodhiruci) ñaõ dòch ra Haùn vaên baøi keä noùi treân vaø coù theâm moät phuï luïc noùi veà caùc Phaät quoác vaø con ñöôøng maø caùc Boà taùt phaûi haønh ñeå ñeán caùc Phaät quoác aáy. Tuy laø moät quyeån saùch con, taùc phaåm cuûa Boà Ñeà Löu Chi raát laø roõ raøng minh baïch, tö töôûng cao sieâu vaø ñöôøng loái tu haønh nghieâm maät. Thaät laø moät saùch quyù cho ngöôøi môùi nhaäp moân caàu ñaïo thanh tònh. Nhöng Boà Ñeà Löu Chi laø ai? Chính laø ngöôøi ñaõ khai taâm môû trí cho Phaùp sö Ñaøm Loan (Nhöït Boån goïi laø Donran), veà sau ñaõ trôû thaønh Toå thöù hai cuûa Toâng

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 75

Tònh ñoä (sô Toå laø ngaøi Hueä Vieãn). Nhò Toå tòch naêm 600 vaø ñeå laïi ba taùc phaåm: 1. Vaõnh Sanh Luaän Chuù, bình luaän caùc kinh noùi veà vieäc vaõng sanh sang nöôùc Thanh Tònh, 2. Löôïc Luaän An Laïc Tònh Ñoä Nghóa, luaän sô löôïc veà nghóa cuûa Ñaát tònh An Laïc. 3. Taùn A Di Ñaø Phaät, söu taäp nhöõng baøi xöng tuïng ñöùc Phaät A Di Ñaø. Trong taäp "Vaõng Sanh Luaän Chuù", coù ñoaïn noùi veà möôøi nieäm giaûi thoaùt cuûa ngöôøi toäi loãi luùc gaàn cheát (laâm chung), ñaùng cho chuùng ta chuù yù. Ñoaïn aáy noùi: Danh töø nieäm khoâng duøng ôû ñaây vôùi nghóa saùt na, töùc laø moät khoaûng thôøi gian heát söùc ngaén nguûi, maø vôùi nghóa öùc nieäm (töôûng nhôù). Muoán giaûi thoaùt vôùi quaù khöù toäi loãi, ngöôøi saép cheát phaûi nhôù töôûng ñeán Phaät A Di Ñaø möôøi laàn lieân tieáp, khoâng giaùn ñoaïn. Neáu laø nieäm danh hieäu cuûa Phaät thì cuõng vaäy: mieäng nieäm danh, taâm töôûng nhôù, möôøi laàn lieân tieáp môùi coù hieäu nghieäm. Coù ngöôøi hoûi: Neáu nieäm hay töôûng maø bò giaùn ñoaïn thì sao? Ñaøm Loan ñaùp: Kinh daïy phaûi thaäp nieäm laø thaäp nieäm, khoâng theâm khoâng bôùt ñöôïc. ÔÛ ñaây coù vaán ñeà nghieäp löïc. Muoán tröø nghieäp cuõ, phaûi duøng nghieäp môùi, maø nghieäp môùi chæ coù ñöôïc sau möôøi nieäm lieân tuïc. Sau cuøng, Ñaøm Loan coù noùi theâm: ngöôøi laâm chung naøo maø khoâng ñuû ñöùc hay ñuû saùng suoát ñeå nieäm

76 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Phaät ñuû möôøi laàn haàu vaõng sanh Cöïc Laïc, thì neân bieát nghieäp baùo ñaõ khieán vaäy: hoï chöa thuaàn thuïc ñeå ñöôïc Phaät cöùu ñoä. Giöõ vöõng laäp tröôøng naøy, Ñaøm Loan coøn nhaán maïnh nhieàu laàn veà söï caàn thieát cuûa "thaäp nieäm lieân tuïc", ngoaøi ra, Phaùp sö coøn ñöa ra moät ñieàu kieän nöõa laø ngöôøi nieäm Phaät, phaûi phaùt "voâ thöôïng boà ñeà taâm", nghóa laø phaùt taâm caàu söï giaùc ngoä voâ thöôïng chôù ñöøng caàu moät lôïi laïc naøo khaùc, daàu laø tinh thaàn. Veà ñieåm Phaät vaø caùc Boà taùt hieän ra tieáp daãn ngöôøi cheát ñaõ thaønh

töïu ñöôïc möôøi nieäm, Phaùp sö Ñaøm Loan khoâng noùi ngöôøi cheát "kieán Phaät" maø laïi noùi "moäng kieán". Kieán laø thaáy trong khi tænh thöùc, moät caùch roõ raøng, coøn moäng kieán laø chieâm bao maø thaáy. Vôùi hai chöõ "moäng kieán", Phaùp sö Ñaøm Loan ñaõ heù dôû moät goùc maøn "bí maät" cuûa phaùp moân Tònh ñoä. Veà sau, chuùng ta seõ trôû laïi ñieåm naøy. Tieáp theo ngaøi Ñaøm Loan laø Ngaøi Ñaïo Xöôùc, Toå thöù ba. Cuõng nhö ñeä nhò Toå, Ñaïo Xöôùc sanh soáng ôû mieàn Taây baéc nöôùc Taøu. Töông truyeàn, luùc leân baûy tuoåi, ngaøi ñaõ baét ñaàu truyeàn baù phaùp moân Tònh ñoä vaø ngöôøi ta ñaõ baét ñaàu gaëp ngaøi laém khi ngoài nieäm Phaät ñeå töï giaûi thoaùt nhöõng hoaøn caûnh ngang traùi gaëp phaûi. Ñeán naêm 615, vaøo khoaûng ñaàu nhaø Ñöôøng, Ñaïo Xöôùc vieân tòch, ñeå laïi moät boä saùch daøy, nhan ñeà "An Laïc Taäp", thaät ra laø moät söu taäp veà caùc kinh ñieån vaø yù kieán

lieân quan ñeán caùc Phaät quoác. Khoâng coù gì ñoäc ñaùo laém, nhöng coù phaàn noàng nhieät hôn caùc saùch cuûa Trí Khaûi vaø Ñaøm Loan. Veà vaán ñeà thaäp nieäm, Ñaïo Xöôùc cuõng quaû quyeát: phaûi möôøi nieäm lieân tuïc môùi ñöôïc vaõng sanh, bôûi vì kinh ñaõ daïy nhö theá. Ñeä tam Toå vieân tòch ñöôïc moät ít laâu, taïi Tröôøng An, sö Ca Taøi môùi ñem boä An Laïc Taäp ra chia thaønh nhöõng caâu vaán ñaùp, vaø theâm nhieàu ñoaïn giaûi thích raát hay, nhöng tröôùc sau vaãn giöõ nguyeân ñaïo lyù cuûa Tònh ñoä. Cao Taøi cuõng caû quyeát nhö caùc tieàn nhôn veà söï tin töôûng ôû lôøi kinh. OÂng vieát: "Kinh phaûi hôn Luaän. Kinh hôïp vôùi Chaùnh Phaùp phaûi hôn Kinh khoâng hôïp vôùi Chaùnh Phaùp. Lieãu nghóa kinh phaûi hôn baát lieãu nghóa kinh. Khoâng moät lieãu nghóa kinh naøo ñöôïc baùc boû, vì ñoù laø lôøi Phaät noùi. Nay taát caû caùc kinh noùi veà Tònh ñoä ñeàu laø khoâng ít ngöôøi lieãu nghóa thì khoâng theå choái boû ñöôïc". "Veà tröôøng hôïp ngöôøi phaïm toäi maø luùc laâm chung bieát aên naên nieäm Phaät, thì Kinh Quaùn Voâ Löôïng Thoï ñaõ quaû quyeát: laâm maïng chung, thaäp nieäm töùc ñaéc vaõng sanh, thì phaûi tin nhö vaäy. Vì sao? Vì taâm laø chuû cuûa nghieäp, maø nghieäp laø goác cuûa söï daét daãn taùi sanh (taâm thò nghieäp chuû, khieân sanh chi boån)". "Trong vaán ñeà tieáp ñoä, taát caû ñeàu tuøng nghieäp. Coù ngöôøi töôûng nieäm ñöôïc, coù ngöôøi laïi khoâng töôûng nieäm ñöôïc, tröôùc sau ñeàu do nghieäp maø ra. Khi nghieäp

chöôùng quaù naëng neà thì ngay ñöùc Phaät A Di Ñaø cuõng khoâng sao tieáp ñoä ñöôïc. Khoâng theå töø nöôùc vôùt leân moät coïng rôm khoâ, cuõng nhö khoâng theå ñoát chaùy moät coïng rôm öôùt. "Khai ngoä höõu duyeân", phaûi coù duyeân côù môùi ñöôïc khai taâm môû trí thaáy ñaïo. Neáu vaøo luùc saép xa lìa coõi traàn maø moät ngöôøi toäi loãi bieát nghe lôøi khuyeân baûo, quaøy ñaàu tænh ngoä, phaùt taâm nieäm Phaät A Di Ñaø, thì neân bieát ngöôøi aáy, trong tieàn kieáp ñaõ coù taïo moät nghieäp nhaân nhö theá naøo cho neân nay môùi bieát tænh ngoä nhö theá aáy. Coøn neáu ñöôïc khuyeân baûo maø khoâng hieåu gì heát vaø khoâng chòu nieäm Phaät, thì cuõng neân hieåu raèng ngöôøi aáy trong quaù khöù chöa bao giôø laøm

quen vôùi ñaïo lyù". Thieän Ñaïo (Nhöït Boån: Zendoõ) laø moät nhaân vaät loãi laïc khaùc cuûa Tònh ñoä toâng. Truyeàn raèng, treân böôùc ñöôøng tìm ñaïo, moät hoâm, tröôùc naêm 650, Thieän Ñaïo tình côø gaëp Ñaïo Xöôùc. Sau khi laøm leã sô kieán, Thieän Ñaïo ñöôøng ñoät noùi: - Xin cho toâi tröôøng sanh. - Ñöùc Phaät A Di Ñaø seõ ban cho oâng, Ñaïo Xöôùc ñaùp. Thieän Ñaïo baùi xin laøm ñeä töû vaø khoâng bao laâu tu haønh tinh taán laï luøng, ngaøy ñeâm nieäm Phaät khoâng bieát bao nhieâu laàn maø keå, luoân luoân quyø tröôùc Phaät ñaøi, baát keå laïnh noùng, coù khi kieät söùc phaûi ngaõ ra baát tænh. Ñeán naêm 700, sö vieân tòch. Hình boùng sö khuaát nhöng troïn

thaønh Tröôøng An, thaäm chí ñeán vua Cao Toâng, ñeàu theo tu "nieäm Phaät" tröôùc söï linh öùng hieån nhieân: moãi khi sö môû mieäng nieäm Phaät laø moät ngoïn löûa hoàng phaùt ra. Taùc phaåm quan troïng cuûa Thieân Ñaïo löu laïi laø boä "Quaùn Voâ Löôïng Thoï Phaät Kinh Sôù", chia laøm 4 quyeån, hieän laøm cô baûn cho phaùi Tònh ñoä ôû Nhöït Boån. Thieän Ñaïo phaân bieät NIEÄM vaø XÖNG. Nieäm laø chaùnh nieäm, khoâng töôûng xaèng nghó quaáy maø phaûi chæ töôûng nhôù Phaät maø thoâi vaø caûnh giôùi thanh tònh an laïc cuûa Ngaøi. Coøn xöng laø xöng danh hieäu, ñoïc leân baèng mieäng noùi leân baèng lôøi teân cuûa Phaät A Di Ñaø. Muoán xöng danh ñuùng pheùp, phaûi chaùnh nieäm, roài do choã ñaët naëng taâm vaøo chaùnh nieäm maø tröø ñöôïc caùc toäi (... hieäp chöôûng xoa thuû, xöng Nam moâ A Di Ñaø Phaät, xöng Phaät danh coá... phuïc giaùo linh chaùnh nieäm xöng danh, do troïng taâm coá töùc naêng tröø toäi). Cuoái phaåm noùi veà nieäm Phaät luùc saép cheát, Thieän Ñaïo laäp nhöõng gì ñaõ noùi trong kinh Quaùn Voâ Löôïng Thoï nhö sau: "Nhö thöû ngu nhôn, laâm maïng chung thôøi, ngoä thieän tri thöùc chuûng chuûng an uùy, vò thuyeát dieäu phaùp, giaùo linh nieäm Phaät. Bæ nhôn khoå böùc baát hoaøng nieäm Phaät. Thieän höõu caùo ngoân: nhöõ nhöôïc baát naêng nieäm bæ Phaät giaû, öng xöng Voâ Löôïng Thoï Phaät. Nhö thò chí taâm, linh thanh baát tuyeät, cuï thò thaäp nieäm, xöng Nam moâ A Di Ñaø Phaät. Xöng Phaät danh coá, ö nieäm nieäm

trung, tröø baùt thaäp nhöùt öùc kieáp sanh töû chi toäi. - Thieän höõ tri khoå thaát nieäm, chuyeån giaùo khaåu xöng Di Ñaø danh hieäu, nieäm soá ña thieåu, thanh thanh voâ giaùn, tröø toäi ña kieáp... Nghóa: "Nhö ngöôøi meâ muoäi kia, luùc saép gaàn cheát, gaëp ñöôïc baïn laønh(1), baïn an uûi moïi caùch, vì ngöôøi haáp hoái noùi veà phaùp maàu, daïy phaûi nhôù nghó ñeán Phaät. Nhöng ngöôøi kia ñang bò ñau khoå ñeø eùp, chaúng raûnh ranh maø nghó töôûng ñeán Phaät ñöôïc. Baïn laønh môùi noùi: neáu baùc chaúng nhôù töôûng Phaät ñöôïc thì neân noùi to leân Voâ Löôïng Thoï Phaät. Mieäng noùi ra töôùng saùu chöõ "Nam moâ A Di Ñaø Phaät", taâm chí thaønh, ñaày ñuû möôøi nieäm maø tieáng tröôùc tieáng sau khoâng ñöùt ñoaïn, thì nhôø söï xöng danh Phaät ñoù maø trong moãi nieäm moãi nieäm(2), tröø ñöôïc toäi loãi cuûa 81 öùc kieáp sanh töû(3). Ngöôøi baïn laønh bieát heã khoå thì khoâng nghó töôûng ñöôïc cho neân ñoåi caùch daïy duøng mieäng maø xöng danh hieäu

Phaät A Di Ñaø, trong moät khoaûng thôøi gian baèng moät soá tö töôûng nhieàu ít chaúng luaän, mieãn tieáng tieáng xöng danh Phaät khoâng ñöùt ñoaïn laø töø ñöôïc toäi cuûa nhieàu kieáp..."

1. Baïn laønh: Thieän tri thöùc: coù theå laø moät tu só, coù theå laø moät cö só. 2. Nieäm: ÔÛ ñaây coù nghóa laø tö töôûng (penseùe). 3. Kieáp sanh töû: Töø sanh ñeán töû laø moät ñôøi. Trong moät kieáp khoâng bieát bao nhieâu ñôøi soáng maø noùi.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 81

Töø theá kyû thöù VIII ñeán theá kyû thöù XI, caùc boä sôù sao luaän giaûi veà Tònh ñoä toâng tieáp tuïc ra ñôøi, ñeå xaùc ñònh caùc kinh xöa nhöng khoâng theâm moät ñaïo lyù naøo. Döôùi thôøi Toáng laø thôøi trieát luaän thaïnh haønh, sö Ñaïo Thöùc, naêm 1015, ñem heát söùc bình sanh taùn döông Ñaïi thöøa giaùo vaø ca tuïng Tònh ñoä laø "Ñaïi thöøa lieãu nghóa trung lieãu nghóa chi phaùp" (Tònh ñoä laø phaùp moân roát raùo nhöùt trong caùc phaùp moân roát raùo cuûa Ñaïi thöøa). Nhöng, neáu veà maët giaùo phaùp caên baûn, Tònh ñoä toâng ñaõ ñöôïc an baøi keå töø naêm 1000, veà maët vaên chöông, saùch vôû cuûa toâng naøy, keå töø ñaây, ngaøy caøng trôû neân xuaát saéc hôn. AÁy vì, tröôùc naêm 1000, caùc taùc giaû veà toâng Tònh ñoä laø ngöôøi ngoaïi quoác ít raønh vaên Taøu, hay laø ngöôøi Trung Hoa nhöng khoâng coù ngoïn buùt raønh maïch saùng suoát. Töø nhaø Toáng trôû veà sau, nhieàu cö só ñaõ tieáp tay vôùi nhaø sö ñeå toâ ñieåm cho toøa laâu ñaøi Tònh ñoä. Phaàn nhieàu hoï laø nhöõng vaên só noåi tieáng trong laøng haøn maëc, hoaëc nhöõng höu quan ñaõ ñoã ñaït cao, hoaëc nhöõng baäc khoa baûng, hoaëc nhöõng tay cöï phaùch trong laõnh vöïc nghieân cöùu söu taàm... Nhôø söï trôï löïc naøy maø kinh ñieån cuûa Tònh ñoä trôû thaønh phong phuù, trang nhaõ vaø haáp daãn caû veà hai phöông dieän noäi dung vaø hình thöùc. Noåi danh nhöùt laø boä "Long Thö Tònh Ñoä Vaên" cuûa Vöông cö só, teân thaät laø Vöông Nhöït Höu, Quoác hoïc

82 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Tieán só, xuaát baûn vaøo naêm 1131. Ñoïc Long Thö Tònh Ñoä, chuùng ta thaáy taùc giaû chaúng phaûi moät lyù thuyeát gia maø laø moät haønh giaû, töï thaân ñaõ thöïc haønh phaùp moân nieäm Phaät vaø töï thaân cuõng ñaõ chöùng nghieäm ñöôïc keát quaû nhieäm maàu cuûa phaùp moân aáy. Vì vaäy, Vöông Nhöït Höu coù nhöõng suy nghó vaø nhaän xeùt raát laø saâu saéc vaø ñoäc ñaùo, caâu vaên laïi chaûi chuoát, khi nghieâm trang, luùc thuùc giuïc, cao sieâu maø caàn thì cao sieâu ñuùng möùc, coøn neáu phaûi thöïc tieãn thì khoâng ngaïi ñem vieäc ñôøi ra maø thöùc tænh. Ñeå ñoäc giaû coù moät nhaän thöùc veà vaên chöông vaø tö töôûng cuûa Vöông cö só, chuùng toâi trích dòch sau ñaây vaøi ñoaïn. "... Ngöôøi coù vaøng traêm caân, gaëp khi tai naïn, khoâng theå gaùnh vaùc maø ñi, taát phaûi boû maø chaïy. Baèng coá söùc oâm theo, aét phaûi vì vaøng maø cheát, ñeå ñôøi ban cho hai tieáng "quaù ngu". Xem ñoù ñuû thaáy ngöôøi troïng thaân hôn vaøng. Nhöng bình nhöït laïi bo bo xu danh truïc lôïi, daàu vaät chæ ñaùng giaù maáy ñoàng tieàn vaãn khoâng bao giôø chòu boû, thaønh ra thöông tieàn hôn thaân. Laï thay! "Hoaëc bò ngöôøi phao laø troäm cöôùp, hoaëc bò

ngöôøi maéng laø thuù caàm, thì löûa giaän noåi sanh, troïn ñôøi thuø khoâng sao giaûi ñöôïc, coù khi laïi ñuoåi ñaùnh, laøm cho coù vieäc kieän thöa tuø toäi. Nhöõng tieáng troäm cöôùp, caàm thuù, nghó ra coù laøm thöông toån gì ñeán thaân ta ñaâu maø phaûi oaùn gheùt nhö theá? Thaät laø quyù tieác caùi danh tieáng giaû doái cuûa thaân maø khoâng bieát quyù tieác caùi chaân thaät cuûa

thaân vaäy. Laï thay! "Caùi chôn thaät cuûa thaân ta, khoâng phaûi laø thaân ta. Tuy noùi laø cheát, thaät ra chuùng ta chöa bao giôø cheát, baát quaù laø boû caùi xaùc muïc naùt maø ñi, roài goïi laø cheát ñoù thoâi. Khoâng bieát raèng boû ñaây maø ñi, taát laø ñeå ñeán moät nôi khaùc. Theá thì haù khoâng neân lo döï bò choã mình seõ ñeán sao? Do ñaây maø thuyeát nieäm Phaät vaõng sanh Taây phöông Tònh ñoä laø ñieàu khoâng theå boû qua vaäy..."

"Moät ngaøy voâ thöôøng ñeán, Môùi hay ñaõ moäng sinh! Muoân vaät ñeàu ôû laïi, Chæ coù nghieäp theo mình. "Muoân vaät ñeàu ôû laïi, Chæ coù nghieäp theo mình. Neáu nieäm Phaät Di Ñaø Nhöùt ñònh veà Laïc quoác. "Nghieäp laø caùc haønh ñoäng laønh vaø aùc. Caû hai ñeàu theo ta maø ñi, vaäy haù khoâng neân taïo caùi nghieäp Tònh ñoä sao? "Coù truyeän ngaøi Lieãu Minh Tröôûng Laõo, ñoái chuùng ñeä töû, laáy tay töï chæ thaân noùi raèng: Ñaây laø vaät cheát, nhöng trong caùi cheát naøy coù caùi soáng, ñöøng neân vì caùi

cheát maø lo toan, neân vì caùi soáng maø möu tính. - Ta laáy laøm quyù caâu noùi aáy, vì vaäy thöôøng vì ngöôøi maø laäp laïi. Phaøm tham caàu moïi vaät ngoaøi ta ñeå cung phuïng taám thaân xaùc thòt, laø ñeàu vì caùi cheát maø lo toan. Tuy bieát ngöôøi ñôøi chöa theå boû nhöõng lo toan aáy, nhöng ñang khi lo cung caáp möu sanh cho xaùc thòt, neân duøng nhöõng khoaûnh khaéc nhaøn haï, quay maét ngaém mình, giöõ taâm trong saïch ñoù laø vì caùi soáng maø möu tính vaäy...

"Möøng, giaän, öa, gheùt, ham, muoán, ñeàu laø tình heát. Döôõng tình thì laøm aùc; tuùng tình laø nuoâi giaëc. Beû tình thì laøm thieän, dieät tình thì laøm thaùnh. "Lo mieáng aên cho ngoït, thöùc uoáng cho ngon, nhaø ôû cho roäng lôùn, ñeàu thuoäc veà döôõng tình. "AÊn uoáng nhö nöôùc ñoå, quaàn aùo heát söùc chaûi chuoát, nhaø cöûa khoâng choã cheâ, nhöõng vieäc nhö theá thuoäc veà tuùng tính, nghóa laø buoâng tha cho tình phoùng tuùng. "Bò ngöôøi xuùc phaïm maø khoâng giaän, bò ngöôøi laøm thöông toån maø khoâng oaùn, ñoù goïi laø beû tình. "Bò ngöôøi xuùc phaïm laøm thöông toån maø nhö khoâng, laïi sanh loøng thöông xoùt ngöôøi meâ muoäi ñeán noãi mong laøm haïi mình, ñoù laø dieät tình. "Nhaän ñöôïc, laøm ñöôïc ñieàu naøy thì taâm ñòa luoân luoân trong saïch, nhö ngöôøi ôû coõi Tònh ñoä.

"Taïi sao coù tình? "Taïi sao coù thoï naïp (laõnh nhaän) "Phaät noùi: Thoï töùc khoâng. "Thoï laø laõnh nhaän söï khoå, söï vui, vaø taát caû nhöõng gì khaùc thuoäc ñôøi

soáng chuùng ta. "Taïi sao Phaät noùi "thoï töùc khoâng"? "Nghóa aáy nhö sau: Mieäng aên traêm thöù, qua khoûi coå laø khoâng, coøn bieát muøi vò gì nöõa ñaâu? Chaïy ñoâng chaïy taây, ñeán nôi mình muoán ñeán laø heát vieäc. Troïn ngaøy du ngoaïn, maét thaáy khoâng bieát bao nhieâu caûnh, toái veà nhaø laø heát, neân noùi khoâng. Ñeán nhö laøm laønh, vieäc xong thì coøn ñaâu noãi nhoïc nhaèn, nhöng nghieäp thieän thì coøn ñaáy. Laøm aùc, vieäc ñaõ roài, bao nhieâu khoaùi yù ñeàu tan, nhöng nghieäp aùc bao giôø coù maát! - Nhaän ñöôïc lyù naøy thì mieáng aên aét ñaïm baïc, khoâng quaù saùt haïi thuù vaät ñeå löu nôï maùu veà sau; boân taåu laøm aên aét tuøy phaän, khoâng quaù lao taâm nhoïc xaùc ñeå töï taïo nhieàu phieàn naõo; chôi bôøi aét boû döùt, khoâng coøn phoùng ñaõng queân vieäc boån phaän maø thaønh thoùi quen. "Ñieàu laønh, khaù töï khuyeán khích, chôù daõi ñaõi maø sanh taâm baát thieän. Ñieàu aùc, khaù töï raên deø, chôù buoâng loûng maø thaønh phaïm ñieàu toäi loãi. (trích taïp chí Töø Quang soá 213-214, tr. 77-86, Saøi Goøn thaùng 5-6 naêm 1970)

reân ñaát Nhöït, ngay thôøi Thaùnh Ñöùc Thaùi töû T(Shoâtoku: 574-622) laø thôøi Phaät giaùo ñöôïc phaùt trieån maïnh, phaùp moân nieäm Phaät vaõng sanh ñaõ ñöôïc nhieàu ngöôøi bieát nhöng chöa laø cuûa rieâng cuûa moät toâng phaùi naøo. Phaàn ñoâng caùc phaùi Ñaïi thöøa ñeàu coù aùp duïng, ñaëc bieät laø phaùi Thieân Thai (Tendai) vaø phaùi Chôn Ngoân (Shingon). Suoát thôøi Naïi Löông (Nara), töø naêm 710 ñeán 784, nhöõng nhaø sö sau ñaây coù tieáng laø tin töôûng nhöùt vaøo nguyeän tieáp ñoä cuûa Phaät A Di Ñaø: Leã Quang (Raikoâ), Trí Quang (Chikoâ), Haønh Cô (Gyoâgi)..., coøn trong thôøi Bình An (Heian: 794-858), thì coù nhò sö Truyeàn giaùo (Dengyoâ) vaø Töø Giaùc (Jikaku). Vaøo loái naêm 951, Khoâng Daû Thöôïng Nhôn (Kuya-shoânin) vaän ñoäng cho vieäc tin thôø ñöùc A Di Ñaø ñöôïc phoå bieán trong daân chuùng, nhöng thaät laø tieàn phong cuûa toâng Tònh Ñoä Nhöït Boån thì phaûi keå Nguyeân Tín (Genshin), töùc Hueä Taâm (942-1017), Löông Nhaãn (Ryoânin: 1072-1132), Dueä Khoâng (Eiku, tòch naêm 1179). Nguyeân Tín, thuoäc phaùi Thieân Thai, laø moät nhaø baùc hoïc uyeân thaâm vaø moät vaên só noåi tieáng. Chính

Nguyeân Tín ñaõ phaát côø cho phong traøo vôùi quyeån "Vaõng Sanh Yeáu Taäp" trong ñoù Nguyeân Tín trích dòch ra Nhöït vaên nhöõng ñoaïn coát yeáu cuûa boä Quaùn Kinh Sôù maø taùc giaû laø Ñaïi sö Thieän Ñaïo cuûa Trung Hoa. Löông Nhaãn tröôùc cuõng laø moät moân ñeä cuûa Thieân Thai, sau vì baát maõn ñaõ boû phaùi naøy, laùnh tu trong tónh mòch phaùp moân nieäm Phaät. Töông truyeàn, Löông Nhaãn ñaõ dieän kieán ñöùc A Di Ñaø vaø ñaõ ñöôïc Phaät chöùng nhaän laø ñi ñuùng ñöôøng. Töø aáy, sö caøng nöùc loøng tin töôûng vaø ñöùng ra bieät laäp toâng Tònh ñoä, taän löïc coå voõ cho phaùp moân nieäm Phaät khaép nôi, ñeán cheát môùi thoâi (1132). Dueä Khoâng, nguyeân cuõng laø tu só cuûa phaùi Thieân Thai sau thoï giaùo

vôùi Löông Nhaãn, keá ñoù laøm thaày roài trôû laïi laøm ñeä töû cuûa Phaùp Nhieân Thöôïng Nhôn (Hoânen shoânin).

Trong haøng tieàn boái Tònh Ñoä toâng Nhöït Boån, sieâu vieät nhöùt coù leõ laø Phaùp Nhieân. Sanh naêm 1133 taïi Inaoka trong moät gia ñình tu theo Tònh ñoä, teân toäc laø Theá Hoaøn (Seishi Maru). Khi sö leân 9 tuoåi, thaân phuï, nguyeân laø moät toång traán, bò aùm saùt. Tröôùc khi nhaém maét, oâng cuï goïi sö laïi beân giöôøng caên daën: "Cha saép cheát, theá laø cha seõ traû xong moät moùn nôï tieàn khieân, vaäy cha caám con nghó ñeán chuyeän traû thuø. Con haõy sôùm laùnh xa coõi ñôøi oâ tröôïc naøy maø xuaát gia ñaàu Phaät,

vaø nhôù caàu nguyeän cho cha tinh taán treân ñöôøng giaûi thoaùt". Noùi xong, oâng cuï thôû hôi cuoái cuøng. Sö ñöôïc meï gôûi ñeán ôû vôùi ngöôøi caäu laø Kwangaku, luùc aáy ñang tu taïi Naïi Löông, Chaúng bao laâu, nhaän thaáy ôû sö nhieàu thieân taøi xuaát chuùng, oâng caäu baøn vôùi thaân maãu cuûa sö laø neân gôûi sö leân hoïc ñaïo vôùi phaùi Thieân Thai ôû nuùi Hiei (Tyû Dueä). Nhôù lôøi di chuùc cuûa choàng, baø laõo ñaønh chòu lìa con. Tröôùc tieân, sö thoï giaùo vôùi Ñaïi sö Genkoâ, sau ñoù ñöôïc thaày chuyeån sang laøm ñeä töû Ñaïi sö Koâen (1147). Naêm naøy, sö ñöôïc 14 tuoåi, theá phaùt thoï giôùi Sa di. Ñeán naêm 1150, vaøo tuoåi 18, sö laïi sang thoï giaùo vôùi Ñaïi sö Dueä Khoâng (Eiku). Laø thaày truyeàn phaùp thaät söï, Dueä Khoâng ñoåi teân toäc cuûa sö thaønh Nguyeân Khoâng (Genku), ban cho phaùp hieäu laø Phaùp Nhieân (Hoânen). Nhö chuùng ta bieát, Dueä Khoâng laø ñeä töû cuûa Löông Nhaãn (Ryoânin) laø ngöôøi chuyeân tu theo Tònh ñoä. Töø ñaây, Phaùp Nhieân ngaøy ñeâm nghieân taàm giaùo lyù, chaúng luùc naøo treân tay khoâng coù quyeån kinh, coù theå noùi laø sö ñaõ hoïc heát saùch cuûa caùc thaày. Ñeán naêm 1156, luùc Phaùp Nhieân ñöôïc 23 tuoåi Ñaïi sö Dueä Khoâng, nguyeân laø thaày truyeàn phaùp caùch ñoù 5 naêm, laïi laøm leã baùi Phaùp Nhieân laøm sö. Caâu chuyeän thaày trôû laïi laøm ñeä töû cuûa troø thaät laø hi höõu vaø laøm cho danh tieáng cuûa Phaùp Nhieân lan traøn khaép nôi, ai ai cuõng kính phuïc.

Nhöng rieâng ñoái vôùi mình, Phaùp Nhieân coù nhieàu lo nghó hoaøi nghi tröôùc nhöõng maâu thuaãn cuûa kinh ñieån vaø nhöùt laø chaùn naûn tröôùc nhöõng cuoäc tranh luaän veà giaùo lyù, giöõa caùc toâng phaùi. Sö beøn xuoáng nuùi, trì bình khaát thöïc, laàn hoài ñeán chuøa Saga, moät thaéng caûnh cuûa thôøi baáy giôø, vaø döøng böôùc ôû ñaây trong baûy ngaøy ñeâm ñeå tham thieàn. Troïn "thaát" naøy, sö khoâng ngôùt khaån Phaät Toå khai thò cho sö ñeå thoaùt khoûi röøng giaùo lyù chaèng chòt. Rôøi chuøa Saga, sö ñi tham khaûo nhieàu baäc cao Taêng, nhöng ñeán ñaâu sö cuõng chaúng hoïc ñöôïc gì theâm, vì ñaâu ñaâu sö ñeàu ñöôïc tieáp ñaõi laø baäc treân tröôùc. Thaùi töû Omuro nghe danh, cho thænh ñeán vaø yeâu caàu sö giaûng thuyeát veà giaùo lyù Thieân Thai. Phaùp Nhieân thuù nhaän laø ñaõ töø boû vieäc tham cöùu giaùo lyù cuõng nhö nhöõng loái tu haønh cuûa caùc toâng, nay chæ coøn haønh coù

moät phaùp laø nieäm Phaät maø sö quaû quyeát laø coâng hieäu nhöùt. Coù ngöôøi choáng laïi, noùi raèng phaùp moân nieäm Phaät ñöôïc tu só cuûa gaàn taát caû caùc phaùi aùp duïng, coù gì ñaëc bieät ñaâu. Sö ñaùp vieäc aáy quaû coù nhö vaäy, tuy nhieân ngöôøi ta nieäm Phaät thöôøng töôûng phaûi theâm thaét vaøo ñoù moät caùi gì khaùc nöõa, nhö ñeám hôi thôû (quaùn soå töùc), quaùn töôûng, v.v... Theo sö, ñoù laø nhöõng theâm thaét voâ ích vaø sai laàm. Muoán ñöôïc vaõng sanh veà Cöïc Laïc quoác, chæ caàn mieäng xöng danh hieäu ñöùc A Di Ñaø lieân hoài laø ñuû roài, khoâng caàn laøm theâm moät vieäc gì khaùc nöõa, khoâng "voâ quaùn nieäm Phaät" laø laøm sai vôùi chuû

tröông cuûa phaùp moân Tònh ñoä vaø baët ñöôøng giaûi thoaùt cuûa nhöõng ngöôøi toäi loãi. Daãu laø ngöôøi trí, cuõng chæ neân giöõ vieäc to tieáng nieäm Phaät maø thoâi, vaø bao nhieâu ñoù ñuû roài. Theo lôøi nguyeän cuûa Phaät A Di Ñaø, ai nieäm danh hieäu cuûa Ngaøi thì ñöôïc Ngaøi tieáp daãn veà Tònh ñoä, vaäy khoâng ai coù quyeàn ñoøi hoûi gì theâm nhö nhöõng ñieàu kieän phuï thuoäc cho söï vaõng sanh. Tuy nhieân, Phaùp Nhieân nhaán maïnh veà ñieåm caàn phaûi chí taâm nieäm Phaät, nghóa laø baát cöù luùc naøo, daàu ñi daàu ñöùng, daàu naèm daàu ngoài, phaûi ñöøng queân nieäm Phaät. Taïo ñöôïc caùi "nghieäp nieäm Phaät" aáy thì nhöùt ñònh vaõng sanh. Noùi sao laøm vaäy, Phaùp Nhieân boû heát thôøi giôø vaøo vieäc nieäm Phaät baát ñoaïn, nieäm ñeán 6 vaïn (60 ngaøn) caâu "Nam moâ A Di Ñaø Phaät" moät ngaøy vaø leân ñeán 7 vaïn trong maáy naêm cuoái cuøng cuûa ñôøi ngaøi. Hôn nöõa, Phaùp Nhieân, theo goùt Löông Nhaãn, taùch phaùp moân nieäm Phaät ra khoûi caùc phaùi vaø bieät laäp thaønh toâng Tònh ñoä (Zendo) vôùi chuû tröông duy nhöùt laø "trì danh nieäm Phaät". Sö noùi: "Thôøi naøy laø thôøi maït kieáp, nhaân loaïi ñang laâm vaøo caûnh sa ñoïa, maát heát tin töôûng vaø hy voïng, ai cuõng laïnh nhaït vaø höõng hôø. Vì vaäy, bieát bao ngöôøi muoán ñöôïc cöùu ñoä maø khoâng ñuû söùc taïo moät thieän nghieäp naøo. Nhöõng khuoân vaøng thöôùc ngoïc cuûa chö Phaät trong quaù khöù löu laïi, maáy ai theo. Nhöng lôøi nguyeän cöùu ñoä cuûa Phaät A Di Ñaø coøn ñoù vaø giöõ nguyeân veïn söùc hieäu löïc, bôûi vì ñoù laø moät lôøi nguyeän phi phaøm.

Phaät A Di Ñaø ñaõ höùa caûnh Cöïc Laïc vôùi ai nieäm danh hieäu Ngaøi thì chuùng ta neân gaén ghi lôøi höùa aáy. Vaø nieäm Phaät laø ñieàu ai cuõng laøm, thaäm chí ngaøy nay cuõng theá. Vaäy chuùng ta haõy giaûng daïy ngöôøi ñôøi chæ moät vieäc naøy maø thoâi". Tuy chuû tröông vaø töï mình laøm coù moät vieäc laø chí taâm nieäm Phaät, Phaùp Nhieân khoâng phaûi vónh quyeát ly khai vôùi nghieân buùt. Traùi laïi, Ñaïi sö ñaõ vieát khaù nhieàu, vôùi moät chuû ñích duy nhöùt laø binh vöïc vaø khuyeán khích pheùp tu nieäm Phaät. Khoâng keå nhöõng taùc phaåm vuïn vaët hay nhöõng böùc thô daïy ñaïo gôûi cho nhieàu nhaø quyeàn quyù, Ñaïi sö ñaõ löu laïi maáy saùch danh tieáng sau ñaây: Tuyeån Traïch Taäp, Vaõng sanh Ñaïi Yeáu Sao, Ñaêng Sôn Traïng.

Naêm 1205, tröôùc khí theá moãi ngaøy moãi taêng cuûa phong traøo Tònh ñoä, phaùi Thieân Thai ra maët choáng baùng döõ doäi vaø toá caùo Phaùp Nhieân laøm baïi hoaïi phong hoùa. Neân bieát Thieân Thai laø phaùi maïnh nhöùt vaøo thôøi aáy, nhöng Chaùnh phuû khoâng laøm gì hôn laø ban haønh moät ñaïo saéc leân aùn "boïn taø giaùo" möôïn danh Tònh ñoä. Tuy nhieân, ñeán naêm 1207, hai ñeä töû cuûa Phaùp Nhieân - An Laïc (Anraku) vaø Truï Lieân (Juõren) - bò vu oan phaûi chòu aùn xöû traûm, coøn Phaùp Nhieân thì bò giaùng caáp vaø ñaøy ñi Tosa. Luùc aáy Ñaïi sö 80 tuoåi. Ngaøi nhaãn chòu khoå

hình, khoâng bieän minh maø cuõng khoâng toû veû hoái haän chuùt naøo. Nhöng ngay trong naêm aáy, nhaø vua chieâm bao thaáy nhieàu ñieàm döõ, bieát mình ñaõ lôõ laàm, beøn xuoáng chieáu xaù toäi cho Ñaïi sö, song taïm thôøi khoâng cho Ñaïi sö veà chuøa, sôï caùc sö Thieân Thai phaûn öùng baát lôïi. Phaûi ñôïi ñeán naêm 1211, Phaùp Nhieân môùi ñöôïc hoaøn toaøn phoùng thích, Ngaøi veà truù tích ôû Otani. Ngaøy 25 thaùng gieâng aâm lòch, nhaèm 7 thaùng 3 naêm 1212, bieát saép laâm chung, Ñaïi sö noùi vôùi caùc ñeä töû: "Ta soáng ñeán nay laø ñeå truyeàn pheùp nieäm Phaät, ta seõ soáng maõi maõi ôû ñaâu pheùp naøy ñöôïc phuïng haønh". Noùi xong, Ngaøi nieäm Phaät nhö thöôøng ngaøy vaø ñöôïc Phaät A Di Ñaø vaø hai vò Boà taùt Quan AÂm vaø Theá Chí ñeán tieáp daãn veà theá giôùi Taây phöông. Hai ngaøy tröôùc khi Phaùp Nhieân vieân tòch, Theá Quaùn Phoøng (Seikwanboâ), vò ñeä töû thaân yeâu nhöùt cuûa Ñaïi sö coù xin Ñaïi sö phoù chuùc maáy lôøi. Phaùp Nhieân vieát moät baøi, ñeán nay coøn löu truyeàn vaø ñöôïc ngöôøi cuûa phaùi Tònh ñoä troïng voïng, töïa laø Nhöùt Mai Khôûi Tín Vaên. Sau ñaây laø baûn löôïc dòch: Phaùp moân giaûi thoaùt toâi truyeàn baù khoâng phaûi loái tham thieàn maø nhieàu vò cao Taêng cuûa Trung Hoa vaø Nhöït Boån ñang thöïc haønh, cuõng khoâng phaûi loái quaùn töôûng veà nghóa thaâm cuûa Phaät danh A Di Ñaø. Theo toâi, chæ laëp ñi laëp laïi saùu chöõ Nam moâ A Di Ñaø Phaät loøng khoâng moät nghi ngôø naøo veà hieäu löïc cuûa pheùp nieäm

Phaät, laø ñuû vaõng sanh veà Cöïc Laïc. Tín taâm nieäm Phaät bao goàm taát caû nhöõng trôï duyeân maø ngöôøi khaùc töôûng caàn phaûi theâm vaøo. Neáu trong phaùp haønh, toâi coù bí maät laøm ñieàu gì khaùc hôn vieäc nieäm Phaät thì toâi khoâng ñaùng cho ñöùc A Di Ñaø cöùu ñoä. Lôøi khuyeân cuoái cuøng cuûa toâi laø ngöôøi coù trí ñeán ñaâu, neáu thaät taâm muoán giaûi thoaùt, neân y chæ vaøo pheùp nieäm Phaät maø thoâi, y nhö haøng phaøm phu ngu doát kia vaäy. Voâ quaùn nieäm Phaät ñuû laøm cho chuùng ta vaõng sanh, ñöøng theâm thaét gì khaùc". Phaùp Nhieân tuy ñaõ vieân tòch, teân tuoåi vaø aûnh höôûng cuûa Ngaøi vaãn toàn taïi vaø coù phaàn gia taêng. Caùc sö Thieân Thai ôû nuùi Hiei vaø Naïi Löông (Nara) ñoàng vaän ñoäng moïi caùch ñeå boâi xoùa danh tieáng cuûa ngöôøi khuaát boùng vaø hoï ñaõ thaønh coâng. Nhieàu saéc chæ ñaõ ñöôïc ban haønh, leân aùn giaùo phaùi cuûa Ñaïi sö vì ba toäi: coù yù ñoäc chieám töï toân, gaây haán vôùi caùc giaùo phaùi khaùc

vaø duøng phaùp nieäm Phaät chung cho taát caû laøm sôû höõu baèng caùch döïng leân moät toâng phaùi rieâng bieät. Tieáp theo loaït saéc chæ aáy, phe choáng ñoái quyeát ñònh ñaøo phaù ngoâi moä cuûa Phaùp Nhieân. Caùc ñeä töû kòp thôøi laáy coát cuûa Ñaïi sö, laøm leã traø tì roài ñem tro veà thôø taïi chuøa Saga naêm 1233. Veà sau, caùc tín ñoà cuûa Tònh ñoä ñaõ cuøng nhau laøm leã phaân chia xaù lôïi vaø phuïng thænh veà thôø taïi caùc chuøa ñòa phöông. Tri AÂn Vieän laø chuøa coøn giöõ neáp trung thaønh nhöùt vôùi teân tuoåi vaø ñaïo nghieäp cuûa Ñaïo sö. Phaùp Nhieân Thöôïng nhôn coù raát nhieàu ñeä töû loãi

laïc. Moät soá nhöùt taâm tu haønh theo ñöôøng loái "ña nieäm" cuûa thaày vaø tin quyeát chæ nieäm luïc töï Di Ñaø cho nhieàu laø ñuû vaõng sanh, khoâng caàn phaûi laøm theâm moät vieäc gì khaùc. Coù vò veà sau laïi ñoåi yù, choáng haún vôùi chuû tröông cuûa thaày ñeán noãi hoaëc bò truïc xuaát, hoaëc töï taùch ra khoûi Giaùo ñoaøn vaø bieät laäp nhöõng phaùi khaùc. Trong ñaùm ñeä töû trung thaønh, coù Thieàn Thaéng Sôû (Zenshoâboâ) vaø Thieän Hueä Phoøng (Zenneboâ) laø troåi hôn heát. Vôùi Thieàn Thaéng Sôû, Phaùp Nhieân ñaõ coù laàn noùi: "Muoán ñaït ñeán caùi tín taâm caàn cho söï vaõng sanh, phaûi hoaøn toaøn nöông töïa vaøo tha löïc vaø töø boû töï löïc. Troâng caäy vaøo söùc mình (töï löïc) thì deã rôi vaøo söï loaïn taâm. Gia vaøo vieäc nieäm Phaät nhöõng haønh trì khaùc (nhö ñeám hôi thôû, nhö quaùn töôûng v.v...) hoaëc vöøa nieäm Phaät A Di Ñaø laïi vöøa nieäm hoàng danh cuûa caùc ñöùc Phaät khaùc, chæ laøm cho nguyeän löïc cuûa ta phaân taùn. Toát hôn heát laø phaûi chaùn boû coõi Ta baø oâ tröôïc naøy, nhöùt taâm quyeát veà Tònh quoác cuûa Phaät A Di Ñaø... vaø khoâng ngôùt khaåu nieäm hoàng danh cuûa Ngaøi". Töông truyeàn Phaùp Nhieân Thöôïng nhôn coù hieän veà cho Thieàn Thaéng Sôû thaáy naêm hoâm tröôùc khi vò sö naøy vieân tòch, naêm 1258. Nhö thaày, Thieàn Thaéng Sôû ñaõ ñöôïc ñöùc A Di Ñaø ñeán tieáp daãn. Thieän Hueä Phoøng coù moät loái bieän giaûi khoâng keùm phaàn saéc beùn so vôùi lyù luaän cuûa Phaùp Nhieân Sö noùi: "Ñöøng pha loän gì vaøo söï nieäm Phaät caû. Haõy ñeå taâm mình nhö moät mieáng vaùn traéng. Khoâng moät phaùp haønh

naøo khaùc hôn phaùp nieäm Phaät, khoâng moät öôùc nguyeän naøo khaùc hôn laø öôùc nguyeän vaõng sanh. Haõy soáng trong aùnh quang minh cuûa Phaät A Di Ñaø. Ngöôøi cuûa ñôøi maït phaùp naøy khoâng coøn khaû naêng töï löïc cöùu ñoä nöõa. Trong vuõng buøn lan traøn khaép nôi, chæ coù hoa sen nieäm Phaät moïc ñöôïc maø thoâi. Haõy soáng caûm thoâng maät thieát, lieân tuïc vôùi Phaät A Di Ñaø baèng caùch xöng danh baát ñoaïn. Ñöôïc nhö vaäy thì haøo quang cuûa Phaät A Di Ñaø seõ thaám nhuaàn toaøn theå thaân taâm, trong ngoaøi khoâng coøn moät veát toái taêm hay baát tònh". Trong ñaùm ñeä töû choáng laïi thaày cuõng coù hai ngöôøi: Haïnh Taây (Koâsai) vaø Thaân Loan (Shinran). Haïnh Taây chuû tröông phaûi "nhöùt nieäm", khoâng vuï ôû choã nieäm nhieàu (ña nieäm) nhö Phaùp Nhieân. Phaùi nhöùt nieäm khoâng soáng bao laâu vaø cuõng khoâng theå toàn taïi laâu daøi vì noùi "moät

nieäm" töùc laø ñoàng chuû tröông vôùi Thieàn toâng, bôûi vì nhöùt nieäm khoâng coù nghóa laø chæ nieäm moät laàn caâu "Nam moâ A Di Ñaø Phaät" maø coù nghóa laø "coù moät tö töôûng duy nhöùt". Thaân Loan cho vieäc nieäm nhieàu nieäm ít khoâng quan troïng maø quan troïng laø phaûi nieäm ñuùng vaøo luùc tín taâm khai môû hoaøn toaøn nôi ñöùc tieáp ñoä cuûa Phaät A Di Ñaø. Chính caùi nieäm ñuùng luùc ñoù laøm cho vaõng sanh, sau ñoù coù tieáp nieäm nöõa cuõng ñöôïc, nhöng khoâng coøn haäu quaû gì vì muïc ñích ñaõ ñaït roài. Lieân Nhö (Rennyo), ñeä töû cuûa Thaân Loan noái chí

thaày vaø khuyeán khích tín ñoà neân aên ôû theo luaân lyù Khoång Maïnh. Naêm 1480, Lieân Nhö xaây ngoâi danh thaéng Boån Nguyeän Töi (Hongwanji), ñeán nay vaãn coøn ôû gaàn Kyoto vaø laø ñaïi baûn doanh cuûa phaùi Tònh ñoä Chôn Toâng. Taát caû ngöôøi tu theo Tònh ñoä treân ñaát Nhöït treân 16 trieäu, rieâng phaùi Tònh ñoä Chôn Toâng naøy chieám 14 trieäu (soá kieåm keâ naêm 1923). (trích taïp chí Töø Quang soá 215-216, tr. 63-70, Saøi Goøn thaùng 7-8 naêm 1970)

CHÖÔNG IV NGHÓA SAÂU KÍN CUÛA TOÂNG

1- Tònh ñoä nhö moät phöông tieän Kinh Dieäu Phaùp Lieân Hoa, phaåm "Phöông Tieän", coù ñoaïn sau ñaây: Phaät baûo Xaù Lôïi Phaát: Phaùp maàu nhö theá ñoù, caùc Phaät Nhö Lai khi ñuùng thôøi môùi noùi, nhö hoa linh thoaïi ñeán luùc môùi troå. Xaù Lôïi Phaát, caùc oâng neân tin nhöõng gì Phaät noùi, lôøi Phaät chaúng heà sai quaáy, baäy baï. Xaù Lôïi Phaát, caùc Phaät ñeàu "tuøy nghi"(1) maø noùi Phaùp, yù thuù(2) khoù hieåu. Taïi sao vaäy? Taïi vì ta(3) duøng khoâng bieát bao nhieâu phöông tieän, caùc loaïi nhaân duyeân, thí duï, lôøi noùi maø trình baøy dieäu Phaùp. Phaùp aáy chaúng phaûi laáy söï suy löôøng, phaân bieät maø hieåu ñöôïc, chæ coù caùc Phaät môùi bieát ñöôïc nghóa thaät cuûa Phaùp. Vì sao?

1. Tuøy nghi: Tuøy laø theo; Nghi ôû ñaây coù nghóa laø thích hôïp vôùi ngöôøi, vôùi caûnh, vôùi thôøi, vôùi xöù. 2. YÙ thuù: YÙ laø yù töù; thuù laø chí thuù, choã mình muoán ñeán. Trong moät caâu noùi, moät baøi giaûng, coù phaàn yù, dieãn ñaït tö töôûng cuûa mình, vaø phaàn thuù laø muïc ñích muoán trình baøy. 3. Chöõ "ta" ôû ñaây khoâng xuoâi vôùi caâu tröôùc, leõ ra phaûi noùi "caùc Phaät".

Caùc Phaät Theá Toân chæ vì moät duyeân côù lôùn môùi hieän ra ôû theá gian. Xaù Lôïi Phaát, noùi caùc Phaät Theá Toân chæ vì moät duyeân côù lôùn môùi hieän ra ôû theá gian laø nghóa theá naøo? Caùc Phaät Theá Toân vì muoán chuùng sanh môû ñöôøng "tri kieán"(1) cuûa Phaät ñeå ñaëng thanh tònh cho neân môùi hieän ra ôû theá gian; vì muoán chuùng sanh vaøo ñöôøng tri kieán cuûa Phaät cho neân môùi hieän ra ôû theá gian... Ñaïi sö Haûi AÁn ñaõ toùm löôïc yù nghóa cuûa phaåm "Phöông tieän" töø ñoù trích ñoaïn kinh treân, nhö sau: Vöøa roài, ñöùc Phaät nhaäp

vaøo ñònh voâ löôïng nghóa xöù, phoùng moät laøn aùnh saùng töø giöõa ñoâi maøy, hieän caûnh chôn thaät nhieäm maàu saùng rôõ, vôùi yù muoán chuùng ñeä töû hieän tieàn chính maét ngoù thaáy ñeå, xuyeân qua nhöõng bieåu töôïng, tröïc ngoä ñöôïc caùi Chôn maø khoûi caàn phaûi noùi phoâ baøy veõ. Nhöng vì chuùng ñeä töû caên cô yeáu ñuoái, maét chaäm trí môø, khoâng thaáu ñöôïc ñaïo tòch dieät ly ngoân, chaúng ñaït ñöôïc theå taùnh chôn voâ nieäm, neân ñöùc Phaät ra khoûi caûnh ñònh, laïi phaûi duøng lôøi noùi töï khen töï ngôïi, tröôùc khích ñoäng sau chæ baøy, môû moái tri kieán, goïi ñoù laø phöông tieän, vì phaøm heã xen vaøo voøng noùi naêng laø phöông tieän vaäy... Vaäy taát caû lôøi Phaät daïy ñöôïc ghi cheùp trong kinh ñieån, baát cöù laø döôùi hình thöùc naøo, hoaëc duøng lôøi noùi

1. Tri Kieán: Söï Thaáy bieát cuûa Phaät (Connaissance).

maø dieãn thuyeát, hoaëc duøng thí duï maø trình baøy, taát caû ñeàu laø phöông tieän, nghóa laø, xin saùm hoái noùi thaät, nhöõng "möu meïo", maø vì loøng ñaïi bi, Phaät phaûi duøng ñeå môû maét cho chuùng sanh ñang say nguû. Neáu phaûi keå cho heát nhöõng phöông tieän cuûa Phaät thì phaûi toán khoâng bieát bao nhieâu giaáy möïc: nhöõng truyeän xöa tích cuõ Phaät keå laïi laø phöông tieän, nhöõng caâu chuyeän veà tieàn thaân cuûa Phaät laø phöông tieän, thaäm chí nhöõng baøi phaùp thuaàn lyù nhö Kinh Kim Cang, Thuû Laêng Nghieâm, v.v... cuõng ñeàu laø phöông tieän. Vì sao? Vì caùi ñaïo lyù hay caùi söï thaät Phaät muoán chæ cho theá gian thaáy, maét phaøm laïi khoâng nhaän ra ñöôïc, Phaät phaûi taïm duøng lôøi noùi, thí duï, ñeå ngöôøi ñôøi nöông vaøo ñoù maø höôùng veà söï thaät maø töï mình phaûi chöùng nghieäm. Ñaïo lyù hay söï thaät khoâng naèm treân maët chöõ maø trong loøng chöõ. Ñöøng hieåu theo loái chöõ ñaâu nghóa ñoù maø phaûi tìm hieåu coi Phaät muoán noùi gì qua nhöõng luaän cöù trình baøy hay nhöõng caâu chuyeän ñònh dieãn taû. Caâu noùi cuûa ngöôøi xöa "y kinh giaûi nghóa, tam theá Phaät oan" (y theo maët chöõ cuûa kinh maø caét nghóa thì laø noùi oan cho caùc Phaät ba ñôøi), khoâng ngoaøi yù nhaéc nhôû ngöôøi hoïc Phaät phaûi ñaøo saâu, phaûi ñi saâu vaøo kinh saùch (thaâm nhaäp kinh taïng). Ñaây laø khuyeán caùo ñaàu tieân maø Phaät töû phaûi gaéng ghi tröôùc khi tieán böôùc treân ñöôøng tìm hieåu giaù trò chôn xaùc cuûa toâng Tònh ñoä, treân caû ba phöông dieän, lyù, haønh vaø quaû.

2- Giaù trò cuûa thí duï (parabole) Trong nhöõng phöông tieän voâ soá, coù caùi goïi laø "thí duï" hay "tyû duï", tieáng Phaùp goïi laø parabole. Thí duï laø loái bòa ra moät caâu chuyeän, döïng ñöùng moät nhaân vaät ñeå trình baøy moät yù nieäm hay moät söï thaät naøo ñoù. Theá thì, döôùi nhöõng maøu saéc caûnh vaät cuûa böùc tranh thí duï, laém khi ngaây thô, phi lí, huyeãn hoaëc, dò ñoan, coù aån taøng söï thaät raát laø chôn xaùc. Phaàn ñoâng caùc vò Giaùo chuû ñeàu coù duøng loái thí duï naøy, nhaát laø Ñöùc Ki Toâ. Cöù ñoïc saùch Phuùc AÂm töùc thaáy. Ngoaøi ñôøi, chuùng ta coù nhöõng caâu chuyeän nguï ngoân vieát baèng vaên xuoâi hoaëc baèng vaên vaàn maø

coát yeáu laø ñeå trình baøy nhöõng ñieàu hôn leõ thieät veà luaân lyù hay caùch xöû theá. Trong Phaät giaùo, theo söï nhaän xeùt cuûa chuùng toâi, coù nhöõng kinh toaøn laø moät thí duï tröôøng thieân, laïi coù nhöõng kinh trong ñoù thí duï pha troän vôùi "ngoân töø" töùc laø phaàn thuyeát lí (exposeù). Kinh Dieäu Phaùp Lieân Hoa; chaúng haïn, thuoäc loaïi thöù nhì, coøn nhöõng kinh Ñòa Taïng, Voâ Löôïng Thoï, A Di Ñaø, v.v... thuoäc loaïi thöù nhöùt. Taïi sao phaûi duøng thí duï? Taïi vì coù nhöõng söï thaät khoâng theå trình baøy baèng loái ngoân töø; trong tröôøng hôïp naøy daàu coù kheùo noùi cho ñeán ñaâu, vaãn khoâng coù tieáng, coù chöõ ñeå laøm cho ngöôøi nghe hieåu. Caùch hay nhöùt ôû ñaây laø laáy caùi gì gaàn guõi vôùi thính giaû ñöa ra laøm thí

duï, töùc khaéc hoï seõ coù moät yù nieäm hay moät nhaän thöùc, daàu laø mô hoà, veà caùi mình muoán cho hoï thaáy hieåu.

Theá gian thöôøng tình cho coù moät caûnh giôùi maø thoâi, ñoù laø caûnh vaät lyù (monde physique) trong ñoù chuùng ta ñang soáng vaø chuùng ta tieáp xuùc nhaän bieát ñöôïc baèng naêm giaùc quan laø maét, tai, muõi, löôõi vaø thaân. Phaät giaùo cho coøn, ít nhöùt, hai caûnh giôùi nöõa. Caûnh giôùi vaät lyù, Phaät giaùo goïi laø "duïc giôùi" (monde des sens hay monde sensible). Caûnh giôùi thöù hai laø caûnh giôùi cuûa hình daùng, khoâng thaân xaùc, goïi laø "saéc giôùi" (monde des formes). Caûnh giôùi thöù ba, "voâ saéc giôùi", khoâng thaân xaùc maø cuõng khoâng hình daùng (monde sans forme). Thuoäc saéc giôùi, nhöõng caûnh vaät ta duøng yù maø hình dung, maø töôûng töôïng roài thöôûng thöùc gaàn nhö söï thaät cuûa duïc giôùi. Thí duï: hoài töôûng ñeán moät thaây ma cheát sình ñeán noãi rôïn ngöôøi, hay theøm xoaøi soáng chaám nöôùc maém ñöôøng ñeán chaûy nöôùc daõi, laø vì ñaõ thaáy thaây ma nhö caûnh tröôùc maét, hay laø vì ñaõ thaáy ñang aên xoaøi soáng nhö coù mieáng xoaøi trong mieäng. Trong hai tröôøng hôïp vöøa thí duï, ngöôøi ñöông cuoäc, cuøng moät luùc, soáng trong hai caûnh giôùi khaùc nhau. Thaân soáng trong duïc giôùi coøn yù soáng trong saéc giôùi, tay chôn coù theå cöû ñoäng nhö thöôøng, mieäng coù theå ñang huùt thuoác, tai coù theå

vaúng nghe tieáng chim keâu, nhöng "beân trong" vaãn thaáy thaây ma hay vaãn ñang höôûng caùi muøi vò cuûa xoaøi soáng nöôùc maém ñöôøng. Phaät giaùo goïi caùi "beân trong" aáy laø yù. Maét cuûa thaân khoâng thaáy thaây ma maø yù thaáy cho neân thaân noåi da gaø; mieäng löôõi cuûa thaân khoâng coù neám caùi vò xoaøi nhöng yù neám cho neân mieäng löôõi cuûa thaân bò xuùc ñoäng ñeán ra nöôùc daõi. Vaäy thaân vôùi yù heát söùc laø maät thieát lieân quan. Muoán cho ngöôøi ñoái thoaïi vôùi mình nhaän ra nhöõng caûnh vaät mình muoán taû vaø ngöôøi aáy chöa bao giôø thaáy, chæ laáy nhöõng caûnh quen thuoäc vôùi khaùch maø thí duï thì muïc ñích raát deã maø ñaït ñöôïc. Nhö noùi "trôøi toái ñen nhö möïc", "traéng meàm nhö boâng", "cöùng nhö saét", "loäng laãy nhö ñeàn vua", "troáng traûi nhö choøi giöõ vòt", "moùm

soïm nhö baø Hai", "hô trôùt nhö thaèng OÅi". Hoaëc "saùng nhö sao, loùng laùnh nhö xa cöø, coù sao nhö hoå phaùch, trong nhö ngoïc löu li... Nhöng muoán taû nhöõng gì thuoäc veà "voâ saéc giôùi" laø caûnh khoâng thaân xaùc, khoâng hình daùng, thì laøm theá naøo? Laáy gì ñeå thí duï cho ñöôïc caùi "khoâng hình daùng". Nhöõng caùi naøy nhieàu voâ soá keå, chaúng khaùc nhöõng vaät höõu töôùng höõu hình ñang traøn ñaày hai caûnh duïc vaø saéc. Ñoù laø nhöõng caùi maø nay chuùng ta goïi laø "tröøu töôïng" (abstrait) nhö: thieän, aùc, möøng, giaän, thöông, vui, gheùt, meán hay nhö: troùi traên (trieàn phöôïc), côûi môû (giaûi thoaùt), meâ muoäi (si meâ), thöùc tænh (giaùc ngoä), töï do,

bình ñaúng... Toaøn laø nhöõng danh töø, khoâng moät thöïc chaát naøo, muoán chæ, muoán thaáy, muoán baét naém, v.v... khoâng theå ñöôïc vì taát caû nhöõng caùi aáy khoâng thaân xaùc, khoâng hình töôùng, khoâng maøu saéc, höông vò. Trong nhöõng danh töø tröøu töôïng treân, ñaïi khaùi chuùng ta thaáy coù hai loaïi. Loaïi thöù nhöùt döïa treân thöïc teá ñeå coá dieãn taû caûm giaùc hay traïng thaùi tinh thaàn. Say meâ tieàn taøi saéc ñeïp ñeán noãi ñeå cho hai moùn naøy sai söû, nhö chuû nhaø sai söû toâi ñoøi, moät taác ñöôøng chaúng daùm ra ñi vì sôï maát cuûa maát ngöôøi yeâu, thì ngöôøi nhö theá, beà ngoaøi xem töï do, beà trong quaû laø bò troùi buoäc... baèng nhöõng sôïi daây voâ hình khoâng ai thaáy, keå luoân ngöôøi trong cuoäc. Nhöng ñeán khi heát say meâ roài, ai ñaõ laâm caûnh naøy môùi nhaän ra raèng tröôùc kia mình thaät ñaõ bò xieàng xích, vaø coù caûm bieát nhö vaäy laø vì baây giôø thaáy mình ñöôïc töï do trong haønh ñoäng. Chính caùi töï do naøy laø caùi maø mình goïi laø giaûi thoaùt chôù giaûi thoaùt töï noù khoâng coù. Vaäy noùi cho ñuùng, khoâng coù caùi troùi traên thaät cuõng nhö khoâng coù caùi giaûi thoaùt thaät, maø chæ coù taâm traïng gioáng vôùi tình traïng cuûa moät ngöôøi bò troùi hay ñöôïc côûi môû ñoù thoâi. Laïi moät thí duï nöõa. Khi ta töï baûo ta ñaõ meâ muoäi muø quaùng laø ta ñaõ thöùc tænh roài, vaø ôû ñaây cuõng nhö trong thí duï tröôùc, ta ñaõ döïa theo söï thaät ôû ñôøi maø dieãn taû hai taâm traïng traùi ngöôïc nhau, chôù chuùng ta naøo coù nguû coù ñui, vaø cuõng chaúng coù thöùc, coù saùng luùc naøo. Loaïi thöù nhì cuûa nhöõng danh töø tröøu

töôïng laø hoaøn toaøn do con ngöôøi saùng taïo ñeå ghi daáu nhöõng phaûn öùng thuaän, nghòch hay khoâng thuaän khoâng nghòch cuûa "loøng" ta khi tieáp xuùc hay ñuïng chaïm vôùi ngoaïi caûnh. Chuùng ta cho vaät naøy ñeïp hôn vaät kia, böõa aên hoâm nay khoâng ngon baèng böõa côm hoâm qua. Noùi ñeïp laø ghi caùi phaûn öùng thuaän, noùi khoâng ngon laø ghi moät phaûn öùng nghòch. Thuaän vôùi gì, nghòch vôùi gì? Vôùi caùi thích, caùi theøm cuûa ta, nhöng caùi ñeïp, caùi ngon thaät söï khoâng coù. Ngoaøi nhöõng phaûn öùng naøy, coøn coù nhöõng caùi ñaùnh giaù khaùc thuoäc veà luaân lyù, ñaïo ñöùc maø phaàn nhieàu caùc daân toäc tieán hoùa, nghóa laø ñöôïc khai môû nhieàu veà maët taâm trí, bieát soáng khaù nhieàu vôùi suy ngaãm, vôùi caân phaân, vôùi yù nieäm hôn laø vôùi söï truy caàu thoûa maõn xaùc

thòt, vaät chaát. Ñaây laø giai ñoaïn con ngöôøi bieát phaân bieät thieän aùc, phaûi quaáy, caùi ñeïp xaáu veà maët tinh thaàn, bieát troïng danh döï hôn söï soáng. Vôùi nhöõng ngöôøi naøy, thieän aùc, phaûi quaáy, toát xaáu, danh döï, hoå theïn... laø nhöõng caùi gì thaät coù, cuï theå nhö ñoàng tieàn baùt gaïo, nhö taát caû nhöõng gì ôû theá gian laøm ñeïp maét, buøi tai, ngon moàm, thôm muõi... trong khi, ñoái vôùi haïng ngöôøi keùm tieán hoùa hôn, ñoù toaøn laø nhöõng ñieàu xa laï, khoâng thieát thaät, coù ai noùi ñeán hay ñoâi khi chính hoï nghó ñeán, hoï chæ nghe hay nghó moät caùch thôø ô, khoâng quan taâm bao nhieâu. Thaáp hôn nöõa thì chaúng coù moät yù thöùc naøo veà nhöõng "giaù trò tröøu töôïng" vöøa môùi noùi

ñeán. "Vôùi toâi moät dóa thòt cho ngon, moät li röôïu cho ñaày, ñuû roài!" ñoù laø caâu noùi, vôùi moät gioïng töï ñaéc, cuûa haïng ngöôøi thöù ba naøy, khi nghe ñeà caäp ñeán nhöõng vaán ñeà ñaïo ñöùc, tinh thaàn. Taïi sao coù söï sai khaùc giöõa ba haïng ngöôøi treân kia? Ñaõ noùi: nguyeân do taïi hoï tieán hoùa khoâng ñeàu. Nhöng tieán hoùa laø gì? Laø baét töø ñôøi soáng gaàn nhö thieân veà vaät chaát troïn veïn, tieán ñeán ñôøi soáng tình caûm, roài töø ñôøi soáng tình caûm tieán nöõa ñeå ñeán ñôøi soáng taâm linh. Soáng thuaàn cho vaät chaát laø chuyeân soáng trong duïc giôùi; soáng vôùi tình caûm laø soáng trong saéc giôùi, nhö töôûng mong ñeán thaáy caûnh Taây phöông; soáng vôùi taâm linh, khoâng coøn say ñaém trong duïc laïc cuõng khoâng ñeå cho tình caûm hö voïng lay ñoäng, beân trong saùng suoát, caân phaân thieän aùc, laø soáng trong voâ saéc giôùi. Ñaïi ña soá ngöôøi ñôøi coù theå, nhö ñaõ noùi ôû phía tröôùc, soáng ñoàng thôøi trong hai caûnh duïc giôùi vaø saéc giôùi, nhö vöøa aên vöøa buoàn, vöøa nghe nhaïc vöøa khoan khoaùi hay uû doät. Nhöõng ngöôøi soáng veà taâm linh, cho taâm linh, raát ít, thöôøng thuoäc veà caùi thieåu soá goïi laø tu haønh, hoaëc xa lìa haún theá söï, bao nhieâu söùc löïc ñeàu doàn heát cho caùi soáng beân trong, hoaëc coøn soáng laên loän trong theá gian maø vaãn ñöôïc nhö coïng sen, khoâng bò buøn nhô laøm oen oá, daønh moät phaàn nhoû thôøi giôø, söùc lo lieäu vaø hoaït ñoäng cho ñôøi soáng cuûa theå xaùc vaø tình caûm, ñeå phaàn lôùn cho nhöõng theo ñuoåi höôùng veà thanh

cao, giaûi thoaùt. Haïng naøy soáng moät löôït treân ba bình dieän, trong ba caûnh: duïc giôùi, saéc giôùi vaø voâ saéc giôùi, nhöng raát nheï, gaàn nhö chæ löôùt qua, ôû hai caûnh tröôùc, vaø raát naëng ôû caûnh thöù ba. Ñöùng veà phöông dieän naëng nheï, ñuïc trong, maø luaän thì duïc giôùi, caûnh cuûa vaät chaát troïng tröôïc, ôû choã thaáp nhöùt. Cao hôn moät baäc laø saéc giôùi, caûnh cuûa tình caûm: ñöùa beù hôøn maùt ñeán boû côm khoâng theøm aên laø soáng nhieàu cho tình caûm hôn cho xaùc thòt, trong khi coù ñöùa khaùc vöøa bò ñoøn khoùc ñoù, ñöôïc cho caùi baùnh laø nín ngay vaø cöôøi lieàn. Cao hôn nöõa, laø voâ saéc giôùi, cuûa nhöõng ngöôøi thích soáng vôùi caûnh khoâng hình töôùng, khoâng aâm thanh, khoâng muøi vò, cuõng khoâng tham lam, giaän hôøn, si meâ, ngaïo maïn, sôï haõi... thích coù khi ñeán queân aên maø vaãn no, maëc raùch maø chaúng thaáy reùt, laáy ñieàu laønh laøm vui (dó

thieän vi laïc), vui caùi vui an ñònh ñeán no (thieàn thöïc). Ñoái vôùi haïng soáng nhieàu trong voâ saéc giôùi, caûnh cuûa "thieän laïc", cuûa "thieàn thöïc", noùi ñeán thieän aùc, chôn voïng, töø bi, trí hueä... laø hoï hieåu ngay, bieát ngay, khoâng caàn moâ taû, giaûi thích. Nhöng ñoái vôùi hai haïng tröôùc laø haøng chöa vöôït ñeán taàng cao toät naøy thì taát nhieân hoï chöa coù moät kinh nghieäm naøo veà nhöõng söï thaät cuûa voâ saéc giôùi. Laáy lôøi maø giaûi, caàm baèng khoâng, coù khi bò hoï hieåu ngöôïc, caøng nguy. Do ñaây maø Thaùnh nhaân phaûi duøng caùi phöông tieän "thí duï" (parabole) hay

"töôïng tröng" (symbole). Töôïng tröng nhö ñeå chæ caùi Thieän thì veõ tranh hay ñaép töôïng moät ngöôøi maët maøy hieàn laønh; ñeå chæ caùi AÙc thì trình ra moät nhaân vaät dieän maïo hung baïo; ñeå chæ söï Coâng baèng thì duøng hình moät ngöôøi ñaøn baø caàm caân ngay thaúng, v.v... Thí duï nhö caâu chuyeän saùng taïo theá gian trong saùch Cöïu Öôùc (Ancien Testament) maø Kepler, moät ngöôøi tin ñaïo thuaàn thaønh, khuyeân ñöøng neân hieåu theo maët chöõ; nhö nhöõng caâu chuyeän "meû löôùi nhieäm maàu" (la peâche miraculeuse), "khuùc baùnh aên hoaøi khoâng heát" (multiplication du pain), trong saùch Phuùc AÂm (Evangile), v.v... hay nhöõng caâu chuyeän thaùp baùu vaø Boà taùt döôùi ñaát moïc leân nhö naám trong Kinh Phaùp Hoa, ñòa nguïc vaùch baèng ñaát, treân döôùi ñeàu coù löûa chaùy trong kinh Ñòa Taïng, hay nöõa, ñeå trôû laïi vôùi Toâng Tònh ñoä, nhöõng caûnh vaät dieãn taû trong caùc Kinh Voâ Löôïng Thoï, A Di Ñaø, v.v... Hieåu nhöõng caâu chuyeän aáy theo maët chöõ laø tin con quaï vaø con choàn trong nguï ngoân cuûa La Fontaine bieát noùi thaät, laø tin chuyeän ma quaùi cuûa Boà Tuøng Linh laø coù thaät. Duyeân do khieán caùc Thaùnh nhôn phaûi duøng thí duï ñeå trình baøy caùi caùc Ngaøi muoán noùi, muoán chæ, ôû choã coù nhöõng söï thaät khoâng theå dieãn taû baèng ngoân ngöõ, baèng ngoøi buùt ñöôïc, bôûi leõ, nhö ñaõ noùi, nhöõng söï thaät aáy thuoäc moät caûnh giôùi khaùc, hoaøn toaøn khaùc bieät vôùi caûnh giôùi cuûa phaøm phu ñang soáng: caûnh cuûa voâ saéc

giôùi. Khoâng noùi ñöôïc, khoâng veõ ñöôïc, thì taïm möôïn caùi cuï theå laøm cho ngöôøi ñôøi hình dung hay tin töôûng ñeán caùi phi vaät chaát (immateùriel), voâ hình voâ töôùng (sans forme). Ngoaøi ra, coøn moät tieän lôïi nöõa, laø nhöõng thí duï, daàu phaûi traûi qua bao nhieâu thôøi gian, vaãn coù caùi may maén giöõ y nguyeân giaù trò hay caùi nghóa maø Thaùnh nhôn muoán ñaët cho nhöõng thí duï aáy. Leõ coá nhieân laø ñoái vôùi ai hieåu ñöôïc caùi nghóa saâu, caùi nghóa aån. Coøn nhöõng keû khoâng ñaït ñeán caùi thaâm caùi dieäu thì, ít ra, hoï cuõng coøn ñöôïc höôûng caùi höông vò cuûa phaàn da beân ngoaøi. Vaø caùi hieåu caïn heïp naøy vaãn coù ích - moät ích lôïi giai ñoaïn - hôn laø ñeå hoï khoâng kieâng khoâng deø chuùt naøo veà haäu quaû cuûa nghieäp aùc. Toùm laïi, ñoïc caùc Kinh cuûa Tònh ñoä toâng neân nhôù ñaây laø nhöõng thí duï, vaø giaùo phaùp cuûa toâng naøy laø "quyeàn giaùo", laáy quyeàn hieån thöïc: duøng nhöõng caùi taïm bôï ñeå chæ söï thaät. (trích taïp chí

Töø Quang soá 217-218, tr. 55-63, Saøi Goøn thaùng 9-10 naêm 1970)

NGHÓA SAÂU KÍN CUÛA TOÂNG

110 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

3- Tuøy bònh döõ döôïc Ngoaøi nhöõng lyù do baét buoäc phaûi duøng phöông tieän, coøn nguyeân taéc "tuøy bònh döõ döôïc" (tuøy theo bònh caên maø cho thuoác). Bònh thaâm caên coá ñeá cuûa chuùng sanh laø tham. Tham tieàn baïc cuûa caûi, tham sung söôùng. Tham ñaâu thì chuùng sanh höôùng taâm tö, hy voïng cuûa mình veà ñaáy, roài vì muoán ñoaït cho kyø ñöôïc muïc tieâu, meät nhoïc noã löïc bao nhieâu cuõng khoâng töø. Xeùt veà khía caïnh naøy thì phaùp moân Tònh ñoä laø moät phöông ñoái trò raát laø thích hôïp. Caûnh theá gian - hay ta baø - laø caûnh naùo nhieät tranh daønh ñoaït lôïi, maïnh ñöôïc yeáu thua, maø khoâng ai, sau vaøi chuïc naêm soáng cöïc hay naêm ba thaát baïi cay chua ñau khoå, chaúng sanh loøng chaùn gheùt. Coù chaùn caùi oàn aøo, noùng böùc, töï nhieân coù mong öôùc yeân tònh, maùt meû. Vôùi haïng ngöôøi naøy, Phaät höùa moät xöù sôû khaùc, moät cuoäc soáng khaùc, ñoù laø Tònh thoå hay Tònh ñoä. ÔÛ ñaây, khoâng coù tieáng naøo khaùc hôn laø tieáng nhaïc "thieân thai" do gioù lay caønh baùu löôùi ngoïc laøm phaùt sanh, hoaëc "tieáng hoøa nhaõ" cuûa chim hoùt, khaùc vôùi tieáng nhaïc thoâ tuïc phaøm traàn hay tieáng baát hoøa baát nhaõ cuûa theá gian. Daân chuùng ôû ñoù khoâng caàn noùi maø vaãn coù theå trao ñoåi tö töôûng vôùi nhau, maø vaãn hieåu nhau, thaønh khoûi caõi vaõ ñeán tieáng baác tieáng chì, ñeán möùc khaáu où. Quaû thaät laø tònh! Caùi giaän noùng, nhö löûa bò vuøi maø khoâng gaëp

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 111

thuaän duyeân ñeå buøng chaùy, phaûi taét luoân, mang caùi noùng ñi maát vaø nhöôøng choã cho caùi maùt ñeán. Ñaây laø loái daãn duï thöù nhöùt: Meâ chi caûnh naùo nhieät ôû ñaây, haõy töø boû ñi, ñöøng moät luyeán tieác, haõy veà vôùi caûnh thanh tònh an vui cuûa Phaät A Di Ñaø. Ñeå trò chöùng tham, moät loái daãn duï khaùc. ÔÛ theá gian, ñi ñöôøng maø löôïm ñöôïc cuûa rôi baèng vaøng baèng baïc thì loøng naøo khoâng möøng khaáp khôûi? Baát thaàn maø ñaøo ñöôïc huû vaøng thì ngöôøi ñaøo coù theå caûm xuùc ñeán ngaát xæu. Vaäy con ngöôøi quyù vaøng, tham vaøng, nhöng soá vaøng lôùn nhöùt maø theá gian coù theå coù ñöôïc, laáy kho maø tính laø cuøng, thaám thaùp gì vôùi vaøng Tònh ñoä! ÔÛ ñoù, ñaát baèng vaøng maø caùt cuõng baèng vaøng, thaäm chí ñeán döôùi ao sen, khoâng coù buøn loùt ñaùy maø chæ coù vaøng caùm. Vaäy meâ chi caûnh naøy laø nôi phaûi chaûy maùu maét môùi kieám ra vaøng, luyeán chi theá gian laø caûnh tranh giaønh, gieát choùc vì nhöõng maûnh vaøng vuïn, haõy veà Tònh ñoä! Anh muoán bao nhieâu vaøng laø coù baáy nhieâu, coù ngay döôùi chôn anh, cöù cuùi xuoáng maø löôïm, maø hoát... Coøn nhöõng cuûa baùu, nhö san hoâ, maõ naõo, hoå phaùch, xích chaâu, v.v... raát hieám thaáy hieám coù ôû theá gian, thì ôû nöôùc Phaät A Di Ñaø nhieàu ñeán noãi duøng ñeå loùt ñöôøng, caån theàm. Ai thích, ai ham nhöõng cuûa baùu aáy, sao khoâng nguyeän veà Tònh ñoä maø höôûng duïng, meâ chi caûnh thieáu thoán cuûa ta baø

naøy? Moät sai bieät quan troïng nöõa giöõa hai caûnh ñaây vaø

112 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

kia: mieáng aên thöùc uoáng, manh quaàn taám aùo, ngöôøi ñôøi muoán cho ñuû no ñuû aám, laém khi khoâng coù; ñeán khi coù, thöôøng chaúng phaûi chaúng coâng phu nhoïc nhaèn: côm nöôùc phaûi naáu nöôùng aên xong phaûi röûa raùy doïn deïp; quaàn aùo phaûi löïa choïn saém may. ÔÛ nöôùc Cöïc Laïc coù khaùc vaø khaùc nhieàu: muoán aên laø coù aên ngay, daàu ñoù laø nhöõng thöùc aên ñaét giaù ñeán ñaâu, aên roài, cheùn baùt bieán maát, ñeán böõa khaùc laø coù laïi, khoâng caàn lau röûa, ñem caát hay doïn ra. Quaàn aùo cuõng theá, gaám voùc luïa laø, muoán gì coù naáy, daøi ngaén roäng heïp, heã muoán sao ñöôïc vaäy, maø khoûi toán tieàn mua, khoâng maát coâng löïa choïn, caét may. Thaät laø vui söôùng voâ ngaàn, ñuùng laø Cöïc Laïc! Ta baø coù gì hôn maø baùm víu? Laáy caùi lôïi Tònh ñoä, Cöïc Laïc, maø khuyeán duï cho ngöôøi boû caùi tham theá gian laø moät phöông thuoác tröø bònh tham. Ñaõ ñaønh laáy tham tröø tham chöa phaûi laø phöông tuyeät dieäu, nhöng caùi tuyeät dieäu khoâng ñem ra duøng ñöôïc cho soá bònh nhôn tham daøy trí moûng. Vaû laïi, thuoác hay khoâng tuøy giaù trò cuûa chaát lieäu maø ôû choã hieäu naêng, uoáng laønh laø ñöôïc roài. Phöông "thieàn ñònh" quyeát ñònh laø phöông hay nhöùt, nhöng ña soá ñang bò caùi tham daøy voø, caùi meâ si laøm taùn loaïn tinh thaàn, laøm sao duøng ñöôïc? Lieàu thuoác "Tònh", khoâng queá khoâng saâm, giaøu sang, ngheøo heøn, treû giaø, nam nöõ, ai cuõng töï baøo cheá cho mình ñöôïc, vì khoâng toán hao khoù khaên gì, laïi hôïp vôùi haïng ngöôøi noùi treân. Beänh aáy thì phaûi uoáng thuoác

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 113

naøy, tuøy bònh döõ ñöôïc laø nhö vaäy. 4- Tuøy thôøi öùng duïng. Ñôøi soáng thuôû xöa, baát luaän ôû ñaâu treân maët ñaát naøy, thöôøng laø ñôn giaûn, ít phieàn luïy, nhôø vaäy maø nhieàu raûnh rang cho taâm hoàn vaø theå xaùc. Con ngöôøi cuûa thôøi "hoaøng kim" aáy, thöøa thaûi thôøi giôø ñeå hoaëc ngao du ngaém caûnh sôn thuûy höõu tình, hoaëc troâng traêng leân, xem trôøi laën, hoaëc nöõa, laéng nhìn caùi bao la cuûa trôøi bieån maø nghó suy veà caùi voâ cuøng taän, ñònh thaàn maø doø loùng nghe ngoùng caùi ñoäng tònh beân trong. Nay thôøi khaùc haún: caây muoán laëng maø gioù chaúng döøng, ít ai soáng ñöôïc theo chí höôùng vaø theo neáp cuûa mình muoán. Cuoäc möu sanh hieän ñaïi baét buoäc ngöôøi ñôøi phaûi soáng taäp trung, chen chuùc, choàng chaát, ñuïng chaïm. Khoaûng khoâng gian daønh cho moãi ngöôøi, cho moãi gia ñình, caøng ngaøy caøng teo nhoû laïi, laøm haïn cheá moïi töï do cuûa con ngöôøi. Theâm vaøo ñoù coøn nhöõng nhu caàu luoân luoân thay môùi, nhöõng yeâu saùch caøng luùc caøng böùc baùch, nhöõng caùm doã ngaøy theâm ma löïc, taát caû nhö lieân minh hôïp binh ñeå taán coâng tôùi taáp con ngöôøi, coù bao nhieâu mình ñoàng gan saét chòu noåi aùp löïc cuûa ñoái phöông? Ít quaù, heát söùc laø ít. Ña soá, toái ñaïi ña soá, neáu khoâng laø nhöõng con thieâu thaân thì cuõng laø nhöõng cöøu con hay nhöõng keû maát trí maát hoàn döôùi quyeàn sai söû cuûa ma quyû duïc laïc, tham saân, si loaïn. Hoï coøn thôøi giôø

ñaâu, raûnh rang ñaâu, töï do ñaâu maø ngaém xem suy gaãm? Soáng baây giôø laø tranh giaønh, ñua ñoøi, ngöôøi ta ít ngoài maø nhieàu ñi, thaät ra cuõng khoâng ñi maø chaïy. Caùi gì cuõng haáp taáp, vieäc gì cuõng voäi vaøng, nghó cuõng nhö laøm, hoùa ra söùc soáng coù beà roäng maø chaúng coù beà saâu. Kinh ñieån nhaø Phaät baûo ñôøi naøy laø ñôøi "maït Phaùp". Neáu Phaùp, hay noùi cho ñuû, giaùo phaùp cuûa Phaät ñöôïc ví nhö baùnh xe quay, thì ñaây laø thôøi kyø maø baùnh xe saép heát trôùn. Neáu ví vôùi ngoïn ñeøn, thì ñoù laø ngoïn ñeøn gaàn heát daàu saép taét. Neáu ví vôùi moät coå thoï, thì caây naøy ñaõ quaù giaø, ñoït nhoû vaø ôû quaù xa goác reã. Chöõ "maït" trong danh töø "maït phaùp" coù nghóa laø ngoïn, laø ñoït, ngöôïc laïi vôùi goác. Ngoïn nhoû vì caây giaûi thoaùt ñaõ treân 2.500 tuoåi. Tuy laø bieåu töôïng cuûa Chôn lyù muoân ñôøi, caây aáy, vì mang caùi hình töôùng "kinh, luaät, luaän" - khoâng keå phaàn nghi thöùc, nghi leã laø phaàn deã suy hoaïi bieán thieân hôn nhieàu - caây aáy phaûi chòu luaät chung cuûa vaïn vaät laø heã coù môùi laø coù cuõ, coù treû laø coù giaø... Caây maø coù ñeán luùc heát caønh laù sum seâ, chæ coøn laïi ñoït, laø caây giaø vaø kieät löïc, kieät ñeán möùc goác daàu coøn moät ít nhöïa soáng vaãn khoâng ñöa noåi leân tôùi ngoïn ñeå nuoâi. Caùi yeáu cuûa Phaùp Phaät ñôøi

nay laø vaäy: Chôn lyù cuûa Phaät daïy xöa kia vaãn coøn y nguyeân, khoâng sai chaïy moät ñöôøng tô sôïi toùc, nhöng naêng löïc hoùa ñoä keùm roài. Naêng löïc naøy keùm thì ma löïc töï nhieân taêng, thí nhö binh thuû thaønh yeáu thì söùc taán coâng cuûa ñòch phaûi hung. Do ñaây maø baùnh xe Phaùp laên heát söùc chaäm chaïp. Xöa kia, oâng cha ta laën suoái treøo non ñi "taàm ñaïo", ngaøy nay kinh saùch bieáu taän tay, dieãn giaûng ngay trong thaønh phoá maø coù maáy ai thích ñoïc, ham nghe, hay daàu coù ñoïc coù nghe ñi nöõa, maáy ai boû coâng "tö duy" vaø "phuïng haønh". Khoâng suy gaãm xeùt neùt thì khoâng ñi saâu vaøo lôøi Phaät, khoâng ñi saâu thì khoâng hieåu, khoâng hieåu thì khoâng thaáy caùi leõ caàn phaûi ñem ra thöïc haønh, hoaëc thöïc haønh maø thieáu tinh taán, hoùa ra khoâng keát quaû, khoâng keát quaû thì deã sanh chaùn, coù chaùn laø coù boû ñaïo. Nhöng, nhö ñaõ noùi, hoaøn caûnh sanh soáng hieän nay khoâng cho pheùp toái ñaïi ña soá ngöôøi ñôøi laøm caùi coâng vieäc tö duy, phuïng haønh, thì laøm theá naøo? Neáu tuøy bònh maø cho thuoác thì ñöùng veà maët hoaøn caûnh, phaûi tuøy thôøi maø öùng duïng phaùp moân. Noùi moät caùch khaùc, phaûi aùp duïng phöông caùch tu haønh naøo cho hôïp vôùi caûnh baän roän toät ñoä hieän nay. Taát caû caùc kinh saùch veà toâng Tònh ñoä ñeàu noùi raèng "trong ñôøi maït phaùp, phöông phaùp nieäm Phaät laø hôïp thôøi nhöùt". Caùi hay cuûa phaùp moân naøy laø khoâng cöôõng laïi maø xuoâi theo neáp soáng ñoäng, oàn aøo, nhieàu lo nghó, laém öôùc

mô cuûa theá giôùi hieän nay. Xuoâi môùi coù ngöôøi theo, coù theo môùi daïy baûo, söûa ñoåi ñöôïc. Thì chuùng ta thöû xeùt: nieäm Phaät, ñuùng nghóa, laø töôûng nhôù

ñeán Phaät, nhöng töôûng nhôù coù hai: ngöôøi ta coù theå nhôù töôûng aâm thaàm trong loøng maø ngöôøi ta cuõng coù theå boäc loä caùi nhôù töôûng cuûa mình baèng nhöõng caâu nhaéc nhôû beân ngoaøi, döôùi nhieàu hình thöùc. "Sao moät giôø roài maø ba chöa veà, maù?" laø caâu hoûi cuûa ñöùa con ñang nhôù töôûng ñeán cha noù. - "Anh hai con, hoài sôùm mai ñeán baây giôø ñi ñaâu maø maù khoâng thaáy?", lôøi baø meï ñang ñau, hoån heån hoûi ñöùa con beù, sau khi mong chôø, nhôù töôûng gaàn suoát caû ngaøy caäu con trai lôùn. Coát yeáu pheùp nieäm Phaät laø taäp ta nhôù töôûng ñeán Phaät, baèng moät ñöôøng loái ngöôïc laïi. Ngöôøi theá gian nhôù roài môùi nhaéc. Phaät töû cuûa toâng Tònh ñoä, trong böôùc ñaàu, taäp nhaéc ñeå nhôù. Nhaéc baèng caùch ñoïc leân danh hieäu cuûa Phaät A Di Ñaø, ñeå cho danh hieäu naøy ghi khaéc vaøo taâm naõo, y nhö teân tuoåi cuûa nhöõng ngöôøi chí thaân cuûa ta. Söï ghi khaéc aáy hoaøn thaønh roài thì söï nhôù nhung trieàn mieân, tröôùc thì nhaéc nhôû baèng mieäng baèng lôøi, sau aâm thaàm maø nhaéc, nhöng tai vaãn nghe roõ moàn moät. Ñaây laø giai ñoaïn nieäm Phaät thaàm, tieáp theo giai ñoaïn ñaàu laø giai ñoaïn nieäm ra tieáng. Thaät ra, hai loái nieäm, tröôùc ra tieáng sau thaàm laëng, ñeàu coù tính caùch ñoäng nhö nhau, ñoái vôùi "haønh giaû". Nieäm thaàm maø tai vaãn nghe roõ saùu chöõ "Nam moâ

A Di Ñaø Phaät" thì coù khaùc naøo nieäm ra tieáng. Maø tai nghe laø gì? Laø ngöôøi nieäm ñaõ chuù yù ñeán luïc töï roài. Tieáng laøm loaïn taâm, bôûi côù ngöôøi tu thieàn thöôøng kieám nôi yeân tónh taäp ñònh. Vaäy aâm thanh ñoái vôùi söï tónh taâm caàn thieát cho ngöôøi tu haønh baát cöù cuûa moân phaùi hay toân giaùo naøo, laø moät thöù ñoäc haïi. Toâng Tònh ñoä laáy ñoäc tröø ñoäc, duøng aâm thanh nieäm Phaät ñaùnh ñoå aâm thanh cuûa theá gian bôûi vì toâng Tònh ñoä nhaèm: - Gaây cho ngöôøi tu moät nieàm tin vöõng chaéc nôi hieäu naêng hieäu quaû cuûa phaùp moân nieäm Phaät. - Duøng loøng tin aáy khuyeán khích ngöôøi tu ñaët heát söï chuù yù cuûa mình vaøo luïc töï Di Ñaø. - Khi luïc töï Di Ñaø ñaõ chieám troïn taâm trí ngöôøi tu thì moïi tieáng taêm khaùc cuûa ngöôøi theá gian khoâng coøn choã xen vaøo. - Vaø nhö vaäy thì taâm ngöôøi tu ñaõ tröø ñöôïc söï xaâm nhaäp cuûa naùo nhieät beân ngoaøi, caùi ñoäc nieäm Phaät - neáu coù theå noùi nhö theá - ñaõ tröø xong caùi ñoäc oàn aøo cuûa theá gian vaø ñoäc chieám taâm trí ngöôøi tu. - Khi ñoäc chieám roài thì goïi laø "nhöùt nieäm" - chæ coù moät nhôù töôûng - hay "nhöùt taâm baát loaïn" - loøng khoâng coøn bò tieáng taêm hay nhôù töôûng naøo khaùc laøm roái loaïn. - Khoâng coøn bò laøm roái loaïn laø tònh roài, coøn caùi "nhöùt nieäm" hay caùi nhôù töôûng duy nhöùt laø nhôù töôûng ai, nhôù töôûng gì? Nhôù töôûng Phaät A Di Ñaø, vaø quoác ñoä

hay xöù sôû cuûa Ngaøi. - Maø Phaät laø Ñaïi Töø, Ñaïi Bi, laø Quang minh voâ löôïng, laø Thoï maïng voâ löôïng, vaäy loøng ngöôøi tu khi chaát chöùa thuaàn nhöõng tö töôûng veà Phaät, laø thuaàn chaát chöùa Töø Bi, AÙnh saùng (Lumieøre) vaø Baát dieät (Eterniteù) - Xöù sôû cuûa Phaät khoâng coù aùc, vaäy thuaàn laø thieän, khoâng

coù khoå, vaäy thuaàn laø laïc... Cöù nhôù töôûng caùi thuaàn thieän, thuaàn laïc... thì taâm ñaõ gaïn loïc heát nhöõng nhô bôïn cuûa baát thieän, cuûa thoáng khoå, noùi toùm laø ñaõ tröø xong ba ñoäc tham, saân, si, vaø nhö vaäy laø thanh (trong) roài. - Bôûi leõ naøy, Cöïc Laïc quoác cuõng goïi laø thanh tònh haûi (bieån trong saïch vaø yeân laëng). Cöù theo nhöõng ñieåm ñaõ vaïch thì Tònh ñoä toâng - hay ñuùng hôn, phaùp moân nieäm Phaät, moät phaùp moân chung cho caùc toâng, khoâng rieâng gì cho Toâng Tònh ñoä - tröôùc heát chæ laø moät phöông phaùp ñeå ñaéc thanh tònh. Ñaõ laø phöông phaùp thì phaàn "haønh" vaø "quaû" phaûi naëng hôn phaàn "giaùo" vaø "lyù". Noùi ngöôïc laïi, Tònh ñoä toâng khoâng chuû tröông moät loøng tin muø quaùng, caên cöù trieät ñeå treân söï cöùu roãi cuûa moät söùc maïnh ngoaøi mình, bôûi vì chuû tröông naøy phaûn laïi vôùi Phaät giaùo, maø khuyeán khích moät loái tu taäp döïa treân moät "möu meïo", moät "chieán thuaät" khoâng theå khoâng aùp duïng trong moät hoaøn caûnh xaõ hoäi vaø nhôn taâm thaùc loaïn, goïi laø ñôøi maït Phaùp. Phöông phaùp quyeàn bieán aáy hoaøn toaøn phuø hôïp

vôùi giaùo lyù cuûa nhaø Phaät vaø ñem laïi nhöõng thaønh quaû chính Phaät höùa heïn. (trích taïp chí Töø Quang soá 219-220, tr. 91-99, Saøi goøn thaùng 11-12 naêm 1970)

CHÖÔNG V NGHÓA SAÂU KÍN CUÛA KINH VAÊN

rong chöông tröôùc, chuùng ta ñaõ ñi ñeán keát luaän Traèng phaùp moân Tònh ñoä laø moät phöông phaùp quyeàn bieán. Ñaõ laø quyeàn thì khoâng phaûi thaät, vaäy söï thaät nhö theá naøo? 1- Nghóa thaät cuûa teân Kinh Moãi boä Kinh nguyeân laø moät buoåi thuyeát Phaùp cuûa Phaät Thích Ca, maø ñeà taøi, ñaïi khaùi, do chính ñöùc Phaät löïa choïn, hoaëc do haøng ñeä töû neâu leân. Ñeà taøi aáy thöôøng ñöôïc ghi ngay nôi teân cuûa boä Kinh. Trong phaàn cöùu xeùt veà kinh ñieån cuûa Toâng Tònh ñoä, chuùng ta ñaõ thaáy raèng boä kinh laøm neàn taûng ñaày ñuû nhöùt cho Toâng laø boä "Phaät Thuyeát Voâ Löôïng Thoï". Hieåu ñöôïc ñeà taøi naøy laø hieåu ñöôïc tinh yeáu cuûa kinh ñoàng thôøi cuûa phaùp moân Tònh ñoä. Laáy maët chöõ maø giaûi thì "Phaät thuyeát Voâ Löôïng Thoï Kinh" coù nghóa laø: Kinh Phaät noùi veà Voâ löôïng thoï, vaø Voâ löôïng thoï laø: soáng khoân löôøng, soáng khoâng bieát ñeán ñaâu laø cuøng. Theá laø Phaät ñaõ noùi ñeán caùi "khoâng cheát", maø khoâng cheát laø "tröôøng toàn, vónh cöûu". Vaäy

vaán ñeà ñöôïc thuyeát laø vaán ñeà "Vónh cöûu" (le probleøme de l' Eternel). Caùi gì vónh cöûu, tröôøng toàn? Nhöùt ñònh khoâng phaûi caùi phaàn "saéc" (vaät chaát hay töôùng) cuûa vaïn vaät, maø caùi phaàn "taâm" (tinh thaàn hay theå). Trong Kinh Thuû Laêng Nghieâm, coù ñoaïn Phaät hoûi moät nhaø vua: "Luùc nhoû, Beä haï coù thaáy soâng Haèng, baây giôø giaø, Beä haï cuõng thaáy soâng Haèng, vaäy caùi "taùnh thaáy" (kieán taùnh) cuûa Beä haï tröôùc sau coù dôøi ñoåi khoâng? - Nhaø vua ñaùp:

"Khoâng". Ñuùng nhö vaäy. Thaân cuûa vua coù thay ñoåi, khi nhoû khaùc, luùc giaø khaùc, nhöng "taùnh thaáy" tröôùc sau nhö moät. Taùnh thaáy laø caùi khaû naêng thaáy, caùi gì trong nhaø vua laøm cho nhaø vua thaáy ñöôïc soâng Haèng. Vaäy thaân, phaàn xaùc thòt, laø phaàn "khoâng voâ löôïng thoï" vì coù sanh, coù ñoåi, coù giaø, coù cheát, coøn caùi taùnh thaáy laø phaàn "voâ löôïng thoï" vì noù thuoäc veà taâm taùnh voâ töôùng. Noùi cho ñuùng, taùnh thaáy laø Voâ löôïng thoï, Voâ löôïng thoï laø taùnh thaáy, caû hai danh töø aáy ñeàu chæ caùi maø Phaät giaùo Ñaïi thöøa goïi laø Theå, laø Taùnh. Chuùng ta coù theå giaûi theâm raèng: "Phaät thuyeát Voâ löôïng thoï Kinh" coù nghóa thaâm dieäu laø: Kinh Phaät noùi veà caùi Vónh cöûu, töùc laø Taùnh hay Phaät taùnh.

122 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Taùnh coù moät cho muoân loaøi, muoân vaät trong vuõ truï, nhöng ôû loaøi voâ tình nhö ngoùi, gaïch thì goïi laø Phaùp taùnh, coøn ôû loaøi höõu tình nhö suùc vaät, con ngöôøi, thì goïi laø Phaät taùnh. Ñöùng veà maët khoa hoïc hay trieát hoïc theá gian maø xeùt, Taùnh aáy chæ söï soáng (la Vie) lan traøn vuõ truï voâ bieân. Caâu "Phaät bieán nhöùt thieát xöù" (Phaät ôû khaép taát caû nôi) khoâng coù nghóa chôn thaät naøo khaùc hôn laø: Söï soáng ôû khaép cuøng (la Vie est partout, la Vie est universelle). Trong boä "Di Ñaø Sôù Sao", giaûi thích nghóa thaâm cuûa Kinh A Di Ñaø, Toå Vaân Theâ taû Taùnh aáy laø "linh minh ñoång trieät, traïm tòch thöôøng haèng, phi tröôïc, phi thanh, voâ boái, voâ höôùng". Dòch ra Vieät vaên, caâu vöøa nhaéc laïi coù nghóa: Taùnh aáy linh thieâng, saùng suoát, roãng rang, thoâng suoát, trong treûo, vaéng laëng, coøn hoaøi maõi maõi, chaúng phaûi dô, chaúng phaûi saïch, khoâng traùi, khoâng maët. Ñaõ linh thieâng, saùng suoát, roãng rang vaø thoâng suoát thì Taùnh aáy laø moät nguoàn aùnh saùng khoân löôøng (voâ löôïng quang). Ñaõ laø trong treûo vaéng laëng, coøn hoaøi maõi maõi thì Taùnh aáy laø moät nguoàn sanh löïc vónh cöûu vaø khoân löôøng (voâ löôïng thoï). AÙnh saùng ôû ñaây khoâng phaûi aùnh saùng vaät chaát cuûa trôøi traêng, ñeøn sao, maø laø AÙnh saùng thieâng lieâng, huyeàn

dieäu, - (Lumieøre spirituelle, Lum eøre divine) hay noùi nhö nhaø Phaät, laø AÙnh saùng Giaùc, laø Hueä, laø Boà ñeà. Taùnh hay Theå vöøa saùng vöøa thoï khoân löôøng, maø vì ngöôøi ngöôøi, vaät vaät ñeàu cuøng chung moät taùnh, moät söï soáng, cho neân coù choã noùi taùnh laø Di ñaø (töï taùnh Di ñaø). Taïi sao goïi taùnh hay töï taùnh laø Phaät A Di Ñaø? Vì Söï soáng ôû ta laø söï Soáng Giaùc, (Vie-Lumieøre), khi xaùc thaân ñoùi, caùi Soáng nôi ta bieát chæ baûo cho thaân kieám aên; gaëp caûnh naéng möa böùc baùch, Noù daïy thaân che leàu caát traïi; xuùc söï khoù phaân, Noù soi ñöôøng cho ta bieän bieät phaûi traùi, chaùnh taø, thieän aùc. Caùi saùng cuûa Taùnh ta, caùi saùng ôû nôi ta hay töï taùnh Di ñaø cuûa ta, quaû ñuùng nhö lôøi Toå Vaân Theâ, linh thieâng, saùng suoát, roãng rang vaø thoâng suoát. Kinh "Phaät Thuyeát A Di Ñaø" maø chuùng ta ñoïc haèng ngaøy haù khoâng noùi: "Bæ Phaät quang minh voâ löôïng, chieáu thaäp phöông quoác, voâ sôû chöôùng ngaïi"? (Phaät

kia - chæ Phaät A Di Ñaø - saùng choùi khoân löôøng, chieáu khaép möôøi phöông theá giôùi, khoâng moät vaät gì ngaên ngaïi aùnh saùng aáy ñöôïc). Taùnh vaéng laëng, coøn hoaøi maõi maõi. Ñuùng nhö vaäy, noù aâm thaàm nhoài naén ñöùa beù trong buïng meï, cuõng chính noù aâm thaàm xaây döïng caùi to nhöùt laø vuõ truï voâ bieân vaø saùng taïo caùi beù nhöùt laø nhöõng hoät nguyeân töû. Vaïn vaät toàn taïi moät thôøi gian daøi ngaén roài phaûi taøn taï. Taùnh khoâng hình töôùng nhö vaïn vaät neân toàn taïi maõi maõi. Vuõ truï vaïn höõu (l'univers pheùnomeùnal) coøn, Taùnh

- hay Nguoàn Soáng Saùng - coøn, vuõ truï vaïn höõu coù maát, Nguoàn Soáng aáy vaãn toàn taïi baát tuyeät vaø vónh cöûu. Taùnh khoâng hình töôùng neân chaúng phaûi dô, chaúng phaûi saïch. Vì noù ôû khaép cuøng, noù coù theå ôû trong nhöõng vaät nhô ueá nhöng chaúng nhieãm, nhôø vaäy maø keû döõ môùi trôû neân hieàn ñöôïc, phaøm phu môùi coù cô leân thaùnh... Noù cuõng coù theå ôû trong nhöõng vaät saïch, nhöng caùi saïch aáy khoâng theâm gì cho noù, bôûi noù coù dô bao giôø maø mong ñöôïc laøm saïch. Noùi toùm, Taùnh khoâng vì Töôùng laø xaùc thaân, laø vaïn vaät höõu hình höõu töôùng maø bò nhieãm hay ñöôïc tònh. Taùnh cuõng khoâng coù beà traùi beà maët, chæ vì noù khoâng hình töôùng vaø vöôït leân treân hình töôùng. Vaäy, Töï taùnh laø nguoàn soáng ôû ta, noù coù hai ñaëc ñieåm: 1) laø saùng suoát khoân löôøng (voâ löôïng quang), 2) laø thöôøng coøn maõi maõi (voâ löôïng thoï). Ñoù laø Phaät Di ñaø nôi ta, vôùi nghóa laø nguoàn soáng saùng suoát voâ cuøng vaø baát dieät.

Ñaõ noùi, Taùnh khoâng rieâng cho ai, cho vaät naøo, maø laø cuûa chung taát caû, theá thì ñoù laø moät Bieån Soùng Saùng voâ bieân, bao haøm taát caû caùc "phaùp" (muoân söï muoân vaät: toutes choses). Nghóa laø theá giôùi höõu tình, höõu töôùng ñeàu baét töø ñoù maø sanh hoùa trong ñoù, khoâng coù söï naøo, vaät naøo coù ngoaøi noù ñöôïc. Do ñaây môùi coù caâu

"nhöùt thieát do Taâm taïo" - taát caû ñeàu do Taâm taïo, vì Taâm cuõng laø Taùnh, danh hai maø nghóa khoâng hai. Laïi nöõa, vì muoân söï muoân vaät ñeàu naèm trong noù, cho neân Taùnh hay Taâm coøn ñöôïc goïi laø "Phaùp Taïng": caùi kho taøng tröõ taát caû caùc "phaùp". Vaäy noùi "Phaùp Taïng" laø ñeå tyû duï cho Taùnh hay Taâm, nhö chuùng ta seõ thaáy khi tìm hieåu saâu lòch söû cuûa Tyø khöu Phaùp Taïng trong Kinh Voâ Löôïng Thoï. Caùi nghóa, Nguoàn Soáng Saùng hoùa sanh vaïn vaät, coøn ñöôïc thaáy dieãn taû trong baøi taùn Phaät A Di Ñaø: Quang trung hoùa Phaät voâ soá öùc Hoùa Boà taùt chuùng dieäc voâ bieân. Trong AÙnh saùng hoùa ra khoâng bieát bao öùc Phaät vaø khoâng bieát bao nhieâu Boà taùt. Phaät chæ chuùng sanh ñaõ giaùc ngoä; Boà taùt chæ chuùng sanh ñang tieán treân ñöôøng giaùc ngoä, noùi toùm laø taát caû chuùng sanh.

Chuùng ta ñaõ noùi Taùnh laø nguoàn Soáng Saùng, maø Soáng laø Voâ löôïng thoï coøn Saùng laø Voâ löôïng quang, vaäy Voâ löôïng thoï laø Voâ löôïng quang vaø Voâ löôïng quang laø Voâ löôïng thoï, hai maø moät, moät maø hai, heã coù caùi naøy laø coù caùi kia, coù caùi kia laø coù caùi naøy. Trong Phaïn ngöõ, Amitabha (voâ löôïng thoï) vaø Amitayus (voâ löôïng quang) ñöôïc duøng thay theá nhau ñeå

chæ ñöùc Giaùo chuû caûnh Cöïc laïc Taây phöông. Ñaây theâm moät baèng chöùng cho thaáy Phaät A Di Ñaø thaät söï töôïng tröng cho Theå Taùnh chung cuøng cuûa muoân loaøi, tröôøng toàn voâ taän nhö Thôøi gian voâ taän, saùng soi khaép nôi nhö AÙnh saùng voâ bieân. Henri de Lubac, trong saùch "Amida" cuûa oâng, vieát: "Noùi moät caùch khaùc, ñöùc Phaät cuûa chuùng ta(1) ngay khi öùng hieän, töï bieåu thò döôùi hình daïng ñoâi cuûa moät vò Thôøi Thaàn hay Maïng Thaàn (diviniteù du Temps ou de la Vie) vaø cuûa moät vò Quang Thaàn (diviniteù de la Lumieøre). Nhöng hai hình daïng naøy khoâng caân ñoái vôùi nhau. Cuøng vôùi oâng P. Mus(2), ngöôøi ta seõ ñeå yù ñeán ñieåm Phaät A Di Ñaø chæ laøm Giaùo chuû cuûa Phaät quoác tònh ñoä maø thoâi; chung quanh quoác ñoä naøy vaø khaép phöông coøn khoâng bieát bao nhieâu quoác ñoä nöõa, vaø moãi quoác ñoä naøy cuõng coù moät vò Phaät y nhö ôû coõi Taây phöông Ñaøng khaùc, vaø ñaây laø moät söï haïn cheá thöù hai, Phaät A Di Ñaø khoâng laøm Giaùo chuû töø voâ löôïng kieáp maø môùi töø möôøi kieáp thoâi, nhö vaäy maø noùi thoï maïng cuûa Phaät laø "voâ löôïng" hay "voâ bieân", cuõng nhö thoï maïng cuûa chuùng sanh döôùi quyeàn cai quaûn cuûa Ngaøi, thì lôøi noùi aáy chæ hieåu ñöôïc baét ñaàu töø khi Phaät hieån hieän trôû veà sau maø thoâi. Traùi laïi, vôùi caùi "quang minh voâ löôïng, chieáu thaäp phaàn quoác voâ sôû chöôùng ngaïi" hay ñeå noùi caùch khaùc maø nghóa

1. töùc Phaät A Di Ñaø 2. P. Mus. - saùch Barabudur, trang 558-559.

cuõng theá, vôùi caùi quang minh lan traøn "khaép caùc Phaät quoác voâ soá keå", A Di Ñaø Phaät, daàu Kinh coù noùi raèng tröôùc kia Ngaøi laø moät Boà taùt ôû theá gian, vaãn laø moät nhaân vaät ñöôïc döïng leân ñeå theå hieän "moät huøng löïc cheá ngöï toaøn vuõ truï", chaéc chaén nhö vaäy..."(1) Thaät laø thích thuù thaáy moät vò Linh muïc coù moät nhaän ñònh saùng suoát nhö vaäy. Veà sau, chuùng ta seõ trôû laïi vaán ñeà naøy. (trích taïp chí Töø Quang soá 220-221, tr. 98-104, Saøi Goøn thaùng 1-2 naêm 1971)

Nghóa aån cuûa Noäi dung

Noäi dung kinh Voâ Löôïng Thoï coù theå chia laøm saùu phaàn chaùnh nhö sau:

1- Söï tích Phaùp Taïng

2- Nöôùc An Laïc, xöù sôû cuûa Phaät A Di Ñaø

3- Nhaân vaät, phong caûnh vaø ñôøi soáng ôû An Laïc

4- Ñieàu kieän ñeå sanh veà nöôùc An Laïc

5- Taïi sao phaûi nguyeän sanh veà ñoù?

6- Keát luaän.

Chuùng ta seõ tuaàn töï tìm hieåu nghóa saâu cuûa caùc

1. Amida, tr. 39-40.

ñoaïn theo thöù töï treân. I- Söï tích Phaùp Taïng Theo lôøi ñöùc Phaät Thích Ca noùi vôùi A Nan, vò ñeä töû haàu caän cuûa ngaøi, thì trong moät quaù khöù thaät laâu xa khoâng löôøng vaø nghó baøn ñöôïc, caùch ñaây khoâng bieát bao laâu kieáp, döôùi thôøi ñöùc Phaät thöù 55, hieäu laø Theá Thöï Taïi Vöông, coù moät nhaø vua, nghe Phaät thuyeát phaùp, "loøng ñaày vui veû, naåy yù tìm ñöôøng voâ thöôïng Chaùnh Chôn, beøn boû nöôùc lìa ngoâi, tu haïnh sa moân, hieäu laø Phaùp Taïng"! Moät hoâm, Phaùp Taïng ñeán leã Phaät, baïch raèng: "Baïch Theá Toân, toâi phaùt nguyeän caàu söï giaùc ngoä chôn chaùnh voâ thöôïng, nguyeän Phaät thöông toâi roäng noùi kinh phaùp, toâi seõ tu haønh ñeå thaâu laáy Phaät quoác, laøm trong saïch vaø trang nghieâm mieáng ñaát coù voâ löôïng nhieäm maàu, khieán toâi ôû theá gian naøy, mau thaønh chaùnh giaùc, nhoå taän goác moïi sanh töû khoå naõo". Ñöùc Phaät Theá Töï Taïi noùi vôùi Phaùp Taïng: "Ñöôøng loái tu haønh ñeå trang nghieâm nöôùc Phaät, töï nhaø ngöôi seõ bieát". Phaùp Taïng baïch: "Nghóa aáy raát saâu, khoâng thuoäc caûnh giôùi(1) cuûa toâi. Xin Theá Toân roäng ôn chæ noùi nhöõng haïnh tònh thoå cuûa chö Phaät. Moät khi nghe xong, toâi seõ theo lôøi Phaät daïy maø tu haønh, ñeå laøm cho sôû nguyeän cuûa toâi thaønh töïu vieân maõn". Bieát Phaùp Taïng laø ngöôøi "cao minh, chí nguyeän saâu roäng", Phaät Theá Töï Taïi lieàn

1. Khoâng thuoäc caûnh giôùi cuûa toâi: vöôït quaù taàm hieåu bieát cuûa toâi.

thuyeát cho nghe "nhöõng thoâ, dieäu cuûa hai traêm möôøi öùc nöôùc Phaät vaø nhöõng thieän aùc cuûa "ñaát" trôøi, "ñaát" ngöôøi, taát caû nhöõng gì hôïp vôùi taâm nguyeän cuûa Phaùp Taïng, Phaät ñeàu baøy ra cho thaáy heát". Nghe thuyeát veà caùc coõi trang nghieâm trong saïch, Phaùp Taïng ñeàu troâng thaáy caû. Phaùp Taïng beøn phaùt nguyeän cao ñeïp nhaát, "taâm eâm laëng trong saïch, chí khoâng dính vöôùng vaøo ñaâu, taát caû theá gian khoâng ai baèng, ñaày ñuû nhöõng suy gaãm trong naêm kieáp, ñeå thaâu naém ñaát Phaät trang nghieâm vaø nhöõng haïnh thanh tònh".

Ñoïc xong ñoaïn kinh treân, chuùng ta thaáy tyø khöu Phaùp Taïng laø moät nhaân vaät laï luøng vaø hieám coù ñeán ñoãi ñöôïc ñöùc Phaät Theá Töï Taïi khen laø baäc cao minh, chí nguyeän saâu roäng. Chaúng nhöõng theá, Phaùp Taïng phaùt nguyeän thaønh Phaät laø ñaõ thaønh Phaät A Di Ñaø; phaùt nguyeän xaây döïng moät coõi thanh tònh an vui laø ñaõ xaây döïng; phaùt nguyeän röôùc veà ñoù chuùng sanh naøo luoân nhôù töôûng ñeán Ngaøi vaø mong veà vôùi Ngaøi, laø giöõ ñuùng lôøi höùa, v.v... nhö chuùng ta seõ thaáy noùi veà sau trong Kinh. Vì thaân theá vaø söï nghieäp cuûa Phaùp Taïng quan troïng nhö theá, ta caàn tìm hieåu thaät saâu veà nhaân vaät naøy. Nghi vaán ñaàu tieân caàn neân ñaët ra laø: Phaùp Taïng phaûi laø

moät nhaân vaät lòch söû, thaät coù xuaát hieän ôû theá gian khoâng? Kinh noùi tröôùc khi xuaát gia, Phaùp Taïng laø

130 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

moät nhaø vua, döôùi thôøi ñöùc Phaät thöù 55 laø Theá Töï Taïi, trong moät quaù khöù laâu xa khoâng bieát caùch ñaây bao maø noùi. Neáu bieát lòch söû thì phaûi bieát, daàu laø öôùc löôïng, khoaûng thôøi gian nhaø vua aáy ra ñôøi chöù! Laïi nöõa, vò vöông giaû aáy teân gì, hoï gì, cuõng khoâng thaáy noùi. Ñaët nhaân vaät aáy trong sa muø, phaûi chaêng yù Kinh muoán löu yù chuùng ta veà ñieåm Phaùp Taïng thaät söï laø moät nhaân vaät hoaøn toaøn töôûng töôïng hay ñöôïc xaây döïng nhö moät phöông tieän ñeå caáu taïo moät baøi nguï ngoân, moät tæ duï (parabole). Noäi caùi teân Phaùp Taïng ñuû gôïi cho ta nhieàu yù nghó thieân veà giaû thieát naøy. Phaät Hoïc Töø Ñieån caét nghóa danh töø Phaùp Taïng nhö sau: Phaùp taïng (thuaät ngöõ): höïu vieát Phaät-phaùp- taïng, nhaát danh Nhö lai taïng, Phaùp taùnh chi lyù daõ - Phaùp taùnh haøm voâ löôïng chi taùnh ñöùc, coá danh Phaùp taïng". - Nghóa: Phaùp taïng laø moät töø ngöõ kyõ thuaät (terme technique). Cuõng goïi laø Phaät-phaùp-taïng, Nhö- lai-taïng, ñeå chæ caùi lyù cuûa Phaùp taùnh. Vì Phaùp taùnh chöùa ñöïng khoâng bieát bao nhieâu taùnh ñöùc cho neân goïi laø Phaùp taïng (kho phaùp). Nhöng Phaùp laø gì? P. H. T. Ñ. noùi: "Höïu danh Thöïc töôùng chôn nhö, Phaùp giôùi, Nieát baøn, v.v... dò danh ñoàng theå daõ. Taùnh chi vi ngoân Theå giaû, baát caûi daõ. Chôn nhö vi vaïn phaùp chi theå, taïi nhieãm taïi tònh, taïi höõu tình soá, taïi phi tình soá, kì taùnh baát caûi baát bieán, coá danh Phaùp taùnh..." - Nghóa: Laïi goïi laø Thöïc töôùng chôn nhö,

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 131

Phaùp giôùi, Nieát baøn, v.v..., khaùc teân nhöng ñoàng theå. Caùi ôû trong Taùnh ñöôïc goïi laø Theå laø caùi "chaúng ñoåi dôøi" (baát caûi). Chôn nhö laøm theå cho muoân vaät, daàu taïi nôi nhieãm dô hay taïi nôi trong saïch, daàu ôû trong loaøi höõu tình hay trong loaøi chaúng coù tình, taùnh cuûa chôn nhö chaúng ñoåi dôøi, bôûi côù goïi laø Phaùp taùnh. - Cöù theo ñaây thì Phaùp taùnh ñoàng nghóa vôùi Phaùp taïng. Phaùp taùnh chæ caùi chöùa ñöïng laø Theå; Phaùp taïng chæ phaàn bò chöùa ñöïng trong Theå, goàm voâ löôïng taùnh ñöùc. Nhöng theo saùch Ñaïi Thöøa Chæ Quaùn, Phaùp taïng coøn nhieàu teân nöõa, nhö Töï taùnh thanh tònh taâm, Phaät taùnh, Phaùp thaân. Vaäy phaûi chaêng, treân maët chöõ, Kinh ñeà caäp ñeán moät nhaân vaät goïi laø Phaùp Taïng, nhöng kyø thaät Kinh muoán noùi veà caùi Taâm thanh tònh cuûa töï taùnh, veà Phaät taùnh "chaúng ñoåi dôøi" ôû trong moãi chuùng sanh? Laïi nöõa, taâm taùnh khoâng rieâng cho ai, cho vaät naøo, maø chung cho taát caû muoân loaøi, cho neân taát caû nhöõng danh xöng ñöôïc ñaët ra tuøy quan ñieåm nghieäm xeùt, ñeàu chæ coù moät caùi moät: ñoù laø Bieån Soáng Saùng voâ bieân, bao haøm taát caû phaùp hay muoân söï muoân vaät(1). Thaät vaäy, Phaùp Taïng coøn moät nghóa nöõa laø "caùi kho tuyeät ñoái vaø duy nhaát, chöùa ñöïng toaøn theå vuõ truï, laø

1. Xem laïi Töø Quang soá 221-222

nguoàn goác cuûa taát caû muoân vaät"(1). Chuùng ta cuõng ñaõ noùi(1) "Soáng laø voâ löôïng thoï" vì söï soáng thöôøng haèng, baát sanh baát dieät, vaø "Saùng laø voâ löôïng quang" vì laøm sao ño löôøng ñöôïc caùi AÙnh saùng beân trong (Lumieøre inteùrieure), caùi AÙnh saùng cuûa taâm linh (Lumieøre spirituelle), caùi AÙnh saùng cuûa Phaät taùnh hay Thieân taùnh (Lumieøre divine)? Coù vaïch ra nhö theá môùi thaáy Henri de Lubac coù lyù phaàn naøo khi oâng noùi A Di Ñaø Phaät, daàu tröôùc kia laø moät Boà taùt ôû theá gian, vaãn laø moät nhaân vaät ñöôïc döïng leân ñeå theå hieän "moät huøng löïc cheá ngöï toaøn vuõ truï"(2). Sôû dó taùc giaû saùch Amida khoâng hoaøn toaøn coù lyù laø vì neáu thaáy coù moät huøng löïc cheá ngöï vaø moät vuõ truï bò cheá ngöï, thì traùi vôùi chuû tröông nhaát nguyeân cuûa Ñaïi Thöøa Phaät giaùo. Theo chuû tröông naøy, Theå cuûa vuõ truï (maø H. de Lubac goïi laø huøng löïc) vaø vuõ truï hieän töôïng laø moät. Taát caû vaïn vaät hôïp thaønh vuõ truï, daàu ngöôøi, daàu caàm thuù thaûo moäc, daàu nuùi non soâng bieån, daàu tinh tuù nhaät nguyeät, taát caû ñeàu chan hoøa moät theå taùnh hay moät söï soáng nhö nhau. Boû phaàn saéc töôùng hay vaät chaát qua moät beân, toaøn theå vuõ truï chæ laø Söï Soáng coù moät (la Vie-

1. The absolute, unitary storehouse of the universe, the primal source of all things. (A Dictionary of Chinese Buddhist terms by W. E. Soothill and L.Hodus). 2. Amitabha, quoiqu'il il soit question de son ancienne carrieøre humaine, personnifie indubitablement un pouvoir qui s'eùtend sur tout l'univers - AMIDA, trang 38.

Une), lan traøn voâ taän voâ bieân. Ñoù laø moät söùc maïnh khoân löôøng - H. de Lubac goïi laø moät huøng löïc raát ñuùng - nhöng khoâng phaûi moät söùc maïnh voâ tri voâ giaùc maø laø moät söùc maïnh saùng suoát cho neân goïi laø Voâ löôïng quang, vaø baát sanh baát dieät cho neân goïi laø Voâ löôïng thoï. Noùi toùm, khoâng coù tyø khöu Phaùp Taïng naøo caû maø chæ coù moät nhaân vaät giaû thieát ñeå töôïng tröng cho caùi söùc maïnh vöøa noùi. Söùc maïnh aáy, nhö chuùng ta ñaõ thaáy, ñöôïc Ñaïi thöøa Phaät giaùo, tuøy tröôøng hôïp, goïi laø Taâm hay Thanh tònh taâm, hoaëc Taùnh, Töï taùnh hay Phaät taùnh. Cuõng khoâng coù vieäc Phaùp Taïng tu thaønh Phaät A Di Ñaø thaät söï, maø chæ coù vieäc, neáu hieåu Kinh theo nghóa tæ duï (sens parabolique), chöùng ngoä Töï taùnh, nghóa laø töï mình theå nhaän Phaät taùnh voâ löôïng quang vaø voâ löôïng thoï ôû nôi mình. Muïc ñích cuûa Kinh, thaät vaäy, laø giuùp cho ngöôøi tu theo phöông phaùp "nieäm Phaät" thaáy ñöôïc Töï taùnh Di Ñaø hay oâng Phaät ôû trong moãi ngöôøi, thaáy caûnh giôùi thanh tònh (tònh thoå hay tònh ñoä ñoïc traïi) cuûa oâng Phaät aáy, töùc laø Taâm. Baèng caùch naøo? Baèng caùch thoaùt voøng oâ tröôïc cuûa ngoaïi caûnh ñeå veà vôùi caùi thanh tònh cuûa noäi taâm. Thöïc hieän ñöôïc ñieàu naøy thì goïi laø thaønh Phaät, y nhö tröôøng hôïp cuûa ñöùc Phaät Thích Ca: Ngaøi khoâng coù "thaønh" gì caû, maø chæ trôû laïi vôùi

caùi baûn theå thanh tònh, quang minh, baát sanh baát dieät maø tröôùc kia Ngaøi nhö laõng queân vì bò voâ minh che laáp. Caùi lyù cuûa vieäc tu haønh ñaéc ñaïo laø nhö vaäy, nhöng noùi lyù ít

ngöôøi hieåu ñöôïc, nhaát laø trong thôøi maït phaùp, ñöùc Thích Ca phaûi quyeàn bieán phöông tieän cuï theå hoùa caùi lyù aáy baèng caâu chuyeän Phaùp Taïng.

Sau ñaây laø nhöõng nhaän xeùt ñaàu tieân beânh vöïc loái giaûi vöøa trình: Phaùp Taïng laø moät nhaân vaät töôïng tröng. Chuùng ta haõy trôû laïi lôøi baïch cuûa Phaùp Taïng: "Toâi phaùt taâm caàu ñöôïc söï giaùc ngoä chôn chaùnh voâ thöôïng, nguyeän Phaät thöông toâi roäng noùi kinh phaùp, toâi seõ tu haønh ñeå thaâu laáy Phaät quoác, laøm trong saïch vaø trang nghieâm mieáng ñaát coù voâ löôïng nhieäm maàu, khieán toâi ôû theá gian naøy mau choùng thaønh chaùnh giaùc, nhoå taän goác moïi sanh töû khoå naõo". Phaùt taâm caàu ñöôïc söï giaùc ngoä chôn chaùnh voâ thöôïng, noùi theo thoâng thöôøng, coù nghóa laø "toâi muoán thaønh Phaät". Theå theo yù nguyeän naøy, Phaùp Taïng xin Phaät Theá Töï Taïi ñem Chôn lyù ra daïy oâng (roäng noùi kinh phaùp), ñeå oâng seõ nöông vaøo ñoù maø tu haønh haàu thaâu laáy Phaät quoác. Thaâu laáy Phaät quoác(1) coù nghóa laø "nhieáp taâm", laøm chuû loøng mình. Tieáp theo Phaùp Taïng noùi: "laøm trong saïch vaø trang nghieâm mieáng ñaát coù voâ löôïng nhieäm maàu". Mieáng ñaát naøy laø mieáng ñaát naøo? Laø mieáng ñaát taâm

1. Nguyeân vaên chöõ Haùn: Nhieáp thaâu Phaät quoác.

hay "taâm ñòa" nhö kinh ñieån thöôøng noùi, taâm ñöôïc ví nhö moät mieáng ñaát vì thieän aùc sanh soâi ôû taâm nhö coû moïc ôû ñaát. - Taâm coù voâ löôïng nhieäm maàu, taát caû caùi hay caùi gioûi cuûa theá nhaân cuõng nhö nhöõng caùi goïi laø sieâu vieät cuûa hieàn thaùnh ñeàu xuaát phaùt töø taâm, ñaây laø chöa keå nhöõng nhieäm maàu khaùc maø chæ coù nhöõng nhaø tu haønh ñaõ ñi saâu vaøo noäi giôùi, môùi bieát roõ. Taâm aáy, ôû choã baûn chaát, thanh tònh trang nghieâm voâ cuøng, nhöng vì bò voâ minh vaø voïng hoaëc (illusions et erreurs) laøm oâ nhieãm, cho neân caàn laøm cho noù trong saïch vaø trang nghieâm trôû laïi. Ñaây laø ñieàu kieän toái thieát yeáu ñeå thaønh Thaùnh thaønh Phaät, vì vaäy, sau khi trình yù nguyeän muoán ñöôïc chaùnh giaùc, Phaùp Taïng ñaõ xin Phaät chæ caùch ñeå oâng töï laøm trong saïch vaø trang nghieâm taâm mình. Ta ñaõ hieåu nghóa caâu "laøm trong saïch taâm", coøn "trang nghieâm" nghóa nhö theá naøo? Theo Phaät Hoïc Töø Ñieån, thuaät ngöõ trang nghieâm coù nhieàu nghóa, nhöng ñaïi cöông goàm coù trí hueä trang nghieâm vaø phöôùc ñöùc trang nghieâm. - Ngöôøi ñôøi thì laáy voøng vaøng chuoãi hoät trang söùc thaân voùc, ngöôøi tu haïnh Boà taùt, khoâng nghó ñeán thaân maø chæ nghó ñeán taâm töùc phaàn "tinh thaàn" thì laáy trí hueä vaø phöôùc ñöùc laøm ñeïp phaùp thaân (corps spirituel), töùc taâm linh mình. Vaäy "laøm trong saïch vaø trang nghieâm mieáng ñaát coù voâ löôïng nhieäm maàu", noùi traéng ra, laø laøm

cho taâm trôû neân trong saïch vaø laønh saùng. Taâm ñöôïc nhö theá naøy

136 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

laø coù ñuû ñieàu kieän ñeå thaønh baäc giaùc ngoä vaø ñeå ñi ñeán muïc ñích cuoái cuøng laø ñoaïn doøng sanh töû, do ñaây Phaùp Taïng môùi noùi tieáp "khieán toâi ôû theá gian naøy, mau thaønh chaùnh giaùc, nhoå taän goác moïi sanh töû khoå naõo". Baây giôø, neáu ta vieát laïi, theo nghóa thaâm vöøa giaûi thích, thì caâu noùi cuûa Phaùp Taïng trôû thaønh nhö sau: "... toâi phaùt nguyeän thaønh Phaät, xin Phaät thöông xoùt ñem ñaïo lyù ra daïy toâi, ñeå toâi bieát caùch röûa saïch loøng phaøm, khai phaùt trí hueä, tích tuï coâng ñöùc, ba ñieàu kieän caên baûn cho söï thaâu naém Phaät quoác (thaønh Phaät)...". Thanh tònh vaø trang nghieâm moät khi ñaõ coù thì töï nhieân ngay ñaây, ôû theá gian naøy, "mau thaønh chaùnh giaùc vaø ñoaïn tröø nguoàn goác sanh töû luaân hoài laø tham, saân vaø si". Ñaùp laïi lôøi caàu xin cuûa Phaùp Taïng, Phaät Theá Töï Taïi coù moät caâu noùi ñaày veû bí hieåm: "Ñöôøng loái tu haønh ñeå trang nghieâm nöôùc Phaät, töï nhaø ngöôi seõ bieát". - Ñuùng nhö vaäy: nhöõng nghieäp laønh, nghieäp döõ cuûa mình, chæ mình mình bieát; nguyeân nhaân ñaõ töï mình bieát thì muoán thay ñöôøng ñoåi höôùng nhö taêng thieän dieät aùc ñeå laøm cho taâm mình ñöôïc trong saïch vaø ñeïp toát thì cuõng töï mình ñònh lieäu phöông chöôùc, khoâng ai xen vaøo ñöôïc. Nhöng Phaùp Taïng laïi thöa laø ñieàu aáy quaù söùc cuûa oâng vaø xin Phaät chæ cho nhöõng haïnh "tònh thoå" cuûa chö Phaät, nghóa laø chæ cho bieát coi chö Phaät, trong luùc coøn tu haønh, ñaõ laøm nhöõng gì ñeå thanh tònh taâm cuûa caùc Ngaøi.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 137

Tôùi ñaây, ta thaáy roõ vôùi caâu chuyeän Phaùp Taïng, muïc ñích cuûa Kinh Voâ Löôïng Thoï laø nhaéc laïi nguyeân taéc tu haønh cuûa Phaät giaùo: muoán thaønh Phaät, phaûi "tònh thoå", nghóa laø laøm thanh tònh taâm mình. Coù thanh tònh laø ñaõ ñaéc giôùi vaø ñònh; giôùi ñònh coù roài thì hueä ñeán lieàn theo cuøng taát caû coâng ñöùc ñeå cuoái cuøng ñaït ñeán voâ thöôïng giaùc. (trích taïp chí Töø Quang soá 223-224, tr. 64-70, Saøi Goøn thaùng 3-4 naêm 1971)

Baây giôø, chuùng ta haõy xeùt ñeán 48 lôøi nguyeän cuûa Phaùp - Taïng maø caùc nhaø hoïc Phaät thöôøng nhaéc ñeán, nhöùt laø nguyeän thöù 17 maø ngöôøi ta cho laø quan troïng hôn heát. ÔÛ ñaây chuùng toâi seõ khoâng cheùp laïi taát caû nhöõng lôøi nguyeän noùi treân maø chæ ñöa ra moät soá ít ñeå chöùng minh raèng, ngoaøi nghóa theo maët chöõ coøn coù phaàn nghóa aån maø Phaät töû phaûi gaéng ñaït ñeán, baèng khoâng thì bò keït vaøo choã phi lyù hoaëc maâu thuaãn. Ñeå hieåu saâu, chuùng ta caàn xem laïi coi trong taâm traïng naøo tì khöu Phaùp Taïng ñaõ phaùt nguyeän vaø phaùt nhöõng nguyeän gì. Kinh Voâ Löôïng Thoï noùi: "... ñöùc Phaät Theá Töï Taïi Vöông lieàn thuyeát cho Phaùp Taïng nghe ñieàu laønh, ñieàu döõ cuûa coõi Trôøi, coõi

138 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

ngöôøi, caûnh thoâ kòch, caûnh tinh dieäu cuûa hai traêm möôøi öùc ñöùc Phaät. Taát caû nhöõng gì hôïp vôùi taâm traïng cuûa Phaùp Taïng, ñöùc Phaät Theá Töï Taïi Vöông ñeàu baøy ra cho thaáy heát. "Luùc baáy giôø, nghe Phaät thuyeát veà caùc coõi nghieâm trang trong saïch, tì khöu Phaùp Taïng ñeàu troâng thaáy heát, Tì khöu beøn phaùt nguyeän cao ñeïp nhöùt, taâm toaøn trong saïch, chí khoâng dính vöôùng vaøo ñaâu, trong taát caû theá gian khoâng ai saùnh baèng. Traûi qua naêm kieáp ñaày ñuû, Phaùp Taïng ñaõ suy gaãm vaø thu thaäp nhöõng haïnh thanh tònh ñeå trang nghieâm ñaát Phaät... "Luùc baáy giôø, tì khöu Phaùp Taïng thaâu laáy nhöõng haïnh thanh tònh trong hai traêm möôøi öùc coõi ñaát tinh ñeïp cuûa chö Phaät, tu theo ñoù xong, beøn tôùi nôi ñöùc Phaät (Theá Töï Taïi Vöông), daäp ñaàu hoân chaân Phaät, ñi quanh Phaät ba voøng, chaép tay ñöùng thaúng, baïch Phaät: "Theá Toân, toâi ñaõ thaâu laáy nhöõng haïnh thanh tònh duøng trang nghieâm coõi Phaät". "Ñöùc Phaät Theá Töï Taïi Vöông noùi vôùi Phaùp Taïng: Nay nhaø ngöôi coù theå noùi (nhöõng haïnh aáy). Neân bieát giôø naøy maø ngöôi noùi ra laø coù theå laøm ñeïp loøng taát caû ñaïi chuùng. Haøng Boà taùt maø nghe ngöôi xong, tu haønh phaùp cuûa ngöôi noùi, seõ nhaân ñoù maø ñeán choã ñaày ñuû nguyeän lôùn voâ löôïng cuûa mình. "Tì khöu Phaùp Taïng baïch Phaät: Kính xin Phaät, duõ loøng nghe xeùt cho, toâi seõ trình ñuû nhöõng sôû nguyeän cuûa

toâi: 1. Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø trong nöôùc cuûa toâi coù ñòa nguïc, ngaï quæ, suùc sanh, thì chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc... 5. Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø trôøi, ngöôøi, trong nöôùc toâi khoâng ñeàu ñöôïc tuùc - maïng - thoâng, cho ñeán bieát vieäc cuûa traêm ngaøn öùc na do tha kieáp(1) thì toâi chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc. 6. Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø trôøi, ngöôøi trong nöôùc toâi khoâng coù thaàn thoâng thieân - nhaõn cho tôùi thaáy ñöôïc traêm ngaøn öùc na do tha coõi Phaät, thì toâi chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc. 7. Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø trôøi, ngöôøi trong nöôùc toâi khoâng ñöôïc thaàn thoâng thieân - nhaõn cho ñeán nghe ñöôïc traêm traêm ngaøn na do tha lôøi Phaät thuyeát Phaùp vaø khoâng ñeàu laõnh giöõ Phaùp aáy, thì toâi chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc. 8. Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø trôøi, ngöôøi trong nöôùc toâi khoâng ñöôïc thaàn thoâng tha - taâm - trí cho ñeán bieát ñöôïc traêm ngaøn öùc na do tha taâm nieäm cuûa chuùng sanh trong caùc coõi Phaät, thì toâi chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc. 9. Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø trôøi, ngöôøi trong

1. Na do tha: coù choã caét nghóa laø möôøi vaïn, coù choã traêm vaïn coù choã traêm traêm vaïn. Toùm laïi: moät soá lôùn.

nöôùc toâi chaúng ñöôïc thaàn tuùc cho ñeán trong moät nieäm maø khoâng vöôït qua ñöôïc traêm ngaøn öùc na do tha nöôùc Phaät, thì toâi chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc. ..... 10. Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø möôøi phöông chuùng sanh heát loøng vui tin, muoán sanh veà nöôùc toâi, nhöng ñeán möôøi nieäm maø

khoâng sanh sang nôi aáy, tröø nhöõng ngöôøi phaïm naêm toäi lôùn deøm pha Chaùnh Phaùp, thì toâi chaúng giöõ ngoâi Chaùnh giaùc..." Ai ñaõ ñoïc kyõ, aét thaáy taùnh caùch "bí hieåm" cuûa lôøi kinh. Nhöng neáu quyù vò naém vöõng nhöõng giaùo lyù caên baûn cuûa Phaät thì quyù vò khoâng khoù maø nhaän ra yù kinh muoán noùi. Coõi Trôøi laø caûnh giôùi cuûa nhöõng ngöôøi, luùc coøn ôû theá gian, ñaõ taïo nhieàu nghieäp laønh hôn nghieäp döõ, coøn coõi ngöôøi laø caûnh chuùng ta ñang ôû ñaây maø ña soá daân chuùng laøm laønh cuõng coù maø laøm döõ cuõng chaúng phaûi khoâng ñoâi ñaøng gaàn nhö caân phaân nhau. Vaäy ñoaïn "ñöùc Phaät Theá Töï Taïi Vöông lieàn thuyeát cho Phaùp Taïng nghe ñieàu laønh, ñieàu döõ cuûa coõi Trôøi, coõi ngöôøi..." coù nghóa laø giaûi cho hieåu theá naøo laø nghieäp laønh vaø nghieäp döõ cuûa hai haïng chuùng sanh laø Trôøi vaø ngöôøi. Trôøi hay Thieân laø dòch chöõ "deùvas" cuûa Phaïn ngöõ, chæ daãn chuùng cuûa caùc töøng Trôøi hay "coõi treân" laø nôi daønh cho nhöõng "ngöôøi" luùc coøn taïi theá ñaõ coù moät ñôøi soáng laønh nhieàu döõ ít. Vaäy caùc töøng trôøi khoâng phaûi laø nôi ôû cho con ngöôøi xaùc thòt maø cho con ngöôøi ñaõ thoaùt

xaùc phaøm, nhöng coøn mang nhöõng thaân khaùc, nheï nhaøng hôn xöông thòt vaø maét ta khoâng troâng thaáy. Caûnh cuûa "chö thieân" ôû thì trong saïch, quang minh sung söôùng voâ cuøng vaø daân chuùng ôû ñoù coù nhöõng quyeàn naêng vaø tieän lôïi khoâng tìm thaáy ôû theá gian, noùi toùm, hoï toaøn höôûng moät ñôøi soáng haïnh phuùc, keát quaû cuûa nhöõng thieän nghieäp do hoï ñaõ daøy coâng taïo laäp vaø tích tuï. Daàu vaäy, chö thieân khoâng phaûi laø haïng giaûi thoaùt, hoï laø ngöôøi phuùc nhieàu toäi ít chôù khoâng phaûi toaøn thieän. Bôûi côù, nhö Phaät daïy sau khi höôûng heát phuùc, hoï phaûi trôû laïi theá gian ñeå chòu quaû baùo nhöõng aùc nghieäp, do ñaây Phaät saép hoï vaøo haøng chuùng sanh, nhöng laø chuùng sanh haïng cao nhöùt trong saùu neûo luaân hoài. Keá ñoù, ñöùc Phaät Theá Töï Taïi Vöông noùi ñeán caûnh thoâ kòch, caûnh tinh dieäu cuûa hai traêm möôøi öùc ñaát Phaät. Danh töø "ñaát Phaät" hay "Phaät quoác" coù nghóa laø taâm ñòa nhö ñaõ noùi phía tröôùc. "Hai traêm möôi öùc" chæ cho moät con soá nhieàu, heát söùc nhieàu, khoâng tính ñöôïc. Caûnh thoâ kòch laø nhöõng caùi maø Phaät giaùo goïi laø "voïng hoaëc" do nhöõng yù nieäm tham, saân, si taïo ra trong taâm chuùng sanh. Döôùi caùi phaàn thoâ kòch dô baån naøy laø phaàn tinh dieäu, trong saïch nhieäm maàu, chôn theå vaø thöïc taùnh cuûa taâm. Coù theå ví phaàn thoâ nhö chaát ñaù boïc ngoaøi coøn phaàn tinh nhö vieân ngoïc naèm trong. Vaäy taâm chuùng sanh nguyeân laø tinh anh huyeàn dieäu, trong saùng nhö traêng raèm, nhöng bò caùi phaàn thoâ laøm maây che khuaát.

Veït ñöôïc ñaùm maây naøy thì phaàn tinh dieäu seõ chöôøng töùc khaéc. Neáu noùi traéng ra, ñoaïn kinh treân coù nghóa: ñöùc Phaät Theá Töï Taïi Vöông, giaûng giaûi cho Phaùp Taïng nghe theá naøo laø ñieàu laønh, theá naøo laø ñieàu döõ cuûa hai coõi Trôøi, coõi ngöôøi, giaûng luoân veà hai phaàn thoâ kòch vaø tinh dieäu cuûa

taâm chuùng sanh. Kinh noùi tieáp: "Luùc baáy giôø, nghe Phaät thuyeát veà caùc coõi nghieâm trang trong saïch, tì khöu Phaùp Taïng ñeàu troâng thaáy heát. Tì khöu beøn phaùt nguyeän cao ñeïp nhöùt, taâm toaøn trong saïch, chí khoâng dính vöôùng vaøo ñaâu, trong taát caû theá gian khoâng ai saùnh baèng...". Taïi sao Phaùp Taïng hôn taát caû ngöôøi theá gian nhö theá? Kinh baûo vì "traûi qua naêm kieáp ñaày ñuû, Phaùp Taïng ñaõ suy gaãm vaø thu nhaäp nhöõng haïnh thanh tònh ñeå trang nghieâm ñaát Phaät" nghóa laø Phaùp Taïng, trong nhieàu ñôøi ñaõ suy gaãm nhieàu veà thieän aùc vaø ñaõ höôùng veà nghieäp thieän, ñaõ taïo vaø tích tuï nhieàu haïnh thanh tònh vaø duøng nhöõng haïnh naøy trang bò, chöng doïn taâm mình. Noùi caùch khaùc, sôû dó Phaät daïy ñaâu Phaùp Taïng hieåu ñoù vaø hieåu thaät roõ raøng vì Phaùp Taïng ñaõ ñöôïc moät taâm thanh tònh nhôø coâng phu gaïn loïc traûi qua nhieàu ñôøi nhieàu kieáp. Thanh tònh ñeán möùc "chí khoâng dính vöôùng vaøo ñaâu", theá laø ñaõ thoaùt ly theá söï vaø taát caû nhöõng nghieäp chöôùng. Vaäy Phaùp Taïng ñaõ phaùt nguyeän trong moät taâm

traïng hoaøn toaøn thanh tònh. Nghi vaán thöù nhöùt ñaõ ñöôïc giaûi ñaùp, chuùng ta haõy böôùc sang caâu hoûi thöù hai: Phaùp Taïng ñaõ phaùt nhöõng nguyeän gì? Xin noùi ngay raèng trong taát caû 48 lôøi nguyeän coù ghi roõ trong kinh Voâ Löôïng Thoï, khoâng moät lôøi nguyeän naøo mang veát tö ích tö lôïi, khoâng caàu khoâng xin gì cho mình hay cho ai, AÁy vì taâm cuûa ngöôøi phaùt nguyeän ñaõ trong saïch roài. Ñaëc ñieåm keá ñoù laø: tuy noùi laø lôøi nguyeän, nhöng neáu chuùng ta suy gaãm thaät kyõ, chuùng ta seõ thaáy ñoù toaøn laø nhöõng lôøi quaû quyeát maø kinh neâu ra ñeå ngöôøi tu haønh, moãi khi ñoïc leân, seõ chòu aûnh höôûng toát nhö cuûa nhöõng lôøi nhaéc nhôû. Chuùng ta haõy laäp laïi caàu nguyeän thöù 17 ñeå xeùt coi coù ñuùng vaäy chaêng: "Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø möôøi phöông chuùng sanh heát loøng vui tin, muoán sanh veà nöôùc toâi, nhöng ñeán möôøi nieäm maø khoâng sanh veà nöôùc aáy - tröø nhöõng ngöôøi phaïm naêm toäi lôùn deøm pha Chaùnh Phaùp - thì toâi chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc". Then choát vaø raéc roái trong caâu nguyeän naèm trong hai chöõ "möôøi nieäm", bôûi vì coù nhieàu loái giaûi. Loái thöù nhöùt cho möôøi nieäm coù nghóa laø möôøi laàn nieäm caâu "Nam moâ A Di Ñaø Phaät", hoaëc thaàm hoaëc ra tieáng. Loái thöù nhì cho möôøi nieäm coù nghóa laø trong khoaûng thôøi gian cuûa möôøi laàn nieäm caâu noùi treân.

Laïi nöõa, "nieäm" nghóa laø gì? Chaùnh nghóa laø nhôù töôûng nhö chuùng ta thaáy trong nhöõng danh töø öùc nieäm, hoaøi nieäm... Nhôù töôûng nhö ta nhôù thaân nhôn, baïn thích, khi nhöõng ngöôøi aáy ôû xa, ñi xa hay khuaát boùng. Trong moät baøi kinh noùi veà nieäm Phaät, coù caâu: "Phaät nhôù chuùng sanh nhö meï nhôù con, neáu con khoâng nhôù meï thì bieát ñôøi naøo gaëp". Ñuùng vaäy! Coù ñoàng thanh môùi töông öùng, xa con meï haèng ngaøy thöông nhôù troâng ngoùng, mong cho con veà ñeå maãu töû truøng phuøng, haøn huyeân moïi noãi; trong caûnh aáy, neáu con cuõng cuøng thöông cuøng nhôù ngöôøi ñaõ banh da xeû thòt sanh mình,

cuõng mong thaáy laïi ñaáng sanh thaønh cuûa mình ñeå xem coi toùc ñaõ baïc da ñaõ moài chöa, thì con seõ ñeán ngaøy trôû veà döôùi maùi nhaø xöa vaø meï con môùi höôûng ñöôïc caùi vui taùi ngoä. Traùi laïi, neáu con vui vôùi caûnh tha höông, khoâng töôûng khoâng nhôù ñeán meï ñang döïa cöûa troâng chôø, thì loøng hoaøi voïng cuûa meï khoâng ñöôïc ñaùp öùng maø meï con cuõng khoâng bieát chöøng naøo gaëp laïi nhau. Loøng thöông cuûa nhöõng baø meï theá gian, daàu ñaäm ñaø khaéc khoaûi ñeán ñaâu laøm sao so saùnh ñöôïc vôùi loøng thöông cuûa Phaät ñoái vôùi chuùng sanh. Kinh Phaùp Hoa noùi Phaät xuaát theá chæ vì moät ñaïi söï nhaân duyeân laø "khai, thò, ngoä, nhaäp" cho chuùng sanh, nghóa laø khai taâm môû trí cho chuùng sanh ñeå chuùng sanh hieåu thaáy ñöôïc caùi tri kieán cuûa Phaät, töùc laø Chôn lyù. Thaáy hieåu Chôn lyù ñeå laøm gì? Ñeå chuùng sanh bieát ñöôøng töï giaûi thoaùt sanh töû khoå naõo. Loøng ñaïi bi ñaïi töø cuûa Phaät -

cuûa chö Phaät - laø nhö theá, nhöng neáu trong luùc Phaät keâu goïi chuùng sanh ñeán vôùi Phaät, veà vôùi Phaät ñeå Phaät khai thò ngoä nhaäp cho maø chuùng sanh cöù meâ theo caûnh duïc laïc cuûa theá tình, ñaém say trong ñöôøng danh neûo lôïi, xu höôùng theo töûu ñieám traø ñình, thì meï con laøm sao gaëp nhau maø ñieàu hôn noãi thieät? Phaät ñaõ nhôù tôùi chuùng sanh thì chuùng sanh phaûi nhôù laïi, coù söï giao caûm thì thaùnh phaøm môùi thoâng ñoàng roài phaøm nhôø aûnh höôûng cuûa thaùnh, môùi leân höông. Vaäy nieäm noùi ôû ñaây khoâng coù nghóa naøo khaùc hôn laø nhôù töôûng, nghó nhôù. Coù nghó nhôù laø coù nhaéc ñeán, nhaéc trong loøng, aâm thaàm, nhaéc ngoaøi mieäng do ñaây maø vieäc ñoïc ra tieáng luïc töï Di Ñaø hay ñoïc thaàm trong taâm ñeàu laø caùch nghó nhôù nhö nhau. Tuy nhieân, "nieäm" ra tieáng khoâng baèng nhôù nghó trong loøng, bôûi vì mieäng nieäm maø taâm coù khi khoâng bieát mình ñoïc noùi gì, vaø nhö vaäy chæ laø vieäc laøm beà ngoaøi, khoâng phaûi söï nghó nhôù chôn chaùnh. Laïi nöõa, nieäm thaàm beân trong coù thaønh coâng hay khoâng laø tuøy ngöôøi nieäm coù ñeå heát taâm chí mình vaøo vieäc töôûng nhôù Phaät khoâng. Goïi ñeå heát taâm chí khi naøo, tuy nieäm thaàm khoâng ra tieáng, maø tai vaãn nghe loàng loäng saùu chöõ Di Ñaø vaø loøng khoâng coøn nhôù nghó gì khaùc, töùc khoâng moät tö töôûng naøo xen vaøo laøm ñöùt ñoaïn chuoãi nieäm luïc töï. Baây giôø chuùng ta trôû laïi vôùi lôøi nguyeän thöù 17 vaø toùm taét nhö sau: neáu coù chuùng sanh naøo heát loøng vui tin raèng nieäm Phaät coù theå vaõng sanh veà nöôùc Cöïc Laïc, roài

phaùt taâm muoán veà nöôùc aáy, nhöng ñeán möôøi nieäm maø khoâng toaïi nguyeän thì Phaùp Taïng chaúng leân ngoâi Phaät daàu ñaõ coù ñoaøn keát ñeå laøm Phaät. Xeùt kyõ, ta thaáy lôøi nguyeän cuûa Phaùp Taïng coù lieân heä ñeán nhöõng ñieàu kieän taát yeáu sau ñaây: 1. phaûi vui loøng tin töôûng ôû hieäu löïc cuûa phaùp moân nieäm Phaät. 2. phaûi quyeát muoán sanh veà Cöïc Laïc, töùc laø phaûi chaùn boû caûnh theá gian vaø quyeát ñoåi choã ôû. 3. phaûi nieäm Phaät cho ñeán möôøi laàn. Vaäy nieäm Phaät maø khoâng hoan hæ tin töôûng ôû hieäu löïc cuûa söï nieäm

Phaät, hoaëc coù nieäm, coù tin, maø khoâng heát loøng muoán veà Cöïc Laïc, nghóa laø trong taâm chöa chòu döùt boû caûnh naøy, coøn meâ coøn luyeán vieäc traàn theá, thì ñöøng noùi möôøi nieäm maø chí ñeán traêm nieäm cuõng khoâng veà ñöôïc Taây phöông. Ngoaøi hai ñieàu kieän caên baûn ñaàu coøn ñieàu kieän thöù ba khoâng keùm phaàn quyeát ñònh. Ñoù laø ñieàu kieän möôøi nieäm. Ñaõ noùi nieäm laø nhôù nghó, vaäy nhôù nghó thaàm laëng beân trong hay nhaéc nhôû goïi teân beân ngoaøi, ñaøng naøo cuõng ñöôïc, coát yeáu phaûi ñuû möôøi laàn. Nieäm ñuû möôøi laàn, hoaëc thaàm hoaëc ra tieáng, ñeàu phaûi phí moät khoaûng thôøi gian nhö nhau. Vaäy caâu hoûi möôøi nieäm coù nghóa laø phaûi nieäm möôøi laàn caâu A Di Ñaø hay phaûi nhôù nghó ñeán Phaät trong moät khoaûng thôøi gian daøi baèng möôøi

nieäm khoâng caàn ñaët ra, vì ñoâi ñaøng nhö nhau. Coát yeáu laø heã noùi möôøi nieäm laø phaûi cho ñuùng möôøi nieäm. Theá nghóa nhö theá naøo? Neáu taâm nieäm hay mieäng nieäm "Nam moâ A Di Ñaø Phaät", ñöôïc moät laàn roài laïi nhôù nghó ñeán moät vieäc naøo ñoù, xong môùi trôû laïi nieäm laàn thöù hai, trong luùc nieäm laàn thöù hai, taâm vaãn coøn xao ñoäng, roài ñeán thöù ba, thöù boán, v.v... khoâng luùc naøo vieäc nieäm Phaät khoâng bò ñöùt ñoaïn, nhö theá thì khoâng theå keå laø möôøi nieäm ñöôïc, daàu treân thaät teá ñaõ nieäm ñuû möôøi laàn. Toùm laïi, ai coù thöïc haønh ñöùng ñaén phaùp moân Tònh ñoä, ñeàu nhìn nhaän raèng neáu nieäm Phaät ñuùng pheùp, ba ñieàu kieän nhaéc laïi treân ñöôïc ñaày ñuû, thì nhöùt ñònh, sau möôøi nieäm baát loaïn, söï thanh tònh seõ ñeán vôùi noäi taâm. Trong coù söï thanh tònh thì laø ñaõ sanh veà Tònh thoå (hay Tònh ñoä) roài chôù ñôïi gì nöõa? Vì bieát chaéc nhö vaäy Phaùp Taïng môùi daùm quaû quyeát ñoan theä nhö chuùng ta thaáy trong lôøi nguyeän thöù 17. Thaät ra chaúng rieâng ôû lôøi nguyeän 17 naøy maø taát caû 47 lôøi nguyeän kia cuõng ñeàu haøm chöùa söï tin chaéc nhö vaäy. Nhö caàu nguyeän thöù 1 chaúng haïn: " Neáu luùc toâi ñöôïc laøm Phaät maø trong nöôùc cuûa toâi coù ñòa nguïc, ngaï quyû, suùc sanh, thì chaúng giöõ ngoâi chaùnh giaùc". ÔÛ phía tröôùc, ñaõ giaûi raèng Phaät quoác (nöôùc cuûa Phaät) laø caûnh giôùi cuûa taâm hoaøn toaøn thanh tònh hay Chôn Taâm. Ñaõ hoaøn toaøn thanh tònh thì laøm sao coù nhöõng tö töôûng aùc laø tö töôûng cuûa chuùng sanh coøn bò troùi traên ñau khoå (ñòa nguïc), cuûa loaøi thuù vaät

(suùc sanh) hay cuûa boïn theøm muoán khao khaùt duïc laïc (ngaï quyû)? Giaù nhö coù ngöôøi ñaáu cuoäc: neáu luùc toâi giaøu coù phuù höõu töù haûi roài maø anh tìm thaáy trong nhaø toâi moät caùi giaáy nôï thì toâi nguyeän chaúng höôûng caùi giaøu cuûa toâi. Ai daùm baét cuoäc laø phaûi thua ngay vì ngöôøi maø ñaõ giaøu ñeán möùc aáy thì laøm sao coøn maéc nôï ñöôïc! Laáy maáy caâu nguyeän thöù 5, 6, 7, 8 vaø 9 chuùng toâi coá yù neâu leân maø xeùt, seõ thaáy taát caû nhöõng nguyeän naøy khoâng coù gì cuûa nhöõng lôøi mong öôùc maø chæ laø nhöõng caâu noùi quaû quyeát traù hình maø thoâi, bôûi leõ heã taâm ñaõ ñöôïc giaûi thoaùt giaùc ngoä

hoaøn toaøn laø thaønh Phaät, maø thaønh Phaät thì ñöôïc naêm thöù thaàn thoâng (nguõ thoâng) laø: tuùc maïng thoâng (bieát vieäc tieàn kieáp), thieân nhaõn thoâng (thaáy roõ caùc vieäc trong theá giôùi höõu hình vaø voâ hình), thieân nhó thoâng (nghe ñöôïc caùc tieáng trong khaép vuõ truï höõu hình vaø voâ hình), tha taâm trí (bieát ñöôïc nhöõng yù nieäm tö töôûng trong taâm trí ngöôøi khaùc) vaø thaàn tuùc thoâng (coù ñoâi chaân thaàn, ñi treân maây trong gioù khaép nôi). Ngöôøi ñaéc quaû Phaät coù 5 thaàn thoâng aáy ñaõ ñaønh maø ngöôøi cuøng ôû moät nöôùc vôùi Phaät cuõng coù nhöõng pheùp laï aáy. Vì sao? Vì cuøng Phaät ôû nöôùc Phaät thì phaûi nhö Phaät roài. Noùi caùch khaùc, chæ coù Phaät môùi ôû chung moät nöôùc vôùi Phaät, maø ñaõ Phaät nhö Phaät thì vieäc "ñaéc nguõ thoâng" laø ñieàu taát nhieân, khoâng nguyeän khoâng caàu vaãn coù. Vaäy, ñeå noùi laïi moät laàn choùt, taát caû 48 nguyeän cuûa Phaùp Taïng thaät ra laø nhöõng lôøi quaû quyeát, quaû quyeát raèng heã

coù thanh tònh hoaøn toaøn (luùc ñöôïc thaønh Phaät) thì nhöùt ñònh phaûi coù hay khoâng coøn nhöõng ñieàu noùi trong lôøi nguyeän. Ngöôøi tu taäp phaùp moân Tònh ñoä, neáu moãi ngaøy ñeàu ñoïc 48 nguyeän naøy, seõ ñi ñeán moät keát quaû baát ngôø laø, vôùi thôøi gian vaø söùc töï kyû aùm thò, hoï seõ vöõng tin nhöõng lôøi quyeát ñònh aáy. Roõ raøng toaøn boä phaùp moân Tònh ñoä laø moät phöông tieän quyeàn bieán maø coâng duïng ñònh taâm ñeå cho taâm ñöôïc thanh tònh thaät laø lôùn lao vaø khoâng ñoaùn tröôùc ñöôïc. (trích taïp chí Töø Quang soá 225-226, tr. 85-94, Saøi Goøn thaùng 5-6 naêm 1971)

2- Nöôùc An Laïc hay Cöïc Laïc Theá giôùi Nöôùc cuûa Phaät A Di Ñaø ñöôïc goïi baèng nhieàu teân: An Laïc quoác, An Döôõng quoác, Cöïc laïc quoác, Tònh Thoå (thöôøng ñoïc traïi laø Tònh ñoä), Taây phöông Cöïc laïc Theá giôùi, v.v... Hoïc giaû AÂu Myõ thöôøng hieåu Phaät quoác naøy nhö moät Thieân ñöôøng (paradis) theo quan nieäm Taây phöông, caên cöù treân nhöõng luaän lyù sau ñaây: 1) Thieân ñöôøng laø caûnh giôùi daønh cho nhöõng ngöôøi luùc soáng ñaõ toû ra ngoan ñaïo, nhö moät söï ban thöôûng cao quyù; nöôùc Cöïc Laïc ñaõ daønh cho ngöôøi chí taâm nieäm Phaät laøm

laønh laùnh döõ, vaäy laø moät Thieân ñöôøng; 2) Thieân ñöôøng laø nôi daân chuùng höôûng ñuû moïi thöù vui söôùng, nay daân chuùng ôû nöôùc Cöïc Laïc ñöôïc dieãn taû laø chaúng bieát khoå laø gì laïi theâm muoán gì ñöôïc naáy, thì ñuùng laø moät Thieân ñöôøng roài. Môùi xem qua, Cöïc Laïc vaø Thieân ñöôøng cuûa caùc toân giaùo phöông Taây coù ít nhöùt hai ñieåm töông ñoàng nhö vöøa keå, nhöng neáu ñi saâu vaøo vaán ñeà thì seõ thaáy ñoâi beân raát laø khaùc bieät trong baûn chaát. Thaät vaäy, caùc toân giaùo phöông Taây quan nieäm hay trình baøy Thieân ñöôøng cuûa hoï khoâng gì khaùc hôn caûnh theá gian vôùi ñieåm sieâu vieät laø ôû ñaáy taát caû nhöõng ham muoán theøm khaùt cuûa con ngöôøi ñöôïc thoûa maõn troïn veïn: röôïu thòt haûo haïng, ñôøn ngoït haùt hay, söõa chaûy nhö suoái, gaùi ñeïp nhö tieân. Noùi

toùm, caùc Thieân ñöôøng cuûa Taây phöông, daàu coù khaùc nhau veà chi tieát, vaãn mang caùi tính caùch chung cuûa "duïc giôùi" nghóa laø cuûa theá giôùi ham muoán thoûa maõn söï theøm khaùt cuûa nguõ quan. Choáng vôùi quan nieäm taàm thöôøng vaø sai laàm naøy, Ñaïi sö Vivekananda, trong saùch Jnanna Yoga, ñaõ ñaïi khaùi vieát: "Daân EÁt-ki-moâ seõ mong öôùc moät Thieân ñöôøng coù raát nhieàu haûi baùo to beùo". Daân EÁt-ki-moâ soáng treân mieàn cöïc Baéc cuûa quaû ñòa caàu laø nôi ñoâng giaù quanh naêm, khoâng troàng troït gì ñöôïc. Daân naøy chuyeân ngheà saên haûi baùo - moät loaïi caù bieån to lôùn nhieàu môõ. Vì ñaây laø keá sinh nhai gaàn nhö

duy nhöùt cuûa hoï cho neân hoï khoâng coù mong öôùc naøo lôùn hôn laø mong öôùc, sau khi cheát, ñöôïc veà moät theá giôùi khaùc maø ôû ñaáy, hoï ñöôïc laøm ngheà deã daøng hôn vaø ñöôïc nhieàu lôïi hôn taïi theá gian. Tuy Tònh ñoä toâng coù höùa heïn vôùi tín ñoà mình moät ñôøi soáng an vui ôû nöôùc Cöïc Laïc, caùi an vui naøy hoaøn toaøn thanh tònh (trong saïch), bôûi leõ, Phaät giaùo quaû quyeát nhö vaäy, söï vui söôùng toät böïc chæ coù ñöôïc trong nhöõng taâm hoàn ñaõ gaïn loïc taát caû tham, saân, si. Vì vaäy, nöôùc cuûa Phaät A Di Ñaø khoâng coù gì haáp daãn ñoái vôùi nhöõng ai loøng coøn naëng nhöõng mô öôùc höôûng thuï duïc laïc cuûa coõi traàn. ÔÛ ñaáy khoâng coù moät nöõ nhôn thì laøm gì coù gaùi ñeïp? ÔÛ ñaáy khoâng coù suùc sanh thì laøm gì coù thòt beùo? Ñeå toû roõ söï caùch bieät giöõa hai quan nieäm veà Thieân ñöôøng cuûa Taây phöông vaø toâng Tònh ñoä hay Phaät giaùo, chuùng ta haõy, chieáu theo Kinh Voâ Löôïng Thoï, xem coi caûnh nöôùc Cöïc Laïc nhö theá naøo. Tröôùc heát, veà khoâng gian, khoâng theå noùi nöôùc aáy coù moät dieän tích laø maáy maãu maáy saøo, maø chæ bieát raèng quoác ñoä cuûa Phaät A Di Ñaø "roäng raõi theânh thang, giôùi haïn khoâng bieát ñeán ñaâu laø cuøng", vaäy laø voâ taän. Ñaát cuûa nöôùc aáy toaøn do baûy thöù baùu: vaøng, baïc, löu li, san hoâ, hoå phaùch, xa cöø, maõ naõo, keát hôïp maø thaønh. Laïi khoâng coù nuùi non, soâng bieån, ao ngoøi, khoâng

coù ñòa nguïc, ngaï quyû, suùc sanh vaø nhöõng khuynh höôùng xaáu xa aùc ñoäc. Laïi cuõng khoâng coù boán muøa xuaân haï thu ñoâng, khí haäu luoân luoân ñieàu hoøa, khoâng laïnh khoâng noùng. Coù phaûi laø moät caûnh giôùi laï luøng chaêng? Nhöng naøo ñaõ heát. ÔÛ ñaáy cuõng coù caây maø laø caây baèng baûy thöù baùu ñaõ keå phía treân, hoaëc toaøn moät thöù nhö caây baïc, caây vaøng... hoaëc hôïp nhau vaø thaønh nhö caây hai baùu, ba baùu, boán baùu... cho chí baûy baùu, hay nhö caây vaøng maø laù, hoa, traùi baïc; caây baïc maø laù, hoa, traùi vaøng, v.v... Choã "ñaïo traøng", nôi Phaät A Di Ñaø thuyeát phaùp, coù moät caây baùu, nhö caây Boà ñeà ôû ñaïo traøng cuûa Phaät Thích Ca, nhöng cao lôùn voâ löôøng, trang nghieâm baèng ngoïc ma ni nguyeät quang vaø baùu trì haûi luaân(1), chung quanh coù chuoãi anh laïc loøng thoøng, treân choùt voùt coù löôùi baùu phuû leân. Coù ñaát baûy baùu, coù caây baûy baùu, laïi coù nhaø cöûa cung ñieän cuõng baèng baûy baùu nöõa, taát

caû ñeàu ñöôïc chuoãi traân chaâu ma ni bao truøm. Theâm vaøo caûnh trí aáy coøn caùi ao laïi cuõng baèng baûy baùu maø beà daøi, beà roäng, beà saâu y nhö nhau, ñaày nöôùc taùm coâng ñöùc, trong treûo, saïch thôm, vò nhö cam loä, ñaùy ao traûng baèng caùt baûy baùu. Treân bôø ao coù caây chieân ñaøn boâng laù toûa ra muøi thôm lan khaép caùc nôi coøn treân maët nöôùc hoà thì coù caùc

1. Ma ni nguyeät quang: ngoïc baùu aùnh saùng nhö maët traêng roïi ban ñeâm. - Trì haûi luaân: baùnh xe ngaên nöôùc bieån.

thöù hoa trôøi xen nhau, maøu saéc saùng ñeïp. Nöôùc trong ao, goïi "baùt coâng ñöùc thuûy" vì coù coâng naêng laøm saùng tinh thaàn, laøm ñeïp thaân theå, röûa saïch heát chaát dô trong taâm, vaø ñaëc bieät, leân xuoáng theo möùc ñoä cuûa caùc Boà taùt taém mình trong nöôùc aáy. Toùm laïi, töø caûnh ñeán vaät ôû theá giôùi Cöïc Laïc, taát caû ñeàu baèng baûy baùu. Ñaát maø baèng vaøng, baïc, löu li... coù theå taïm chaáp nhaän ñöôïc, ñeán nhö thaûo moäc maø cuõng baèng vaøng, baïc, löu li... thì chuùng ta laøm sao hieåu noåi? Thaät ra, ôû theá gian, trong cung ñieän cuûa caùc vua chuùa ngaøy xöa, nhöõng caây "thaát baûo" khoâng phaûi khoâng coù, nhöng ñoù laø nhöõng ñoà ngoaïn muïc ñeå trang hoaøng cho ñeïp maét vaø thöôøng gaén leân neàn nhung, ñaët vaøo khung kieáng, chôù ñaâu phaûi caây troàng hay moïc döôùi ñaát vaøng, ñaát baïc... nhö ôû beân Taây phöông! Vaäy ôû ñaây lôøi Phaät noùi trong kinh Voâ Löôïng Thoï phaûi coù moät nghóa aån naøo ñaây, nhöùt ñònh khoâng phaûi laø moät loái "taû chôn", söï vieäc theá naøo, noùi ñuùng nhö theá aáy. Nhöng tröôùc khi tìm hieåu coi thaät söï Kinh muoán noùi gì, vaø ñeå ñaùnh tan moät ít nghi ngôø maø söï sai bieät giöõa Kinh Voâ Löôïng Thoï vaø Kinh A Di Ñaø chuùng ta thöôøng ñoïc haøng ngaøy, chuùng ta neân nhaéc laïi ñaây nhöõng sai bieät aáy vaø xem coi coù gì quan troïng khoâng. Veà phaàn taû caûnh, Kinh A Di Ñaø noùi Cöïc Laïc theá giôùi coù 7 lôùp lan can, 7 lôùp löôùi traûi ra vaø 7 lôùp caây to vaây quanh coù 4 thöù baùu bao phuû. Ñoái vôùi Kinh Voâ

Löôïng Thoï thì thaáy coù nhöõng choã khaùc nhau nhö sau: - Kinh Voâ Löôïng Thoï khoâng coù noùi ñeán 7 lôùp lan can. - Kinh naøy coù ñeà caäp ñeán caây to nhöng khoâng noùi coù 7 töøng caây; coù noùi ñeán nhöõng löôùi baùu nhöng khoâng noùi coù 7 töøng löôùi baùu. - Theo Kinh Voâ Löôïng Thoï ôû ñaïo traøng Taây phöông coù 1 caây baùu maø Kinh A Di Ñaø khoâng noùi ñeán. - Theo Kinh Voâ Löôïng Thoï, taát caû nhöõng caây aáy ñeàu baèng 7 baùu, chi tieát naøy khoâng thaáy trong Kinh A Di Ñaø. Veà "ao baùu" coù nöôùc 8 coâng ñöùc, cuõng thaáy nhöõng sai khaùc nhö sau giöõa hai Kinh: - Ao thaát baûo cuûa Kinh A Di Ñaø thì boán phía coù caáp leân xuoáng baèng vaøng, baïc, löu ly vaø pha leâ hôïp thaønh; treân bôø ao, coù laàu gaùc ñöôïc trang söùc baèng 7 baùu; trong ao coù hoa sen 4 maøu khaùc nhau, to baèng baùnh xe vaø muøi thôm trong saïch laï thöôøng. - Taát caû nhöõng chi tieát naøy khoâng coù trong Kinh Voâ Löôïng Thoï. Theo Kinh naøy trong ao coù hoa nhöng laø hoa trôøi

chôù khoâng phaûi hoa sen. Nhöõng sai khaùc vöøa keå, theo chuùng toâi, chæ laø nhöõng dò bieät veà maët vaên töï, khoâng coù gì trôû ngaïi cho yù nghóa aån maät cuûa Kinh, bôûi leõ ñieåm then choát ñeàu coù ghi trong hai boä Kinh. Ñieåm ñoù laø caûnh vaät ôû Cöïc Laïc

neáu khoâng baèng 7 baùu thì cuõng baèng 4 baùu. Vaäy 7 baùu aáy coù nghóa aån naøo? Phaûi chaêng yù Kinh muoán aùm chæ baûy caùi goïi laø "thaát Thaùnh taøi": 7 thöù cuûa caûi cuûa baäc Thaùnh laø: 1) Tín (loøng tin), 2) Giôùi (giôùi haïnh), 3) Vaên (nghe vôùi nghóa laø hoïc hoûi, thoâng hieåu), 4) Taøm (bieát theïn), 5) Quyù (bieát xaáu hoå), 6) Xaû (bieát boû, khoâng tham luyeán), 7) Hueä (saùng suoát). Ngöôøi ñôøi laáy vaøng baïc chaâu baùu laøm quyù, cho neân lao nhoïc laøm cho ra nhieàu vaøng baïc ñeå trôû neân giaøu. Caùi giaøu naøy laø caùi giaøu theá gian, vaät chaát. Baäc tu haønh (Thaùnh) khaùc ngöôøi thöôøng (phaøm), khoâng laáy cuûa caûi theá gian laøm quyù, maø laáy coâng ñöùc hay ñöùc haïnh (tieáng Phaùp goïi laø meùrites). Theo Phaät giaùo caùc toâng, ai coù nhöõng 7 ñöùc haïnh keå treân laø baäc Thaùnh vaø gia taøi söï nghieäp cuûa baäc naøy chæ coù bao nhieâu ñoù thoâi. Do ñaây, Kinh laáy 7 baùu cuûa ngöôøi ñôøi thí duï cho 7 baùu cuûa baäc Thaùnh. Nhöng Thaùnh laø gì? Taát caû caùc toân giaùo, daàu xöa daàu nay, daàu Ñoâng daàu Taây, ñeàu ñoàng yù cho raèng Thaùnh ngöôïc laïi vôùi phaøm, Thaùnh thì thanh tònh coøn phaøm thì oâ tröôïc, Thaùnh thì thuoäc taâm linh coøn phaøm thì naëng veà theå xaùc. Vaäy khi noùi caûnh giôùi cuûa Cöïc Laïc nhö ñaát, caây, ao, hoà... ñeàu baèng baûy baùu, phaûi chaêng Kinh muoán löu

yù chuùng ta veà ñieåm caûnh giôùi aáy khoâng phaûi caûnh giôùi cuûa phaøm maø cuûa Thaùnh, noù thuoäc veà taâm chôù khoâng phaûi thuoäc veà saéc (vaät chaát). Söï löu yù naøy caøng toû roõ neáu chuùng ta nhôù raèng Kinh A Di Ñaø, sau ñoaïn noùi veà "thaát truøng lan thuaãn, thaát truøng la voõng, thaát truøng haøng thoï, thaát baûo trì, lieân hoa ñaïi nhö xa luaân...", ñaõ chaám döùt ñoaïn naøy baèng caâu: "Xaù Lôïi Phaát, Cöïc Laïc quoác ñoä thaønh töïu "nhö thò coâng ñöùc trang nghieâm". Caâu naøy coøn ñöôïc nhaéc laïi ba laàn nöõa, sau ba ñoaïn keá tieáp, vaø yù nghóa cuûa caâu laø: "Naøy OÂng Xaù Lôïi Phaát, nöôùc Cöïc Laïc maø thaønh töïu ñöôïc nhö vaäy laø nhôø söï xaây ñaép, toâ ñieåm cuûa caùc coâng ñöùc". Laáy moät caûnh cuûa chuùng ta laøm thí duï thöû xeùt: nhaø chuùng ta baèng gaïch ngoùi, caát giöõa moät caûnh vöôøn ñaát raùo saïch seõ, coù xaây cao boùng maùt, coù ao trong thaû sen. Taát caû nhöõng vaät vöøa keå hôïp laïi thaønh caûnh cuûa chuùng ta vaø caûnh aáy ñöôïc caùc vaät kia "trang hoaøng", toâ ñieåm neân xinh. Cöïc Laïc cuõng laø moät caûnh, nhöng laø caûnh cuûa Phaät A Di Ñaø vaø cuûa chö Thaùnh, nghóa laø khoâng phaûi cuûa haøng phaøm phu. Vì khoâng phaûi cuûa haøng phaøm phu cho neân daàu coù ñaát, coù caây, coù ao hoà, caùc vaät naøy khaùc haún nhöõng vaät töông töï ôû theá gian. Nhö ñaát chaúng haïn,

chaúng phaûi laø thöù ñaát buøn ñaát seùt ñaát caùt maø laø moät chaát do baûy baùu hôïp thaønh. Ñeán caây, ñeán ao cuõng vaäy. Moãi vaät ñeàu do 7 baùu hôïp thaønh thì toaøn caûnh laø caûnh cuûa baûy baùu xaây döïng, "trang nghieâm" cho toát ñeïp, maø baûy baùu coù nghóa aån laø 7 loaïi coâng ñöùc, thì phaûi hieåu raèng Cöïc laïc quoác ñoä laø moät caûnh giôùi do caùc baäc Thaùnh xaây döïng, toâ ñieåm, baèng nhöõng coâng ñöùc cuûa caùc Ngaøi vaø daønh rieâng cho caùc ngaøi ôû. Chuùng ta muoán veà ñoù "döõ chö thöôïng thieän nhôn cu hoäi nhöùt xöù" (cuøng hôïp maët vôùi caùc baäc ngöôøi laønh cao caû aáy) thì ñieàu kieän khaån thieát laø töï laøm cho chuùng ta trôû neân thanh tònh nhö caùc ngaøi. Maø muoán thanh tònh nhö caùc ngaøi, phaûi tu taäp cho coù 7 loaïi coâng ñöùc, hay ñeå noùi theo ngoân ngöõ thí duï (langage parabolique), phaûi laøm cho chuùng ta trôû neân giaøu baûy thöù baùu cuûa caùc ngaøi. Caùi giaøu cuûa caùc ngaøi, chaéc ai cuõng nhaän söï thaät naøy, nhöõng nhaø tæ phuù ôû theá gian khoâng mua chuoäc ñöôïc moät phaàn trong muoân öùc. (trích taïp chí Töø Quang soá 227-228, tr. 76-84, Saøi Goøn thaùng 7-8 naêm 1971)

ÔÛ phía tröôùc, trong phaàn ghi nhaän maáy ñieåm sai bieät giöõa kinh Voâ Löôïng Thoï vaø Kinh A Di Ñaø (tieåu

baûn), coù ñoaïn noùi veà "Caây baùu ôû Ñaïo traøng" xin trích dòch ñeå chöùng minh theâm tính caùch "maät ngöõ" cuûa Kinh Voâ Löôïng Thoï: "Laïi caây Ñaïo traøng cuûa Phaät Voâ Löôïng Thoï cao boán traêm vaïn lí goác troøn naêm möôi do tuaàn, caønh laù xoøe ra boán phía tôùi hai möôi vaïn daëm. Taát caû caùc thöù baùu töï nhieân hôïp thaønh; laáy ngoïc ma ni nguyeät quang vaø baùu trì haûi luaân laø chuùa cuûa caùc baùu maø trang nghieâm caây aáy... Khi coù gioù hiu töø töø noåi leân vaø thoåi vaøo caønh laù thì phaùt ra aâm thanh cuûa Dieäu Phaùp khoâng löôøng. Tieáng aáy traøn lan khaép caùc nöôùc Phaät. Nhöõng ai nghe ñöôïc tieáng aáy thì ñöôïc Phaùp nhaãn thaâm saâu, ôû haún trong baát thoái chuyeån cho tôùi khi thaønh Phaät ñaïo, loã tai trong suoát, khoâng gaëp hoaïn naïn. Maét thaáy ñöôïc hình saéc, tai nghe ñöôïc tieáng, muõi bieát ñöôïc muøi, löôõi neám ñöôïc vò, thaân ñuïng ñöôïc aùnh saùng cuûa caây Ñaïo traøng, taâm laáy "phaùp" maø lieân laïc ñöôïc vôùi caây aáy, thì taát caû ñeàu ñöôïc phaùp nhaãn raát saâu ôû haún trong baát thoái chuyeån cho tôùi khi thaønh Phaät ñaïo, saùu caên trong suoát, chaúng coøn caùc söï phieàn naõo hoaïn naïn. Naøy A Nan, haøng trôøi (chö thieân) vaø ngöôøi ôû nöôùc aáy maø thaáy ñöôïc caây Ñaïo traøng thì ñöôïc ba phaùp nhaãn: 1) aâm höôûng nhaãn, 2) nhu thuaän nhaãn, 3) voâ sanh phaùp nhaãn. Ñöôïc ba phaùp nhaãn aáy laø do söùc maïnh oai thaàn, söùc maïnh boån nguyeän, lôøi nguyeän ñaày ñuû, lôøi nguyeän roõ raøng, lôøi nguyeän kieân coá, lôøi nguyeän roát raùo

cuûa Phaät Voâ Löôïng Thoï". Neáu ôû Cöïc Laïc theá giôùi coù caây baùu Ñaïo traøng cuûa Phaät Voâ Löôïng Thoï thì ôû theá gian naøy coù caây baùu Ñaïo traøng cuûa Phaät Thích Ca, maø kinh ñieån thöôøng goïi laø Boà ñeà Ñaïo traøng. Boà ñeà, phieân aâm Phaïn ngöõ bodhi, coù nghóa laø giaùc. Vì Ñöùc Thích Ca ñaõ ñaéc ñaïo Giaùc ngoä döôùi goác moät ñaïi thoï maø ngöôøi AÁn goïi laø açvatha hay pipala, hay noùi caùch khaùc, vì caây naøy ñaõ chöùng kieán söï Ñaïi giaùc cuûa tu só Coà Ñaøm, thieân haï môùi taëng cho caây caùi bieät danh Boà ñeà (Bodhivriksa hay Bodhidruma). Nhöng treân maët ñaát naøy, bieát bao nhieâu caây "pipala" hay boà ñeà, taát caû ñeàu quyù baùu vaø linh thieâng heát chaêng? - Khoâng. Chæ coù caây Boà ñeà Ñaïo traøng, nghóa laø chæ coù coäi caây nôi ñoù ñöùc Coà Ñaøm ñaõ thaønh Chaùnh giaùc. Vaäy caây baùu Boà ñeà noùi trong tröôøng hôïp naøy ñöôïc ñoàng hoùa vôùi söï Giaùc ngoä vaø noùi ñeán Boà ñeà Ñaïo traøng töùc laø noùi ñeán söï thaønh töïu vieân maõn Phaät ñaïo. Neáu chaáp nhaän söï suy luaän naøy thì giaûi thích ñöôïc nghóa aån cuûa ñoaïn kinh trích dòch phía treân. Maét thaáy ñöôïc hình saéc cuûa aùnh saùng caây Ñaïo traøng, tai nghe ñöôïc tieáng cuûa aùnh saùng caây Ñaïo traøng, muõi bieát ñöôïc muøi cuûa aùnh saùng caây Ñaïo traøng, löôõi neám ñöôïc vò cuûa aùnh saùng caây Ñaïo traøng, thaân ñuïng ñöôïc aùnh saùng cuûa caây Ñaïo traøng, taâm laáy "phaùp" - töùc laáy chôn lyù - maø lieân laïc ñöôïc vôùi caây aáy, thì ñöôïc

"phaùp nhaãn" raát saâu daøy vaø khoâng coøn luøi böôùc treân ñöôøng tieán veà Phaät quaû. Phaûi chaêng yù kinh muoán noùi: ai maø saùu caên (maét, tai, muõi, löôõi thaân vaø yù hay taâm) thoaùt ly ñöôïc vôùi saùu traàn cuûa voïng hoaëc voâ minh vaø tieáp xuùc ñöôïc vôùi Giaùc ngoä cho ñeán möùc thaáy ñöôïc, nghe ñöôïc, ngöûi ñöôïc, neám ñöôïc, ñuïng chaïm ñöôïc, lieân laïc maät thieát ñöôïc, thì ngöôøi aáy nhaát ñònh seõ ñi ñeán ñích vaø thu hoaïch ñöôïc ba caùi naêng löïc goïi laø "tam phaùp nhaãn": 1. AÂm höôûng nhaãn. - AÂm höôûng laø tieáng vang doäi trong noäi giôùi; nhö nieäm Phaät, thí duï, maø coù tieáng vang trong taâm, nghóa laø mieäng nieäm hay maät nieäm maø loøng nghe khoâng maát khoâng soùt moät chöõ cuûa luïc töï Di Ñaø, laø coâng phu tònh ñònh höôùng noäi ñaõ coù keát quaû. 2. Nhu thuaän nhaãn. - Nhu thuaän laø meàm dòu, thuaän hoøa. - Tröôùc kia, vì cöù chaïy theo ngoaïi caûnh meâ chaáp trieàn mieân cho neân tranh hôn sôï thua, hoùa ra saân haän coäc caèn thoâ loã. Nay ñaõ ñi vaøo trong, ly khai vôùi ngoaïi vaät, loøng laâng laâng moät maøu thanh baïch, aùnh Giaùc böøng leân soi toû chôn töôùng cuûa vaïn phaùp, heát meâ heát chaáp thì laøm sao maø khoâng trôû thaønh nhu thuaän? 3. Voâ sanh phaùp nhaãn. - Voâ sanh laø khoâng sanh nöõa. Nhöng khoâng sanh gì? Khoâng sanh taïo nghieäp aùc. - Coù choã giaûi laø heát taïo nghieäp taùi sanh. Laøm sao thaáy ñöôïc, tieáp xuùc ñöôïc vôùi caây Ñaïo

traøng (ñöôïc Giaùc ngoä)? Kinh daïy: phaûi phaùt nguyeän moät caùch ñaày ñuû, roõ raøng, kieân coá, roát raùo, töùc phaûi töï mình höùa vôùi mình moät caùch döùt

khoaùt vaø cöông quyeát. Phaûi bieát muoán vaø thaät taâm muoán ñöôïc giaùc ngoä môùi thaønh töïu ñöôïc. Phaùt nguyeän ñaày ñuû, roõ raøng... coù nghóa nhö vaäy, vaø phöông caùch phaùt nguyeän göông maãu laø phöông caùch cuûa Tyø khöu Phaùp Taïng vôùi 48 lôøi nguyeän noùi trong kinh.

Moät ñieåm ñaëc bieät nöõa cuûa Theá giôùi Cöïc Laïc laø loaïi aâm nhaïc ôû ñaây. Kinh noùi: khoâng moät thöù aâm nhaïc naøo cuûa theá gian vaø cuûa coõi trôøi baèng loaïi aâm nhaïc do aâm thanh cuûa caây baûy baùu taïo thaønh, bôûi vì noù hay hôn ngaøn öùc laàn. Ngoaøi ra, coøn moät thöù nhaïc töï nhieân, khoâng phaûi do gioù lay caønh laù caây baùu laøm phaùt sanh. Tieáng nhaïc thieân nhieân naøy khoâng tieáng naøo khoâng phaûi laø tieáng Phaùp (Chôn lyù), trong treûo, maàu nhieäm, eâm ñeïp baäc nhaát cuûa moïi thöù tieáng trong möôøi phöông theá giôùi. AÂm nhaïc theá giôùi hay daàu cuûa caùc coõi trôøi trong duïc giôùi, chæ laøm vui thöùc vaø loaïn taâm, daáy tình maø khoâng phaùt hueä, troùi traên chôù khoâng giaûi thoaùt. Chæ coù khuùc nhaïc vi dieäu do baûy ñöùc (baûy baùu) hoøa nhau trong chôn taâm, thaät taùnh, môùi laø khuùc nhaïc hay vì noù eâm dòu vaø côûi môû, bôûi leõ ñoù laø tieáng ca cuûa Töø bi vaø Trí hueä.

3. Daân chuùng nöôùc An Laïc Goàm coù ngöôøi trôøi Thanh vaên vaø Boà taùt. Taát caû ñeàu nhö Phaät Voâ Löôïng Thoï (hay A Di Ñaø) soáng laâu voâ cuøng voâ taän. Soá "daân" trôøi, Thanh vaên vaø Boà taùt (Thaùnh chuùng) khoâng theå keå ñeám xieát. Caùc vò naøy ñeàu taâm thaàn, trí hueä roõ thoâng, oai löïc töï taïi, "coù theå thaâu naém theá giôùi trong tay". Trong Kinh A Di Ñaø (tieåu baûn), toaøn theå "daân chuùng coõi Cöïc Laïc ñeàu laø baäc "thöôïng thieän nhôn" (ngöôøi laønh haïng cao), nhöng treân thöïc teá, vaãn coù thaáp cao. Leõ naøy deã thaáy ôû ñieåm "cöûu phaåm lieân hoa", chín taàng hoa sen töùc chín caáp baäc: thanh tònh vaø coâng ñöùc nhieàu thì ôû caáp treân, ít thì ôû caáp döôùi. Kinh "Quaùn Voâ Löôïng Thoï" raát laø roõ raøng veà ñaúng caáp naøy maø, ñaïi cöông, ôû ñaây chia coù ba haïng: ngöôøi trôøi (thieân nhôn: deva), Thanh vaên vaø Boà taùt. Tính caùch chung cuûa ba haïng laø thoï maïng voâ cuøng, soáng khoâng bieát ñeán ñaâu laø cuøng. Taïi sao? Taïi caùc ngaøi, ôû coõi Taây phöông, khoâng coøn soáng vôùi xaùc thòt thaân phaøm (baùo thaân) maø soáng vôùi "phaùp thaân" (corps spirituel), nghóa laø soáng vôùi Taùnh, vôùi Theå, chôù khoâng soáng vôùi Töôùng, vôùi Duïng. Nguyeãn Du noùi: "Cheát laø theå xaùc, coøn laø tinh anh" Tinh anh laø Theå Taùnh noùi treân, laø phaàn baát sanh baát dieät cuûa chuùng sanh. Chính phaàn naøy vaõng sanh Tònh ñoä neáu noù ñöôïc goät röûa taát caû oâ nhieãm vaø giaûi

thoaùt moïi xieàng xích. Kinh saùch xöa coù ghi laïi söï tích cuûa nhieàu Toå bieát tröôùc giôø thò tòch vaø khi saép laâm chung ñaõ noùi: "Ta ñi ñaây". - Ta laø ai, laø gì? - Nhöùt ñònh khoâng phaûi caùi "ta" tuïc luïy phaøm phu giaû doái maø caùi tinh hoa kia ñöôïc theá gian laàm goïi laø linh hoàn. Ngoaøi caùi thoï maïng voâ chung cho ba

haïng, laø nhöõng sai bieät veà coâng phu, coâng ñöùc. Kinh noùi coù ba haïng vaõng sanh: 1. "Nhöõng ngöôøi boû nhaø cöûa, neùm ham muoán maø laøm sa moân, phaùt taâm boà ñeà, höôùng veà moät choã, chuyeân töôûng Phaät Voâ Löôïng Thoï, tu taäp moïi coâng ñöùc, nguyeän sanh veà nöôùc Phaät. Haïng chuùng sanh naøy, ñeán giôø phuùt laâm chung, ñöôïc Phaät Voâ Löôïng Thoï cuøng caùc ñeä töû hieän ra tröôùc maët, roài theo Phaät maø sanh sang nöôùc Ngaøi, lieàn töï nhieân hoùa sanh trong hoa baûy baùu ôû vöõng trong baát thoái chuyeån, trí hueä maïnh meõ, thaàn thoâng töï taïi..." 2. "Daân chuùng cuûa caùc coõi trôøi, ngöôøi naøo maø chí taâm nguyeän sanh veà nöôùc Phaät, tuy chaúng theå laøm baäc sa moân, ñaïi tu coâng ñöùc vaø phaùt taâm boà ñeà voâ thöôïng, nhöng moät höôùng chuyeân nieäm Phaät Voâ Löôïng Thoï, laøm laønh ít nhieàu, vaâng giöõ trai giôùi, phaùt taâm xaây ñuùc thaùp töôïng, aên uoáng theo sa moân, treo phöôùng ñoát ñeøn, taùn hoa daâng höông, nöông vaøo caùc vieäc aáy maø ñoåi höôùng, nguyeän sanh veà nöôùc Phaät. Nhöõng ngöôøi aáy, khi gaàn cheát, Phaät Voâ Löôïng Thoï hoùa hieän ra, thaân töôùng

chieáu saùng, toát ñeïp ñaày ñuû nhö Phaät thaät cuøng vôùi caùc ñeä töû, tröôùc ngöôøi saép cheát. Nhöõng ngöôøi naøy seõ theo Phaät hieån hoùa maø sanh sang nöôùc Phaät ñöùng vöõng trong baát thoái chuyeån, coâng ñöùc vaø trí hueä nhö haïng thöù nhöùt, nhöng keùm hôn". 3. "Haïng choùt heát laø nhöõng daân chuùng cuûa caùc coõi trôøi, ngöôøi naøo maø heát loøng muoán sanh veà nöôùc Phaät, giaû söû khoâng hay laøm moïi coâng ñöùc thì neân phaùt taâm boà ñeà voâ thöôïng, moät höôùng chuyeân yù cho ñeán möôøi nieäm, töôûng nhôù Phaät Voâ Löôïng Thoï, nguyeän sanh veà nöôùc Ngaøi. Neáu nghe ñöôïc Phaùp saâu, vui möøng tin töôûng, khoâng sanh nghi hoaëc, moät nieäm töôûng nhôù Phaät Voâ Löôïng Thoï, taâm thaønh nguyeän sanh sang nöôùc Ngaøi thì nhöõng ngöôøi aáy khi gaàn cheát, naèm moäng thaáy Phaät Voâ Löôïng Thoï, cuõng ñöôïc vaõng sanh, coâng ñöùc trí hueä gioáng nhö haïng thöù hai nhöng keùm hôn". Ñaây laø ba haïng chaùnh, moãi haïng coøn tuøy coâng ñöùc daøy moûng maø chia ra laøm ba caáp, coäng chung thaønh chín caáp, do ñoù môùi coù "cöûu phaåm lieân hoa vi phuï maãu" (chín baäc hoa sen laøm cha meï). Nhö chuùng ta vöøa thaáy ôû treân, nhöõng ñieàu kieän ñoøi hoûi ôû moãi haïng ít nhieàu, deã khoù khaùc nhau, song ñieàu kieän taát yeáu chung cho caû ba haïng laø chaùnh ñònh. Kinh noùi: "Phaät baûo A Nan: nhöõng chuùng sanh naøo ñöôïc sanh veà nöôùc Phaät ñeàu phaûi ñöùng haún vaøo choã tuï cuûa

chaùnh ñònh. Taïi sao theá? Vì nôi nöôùc Phaät aáy, khoâng coù taø tuï, cuõng khoâng coù baát ñònh tuï". Tuï laø nhoùm hoïp, laø taäp trung tö töôûng yù chí (concentration mentale). - Chaùnh ñònh laø giöõ taâm ñöùng haún trong choã chôn chaùnh. Vaäy "tuï cuûa chaùnh ñònh" coù nghóa laø taäp trung tö töôûng vaøo choã chôn chaùnh. Ñoù laø caùi goïi "nhöùt taâm baát loaïn nieäm A Di Ñaø Phaät". Taø tuï laø nghó nhôù ñeán nhöõng ñieàu cong vaïy, coøn baát ñònh tuï laø khoâng theå taäp trung tö töôûng khi loøng coøn nhôù töôûng nhieàu vieäc.

Hình dung, nhan saéc cuûa daân chuùng theá giôùi Cöïc Laïc nhö theá naøo? Ñieàu neân chuù yù tröôùc laø ôû ñoù khoâng coù nöõ nhaân. Ñieàu thöù hai "ai cuõng nhö ai" . Kinh noùi: "Nhöõng Thanh vaên, Boà taùt, thieân, nhôn trong nöôùc Phaät, trí hueä cao saùng, thaàn thoâng roãng suoát, ñeàu ñoàng moät loaïi, hình khoâng khaùc traïng. Chæ vì ñeå thuaän theo caùc phöông khaùc cho neân môùi ñaët ra nhöõng caùi danh "thieân" "nhôn" vaäy thoâi. Nhan saéc, dung maïo cuûa haøng thieân, nhôn naøy ngay thaúng; ngoaøi traàn tuïc, ít coù. Dung maïo, hình daùng cuûa hoï maàu nhieäm, chaúng phaûi trôøi, chaúng phaûi ngöôøi; taát caû ñeàu töï nhieân höôûng ñöôïc caùi thaân hö - voâ, caùi theå voâ cöïc"...

166 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Thaät laø quaù roõ raøng: khoâng coù trong vuõ truï höõu hình höõu töôùng moät theá giôùi naøo maø coù nhöõng daân chuùng laï luøng nhö theá, vaäy ñöøng nghe caùi oâng Kyõ sö Taøu giaûi lôøi Phaät theo khoa hoïc maø tin xaèng. Chaúng phaûi ngöôøi thì khoâng coù thaân baèng xöông baèng thòt; chaúng phaûi trôøi (chö thieân) thì khoâng coù hình daùng cuûa chuùng sanh coõi "saéc giôùi", thaäm chí cuûa coõi "voâ saéc gôùi". Taây phöông Cöïc Laïc ôû ngoaøi "tam giôùi", phaûi nhöùt quyeát tin hieåu nhö vaäy vì daân chuùng ôû ñoù ñeàu coù caùi thaân hö voâ, caùi theå voâ cöïc töùc laø caùi taïm goïi laø "phaùp thaân", ñeå cho chuùng sanh deã hieåu, deã nhaän ñoù thoâi, chôù thaät söï "phaùp thaân" cuõng khoâng coù, vì laø "hö khoâng" maø. (trích taïp chí Töø Quang soá 229-230, tr. 57-64, Saøi Goøn thaùng 9-10 naêm 1971)

Trong maáy baøi tröôùc chuùng ta ñaõ tìm hieåu nghóa saâu, nghóa aån cuûa nhöõng ñoaïn kinh taû caûnh taû ngöôøi cuûa theá giôùi Cöïc laïc. Baây giôø, chuùng ta cuøng theo moät phöông phaùp, tröôùc nhaéc laïi lôøi kinh, sau ghi nhaän nhöõng ñieåm gôïi yù ñeå töø ñoù ñi ñeán moät vaøi suy luaän veà ñieàu maø thaät tình kinh muoán noùi vaø chuùng ta caàn phaûi hieåu ñuùng nhö vaäy.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 167

Theo Kinh "Phaät thuyeát A-Di-Ñaø" maø chuùng ta thöôøng ñoïc, hay Kinh A-Di-Ñaø tieåu baûn, sôû dó ñöùc Phaät ôû coõi Taây phöông Cöïc Laïc coù hieäu laø A-Di-Ñaø bôûi vì: 1.- AÙnh saùng cuûa Phaät voâ löôïng, soi saùng caùc nöôùc trong möôøi phöông, khoâng bò gì ngaên chaën. 2.- Tuoåi thoï cuûa Phaät cuøng cuûa nhôn daân Ngaøi voâ löôïng voâ bieân, daøi voâ soá kieáp. Kinh Voâ Löôïng Thoï noùi: 'Oai thaàn cuûa Phaät Voâ Löôïng Thoï khoâng cuøng. Chö Phaät Nhö Lai trong möôøi phöông theá giôùi voâ bieân, Khoâng Phaät naøo laø khoâng ca ngôïi (oai thaàn aáy). Chö Boà Taùt ôû haèng sa nöôùc Phaät phöông Ñoâng ñeàu sang ñeán nöôùc Phaät Voâ Löôïng Thoï cung kính cuùng döôøng, cuøng vôùi ñaïi chuùng Boà taùt, Thanh vaên, nghe nhaän kinh phaùp, tuyeân boá ñaïo hoùa. Caùc Boà taùt ôû phöông Nam, phöông Taây, phöông Baéc, boán höôùng caïnh, phöông treân, phöông döôùi, ñeàu cuõng nhö theá". Trong baøi ñaàu cuûa Chöông V, baøn veà nghóa thaät cuûa teân Kinh (T.Q soá 221–222), chuùng toâi ñaõ vieát: "Phaät thuyeát Voâ löôïng thoï Kinh" coù nghóa thaâm dieäu laø: Kinh Phaät noùi veà caùi Vónh Cöûu, töùc laø Taùnh hay Phaät Taùnh". Vaø

chuùng toâi coù lôøi daãn noùi cuûa Toå Vaân Theâ: Taùnh aáy "linh minh ñoång trieät, traïm tòch thöôøng haèng"...

168 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Linh minh laø saùng suoát linh dieäu, goàm trong chöõ "quang". Ñoång trieät laø thoâng suoát töùc khoâng bò gì ngaên caûn. Chuùng ta tìm thaáy laïi yù naøy trong maáy chöõ "voâ löôïng, chieáu thaäp phöông quoác, voâ sôû chöôùng ngaïi". Thöôøng haèng laø luoân luoân coù, chôù khoâng phaûi luùc coù luùc khoâng vaø nhö vaäy laø ñuùng vôùi nghóa cuûa ba chöõ "voâ löôïng thoï" hay vôùi nhöõng chöõ " thoï maïng voâ löôïng voâ bieân, a-taêng kyø kieáp". Vaäy tuy noùi veà Phaät A-Di-Ñaø, thaät ra Kinh muoán ñeà caäp ñeán Phaät taùnh, ñeán caùi Töï taùnh Di-Ñaø saùng suoát voâ ngaèn, chieáu soi khaép choán, baát sanh baát dieät cuûa moãi chuùng sanh. Ngoaøi hai ñaëc taùnh voâ löôïng quang vaø voâ löôïng thoï vöøa noùi. Töï taùnh coøn moät ñaëc ñieåm nöûa laø "oai thaàn voâ cöïc", töùc laø caùi naøo maø nhieàu toân giaùo khaùc goïi laø "toaøn naêng" (omnipotence hay Toute-puissance). Nhö Kinh noùi, oai thaàn aáy hay caùi Toaøn naêng aáy, khoâng Phaät naøo trong möôøi phöông khoâng ca ngôïi. Coøn haøng Boà Taùt, Thanh vaên cuõng trong möôøi phöông vuõ truï, cuõng khoâng vò naøo laø khoâng cuùng döôøng, nghe lôøi daïy baûo? Vì quy y Tam Baûo thaät ra laø quy y Töï taùnh, laø trôû veà vôùi Nguoàn Saùng ôû nôi mình, nöông töïa vaøo ñoù ñeå tìm ñöôøng giaûi thoaùt, nhö chính Ñöùc Thích Ca ñaõ laøm luùc nhaäp ñònh 49 ngaøy döôùi coäi Boà ñeà.

CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 169

Laïi nöõa khi giaûi thích nghóa aån naèm trong teân cuûa Tyø khöu Phaùp Taïng (T.Q.223-224), chuùng toâi coù vieát: "... theo Ñaïi Thöøa Ghi Quaùn, Phaùp Taïng coøn ñöôïc goïi laø Töï taùnh thanh tònh taâm, Phaät taùnh, Phaùp thaân". Maø Phaät A-Di-Ñaø nguyeân laø Phaùp taïng, vaäy Phaät A-Di-Ñaø ôû ñaây khoâng coù huyeàn nghóa naøo khaùc hôn laø "Töï taùnh thanh tònh taâm". Chaéc chö ñoäc giaû ñaõ ñeå yù ñeán söï lieân keát cuûa taùnh vaø taâm ôû ñaây. Coù theå noùi ñaây laø moät söï lieân keát baát khaû phaân. Ñuùng nhö vaäy, töï taùnh chæ coù tìm thaáy ôû taâm thanh tònh, do ñaây maø Kinh noùi Phaät A-Di-Ñaø chæ ôû Taây phöông Tònh thoå (ñoä) maø thoâi, Tònh thoå laø Taâm vaäy. Ñuùng vôùi söï thaät hôn, Taùnh laø Taâm, Taâm laø Taùnh, tuøy khía caïnh cöùu xeùt maø ñaët cho hai teân khaùc nhau. ÔÛ ñaây, neáu ñöùng veà maët Nguoàn Saùng "linh minh ñoång trieät, traïm trieät thöôøng haèng" thì goïi laø Taùnh, coøn ñöùng veà phöông dieän thanh tònh thì goïi laø Taâm – Taâm maø coøn bôïn nhô thì Phaät Di Ñaø Töï Taùnh laøm sao soi saùng? Baøn roäng ra, Phaät A-Di-Ñaø chính laø Ñaáng Toaøn Naêng, Toaøn Trí, Toaøn Thieän, Toaøng Quang, Vónh Cöûu, saùng taïo muoân loaøi, laøm chuùa vuõ truï maø caùc toân giaùo khaùc toân suøng döôùi nhöõng danh hieäu khaùc. L.m. Hewnri de Lubac ñaõ caûm thaáy ñieàu naøy khi oâng vieát: "A-Di-Ñaø chaéc chaén laø nhaân vaät ñöôïc döïng leân ñeå tieâu bieåu cho moät oai quyeàn cheá ngöï toaøn vuõ truï" (Amitabha personnifie indubitablement un pouvoir qui

s'eùtend sur tout l'univers. Amida, trang 38) L.m. P. Leùon Wieger S.J., trong moät taùc phaåm khaùc töïa laø "Admidisme Chinois et Japonais (Ñaïo thôø cuùng A-Di- Ñaø cuûa Trung hoa vaø Nhaät boån) ñaõ vieát trong phaàn keát luaän: "Trong caùc baøi nguyeän Tònh ñoä toâng, haûy laáy danh töø Dieu (Chuùa) thay cho danh töø A-Di-Ñaø laø seõ coù moät toân giaùo ñöùng ñaén" (Dans les formules de l'Amidisme, substituez le terme Dieu au terme Amida, et vous aurez une religion seùrieuse). Taïi sao yù nghóa aáy ñaõ ñeán vôùi taùc giaû? Vì taùc giaû noùi: "Ngöôøi ta goïi A-Di- Ñaø laø "AÙnh saùng khoâng cuøng, laø Söï Soáng voâ bieân, laø Trong saïch tuyeät ñoái, laø Nhaân töø vó ñaïi. Ñoù laø nhöõng thuoäc tính cuûa thaàn linh, danh hieäu cuûa thaàn linh" (On l'apelle Lumìere infinie, Vie illemiteùe, Pureteù absolue, grande Miseùricorde, Ce sont laø des attributs, des noms divins). Ñeán ñaây, chuùng ta hieåu taïi sao coù ngöôøi ñaõ than tieác giuøm cho ngöôøi tu Tònh ñoä: gaëp Chuùa maø khoâng bieát laïi xöng tuïng döôùi moät danh hieäu sai laàm. Ngay ñoái vôùi ngöôøi thaâm hieåu Phaät giaùo Ñaïi thöøa, A- Di-Ñaø Phaät ñaâu coù nghóa duy nhaát laø Giaùo chuû Taây phöông cuûa toâng Tònh ñoä. Nhö ñaõ noùi phía tröôùc, Phaät A-Di-Ñaø khoâng phaûi, nhö Ñöùc Thích Ca, laø moät vò Phaät lòch söû (Bouddha historique), maø laø moät bieåu töôïng, cho neân tuøy toâng phaùi maø danh hieäu A-Di-Ñaø aån chöùa nhieàu yù nghóa khaùc nhau. Xin xem laïi loaït baøi khaûo cöùu veà Maät toâng seõ thaáy. Laïi nöõa, daàu trong Tònh ñoä

toâng, ngöôøi ta coøn leã A-Di-Ñaø nhö laø "phaùp giôùi taïng- thaân" kia maø! Maø phaùp giôùi taïng thaân laø gì? Laø nôi dung chöùa, nôi thai ngheùn toaøn theå vuõ truï, do ñaây maø ngöôøi Phaùp dòch laø "la Matrice universelle". (trích tạp chí Từ Quang số 233, tr. 38-41, Saøi goøn thaùng 7 năm 1972)

CHÖÔNG VI ÑIEÀU KIEÄN VAÕNG SANH

aøn noùi veà ñieàu kieän vaõng sanh Tònh ñoä, ngöôøi Bta thöôøng nhaéc ñeán lôøi nguyeän thöù 18 cuûa Phaùp Taïng Tyø khöu luùc chöa thaønh A-Di-Ñaø. Lôøi nguyeän aáy nhö sau: "Thieát ngaõ ñaéc Phaät, thaäp phöông chuùng sanh, chí taâm tín nhaïo, duïc sanh ngaõ quoác, naõi chí thaäp nieäm, nhöôïc baát sanh giaû, baát thuû Chaùnh giaùc, duy tröø nguõ nghòch, phæ baùng Chaùnh phaùp". Nghóa laø: Ví nhö toâi ñöôïc Phaät maø chuùng sanh trong möôøi phöông heát loøng vui tin, muoán sanh veà nöôùc toâi, töôûng nhôù ñeán möôøi laàn, neáu chaúng ñöôïc sanh, thì toâi chaúng laáy Chaùnh giaùc, tröø nhöõng keû phaïm toäi nguõ nghòch vaø cheâ bai mai mæa Chaùnh phaùp. Vaø thöôøng, ngöôøi ta cuõng döïa vaøo lôøi nguyeän ñoù maø cho raèng phaùp moân tu tònh laø deã nhaát: cöù tin nôi lôøi nguyeän cöùu ñoä cuûa Phaät, doác loøng muoán sanh veà Cöïc Laïc Theá giôùi vaø nhôù töôûng ñeán Phaät A Di Ñaø möôøi laàn laø ñöôïc toaïi nguyeän.

Nhöng theo Kinh A Di Ñaø tieåu boån, ít ra cuõng phaûi coù 3 ñieàu kieän caên baûn cho vieäc vaõng sanh: 1. Vaên thuyeát A Di Ñaø Phaät, chaáp trì danh hieäu nhaát taâm baát loaïn. 2. Thò nhôn chung thôøi, taâm baát ñieân ñaûo, töùc ñaéc vaõng sanh A Di Ñaø Phaät Cöïc laïc quoác ñoä 3. Baát khaû dó thieåu thieän caên phöôùc ñöùc nhaân duyeân ñaéc sanh bæ quoác. Ñieàu kieän thöù nhaát laø khi nghe noùi ñeán Phaät A-Di- Ñaø, phaûi naém giöõ danh hieäu cuûa Ngaøi moät caùch "nhaát taâm baát loaïn". Moät loøng khoâng loaïn coù nghóa laø trong loøng thuaàn chæ coù söï töôûng nhôù veà danh hieäu cuûa Phaät A-Di-Ñaø maø chaúng coøn moät yù nghóa naøo khaùc xen vaøo laøm roái loaïn taâm mình. Ñöôïc nhö theá laø ñaõ thöïc hieän xong vaø ñuùng möùc moät söï taäp trung tö töôûng (concentration mentale). Coù hai loái taäp trung tö töôûng. Moät laø nöông töïa vaøo moät vaät beân ngoaøi vaø heát söùc chuù taâm vaøo vaät aáy, thí duï nhö ngoù vaøo ñôùm ñoû cuûa moät caây nhang chaùy, neáu muoán duøng maét, hoaëc chaêm chuù nghe moät loaït tieáng naøo ñoù nhö caâu: "Nam moâ A- Di-Ñaø Phaät". Hai laø nöông töïa vaøo moät hình daùng hay moät lôøi nieäm töôûng töôïng beân trong, thí duï nhö quaùn töôûng thaáy maët trôøi moïc, thaáy nöôùc khaép cuøng hay nhö caâu luïc töï Di Ñaø thaàm nieäm trong loøng. Trong luùc nhaát taâm baát loaïn hay taäp trung tö töôûng ñoù, doøng yù nieäm nghó xaèng nhôù quaáy cuûa thöôøng nhaät

bò ñaùnh baït vaø thay theá baèng moät doøng yù nieäm thuaàn nhaát: yù nieäm veà Phaät A Di Ñaø chan hoøa aùnh saùng. Vaäy roõ raøng phaùp moân nieäm Phaät coù ñaày ñuû taùc duïng cuûa phaùp moân chæ quaùn. Chæ laø baét doøng tö töôûng, yù nieäm cuûa ta döøng laïi, hay ñeå noùi theo caùi thí duï maø chuùng ta thöôøng nghe: Coät con vöôïn taâm laïi moät choã, ñöøng cho noù chaïy nhaûy, chuyeàn caønh nöõa. Taâm heát xao xuyeán roài, nhö nöôùc ñaõ loùng trong roài, haønh giaû môùi baét ñaàu quaùn saùt, xem xeùt, veà moät vaán ñeà naøo ñoù maø haønh giaû töï ñaët cho mình. Vôùi phaùp moân nieäm Phaät, ngöôøi nieäm Phaät tôùi nhaát taâm baát loaïn thì ñaõ ñaït ñeán caùi chæ roài. Ñeán phaàn quaùn, ngöôøi nieäm Phaät khoâng quaùn saùt nhö nhaø tu chæ quaùn, maø quaùn töôûng, nghóa laø duøng tö töôûng maø thaáy caûnh Taây phöông nhö kinh ñieån dieãn taû, noùi caùch khaùc, töôûng töôïng cho ñeán thaáy nhö thaät caûnh Taây phöông aáy. Ñeán ñaây, chuùng ta hình nhö ñaõ heù môû moät goùc maøn bí maät che khuaát yù nghóa cuûa lôøi nguyeän thöù 18 cuûa Phaät A Di Ñaø: Ai doác loøng muoán sanh veà Theá Giôùi Cöïc laïc vaø nhôù töôûng ñeán Phaät A Di Ñaø möôøi laàn laø ñöôïc toaïi nguyeän. Ngöôøi coù loøng caû tin thì chaúng coù gì thaéc maéc, nhöng bieát bao keû khaùc ñaõ töï hoûi: Laøm sao maø veà Cöïc Laïc quaù deã nhö vaäy ñöôïc? Cöù quyeát taâm veà ñoù vaø töôûng nieäm möôøi laàn ñöùc Phaät A Di Ñaø laø ñuû roài? vaäy ra phaùp moân nieäm Phaät cho pheùp ngöôøi aùc, ngöôøi toäi loãi cuõng höôûng ñöôïc caûnh thanh nhaøn nhö

ngöôøi löông thieän, khoâng toäi khoâng loãi sao, mieãn thöïc hieän ñaày ñuû hai ñieàu kieän vöøa khaéc laïi laø ñöôïc. Thaät ra, nghe thì deã nhöng laøm khoâng phaûi deã ñaâu. Ngöôøi toäi loãi, bao giôø taâm cuõng chöùa ñaày nhöõng söï töôûng nhôù khoâng tham thì saân, khoâng saân thì si, vaø nhöõng hình aûnh theá gian lieân heä vôùi ba doøng tö töôûng aáy. Nay muoán thay ñoåi ba doøng tö töôûng tham, saân, si baèng moät doøng tö töôûng duy nhaát laø tö töôûng Phaät, tieâu bieåu cho Quang minh, cho Thanh tònh, daàu trong moät khoaûng thôøi gian ngaén baèng thôøi gian cuûa möôøi laàn nieäm Phaät, khoâng phaûi laø vieäc deã. Thöôøng sau hai, ba nieäm laø taâm taùn loaïn roài. Ñoái vôùi caùc quyeát taâm veà nöôùc Cöïc Laïc cuõng theá: quyeát taâm aáy khoâng ñi xa hôn hai, ba nieäm ñaâu. Nhöng neáu giöõ ñuùng ñöôïc möôøi nieäm thì nhaát ñònh coù söï vaõng sanh veà Tònh ñoä, tuy raèng thaân chöa cheát. Bôûi vì ñaây laø söï hieän tieàn vaõng sanh. Thí duï khoaûng thôøi gian möôøi nieäm laø hai phuùt ñoàng hoà. Tröôùc hai phuùt aáy, loøng daï haønh giaû coøn dô ñuïc bôûi nhöõng yù nghó oâ nhieãm, thì luùc aáy haønh giaû ñang soáng trong caûnh ueá tröôïc cuûa theá gian. Nhöng hai phuùt sau, khi taâm ñaõ chöùa ñaày nhöõng nhôù nghó veà ñöùc Phaät A Di Ñaø vaø theá giôùi cuûa ngaøi, thì thaân tuy coøn ôû Ta baø maø loøng ñaõ gôûi nôi toøa hoa sen cuûa Taây phöông, nghóa laø beân trong, haønh giaû ñaõ trôû thaønh moät ngöôøi khaùc roài, ñaõ sanh sang moät ñôøi soáng vaø nôi moät caûnh giôùi khaùc roài. Ñoù laø taùc duïng cuûa möôøi laàn nieäm Phaät nhaát taâm baát loaïn. Neáu moãi ngaøy ñöôïc hai laàn nieäm Phaät thì phaûi höôûng ñöôïc

hai laàn hai phuùt giaûi thoaùt caûnh oâ tröôïc theá gian vaø soáng trong caûnh thanh tònh cuûa Phaät A Di Ñaø. Caûnh thanh tònh ñoù thaät khoâng ôû ñaâu xa maø chính ôû ngay trong taâm ta, hay noùi cho ñuùng, ñoù laø cuûa taâm thanh tònh ta vaäy, coøn Phaät A Di Ñaø quang minh voâ löôïng cuõng thaät khoâng phaûi ôû Taây Phöông maø ôû ngay trong moãi chuùng ta, vì ñoù laø Töï taùnh quang minh voâ löôïng cuûa ta vaäy. Ñieàu kieän thöù hai ñeå ñöôïc veà Cöïc Laïc Quoác ñoä laø luùc laâm chung, ngöôøi ñaõ coù coâng nieäm Phaät caàu vaõng sanh, phaûi giöõ vöõng taâm mình trong giaây phuùt choùt ñoù. Troïn ñôøi tin töôûng vaø chí tín nieäm Phaät, nhöng ñeán luùc bieát saép haét hôi thôû cuoái cuøng maø taâm sanh hoát hoaûng, söï nhôù töôûng ñeán Phaät A Di Ñaø bò giaùn ñoaïn roài thì trong taâm noåi leân söï nhôù nghó khaùc lieân heä ñeán gia ñình, taøi saûn v.v... Nhö theá khoâng vaõng sanh Cöïc Laïc ñöôïc. AÁy vì nieäm choùt cuûa moät ñôøi ngöôøi raát heä troïng: noù quyeát ñònh höôùng ñi cuûa thaàn thöùc. Neáu nieäm choùt coøn giöõ ñuùng söï thanh tònh vaø söï caû quyeát veà vôùi Phaät A Di Ñaø thì ngöôøi cheát ñöôïc sanh sang Cöïc Laïc quoác ñoä; traùi laïi, neáu taâm ñieân ñaûo, dao ñoäng, lo sôï, thì khoâng thoaùt khoûi luïc ñaïo luaân hoài. Söï vaõng sanh sau khi boû xaùc môùi laø söï vaõng sanh thöïc thuï. Ñieàu kieän thöù ba cho söï vaõng sanh thöïc thuï laø trong luùc coøn ôû theá gian vaø tu taäp phaùp moân nieäm Phaät phaûi lo tu phöôùc nhö boá thí, giuùp ñôõ keû ngheøo naøn,

thieáu aên thieáu maëc, baéc caàu boài loä v.v... Nieäm Phaät ñeå trôû neân ngöôøi coù taâm thanh tònh chöa ñuû, phaûi coá gaéng taïo nhieàu phöôùc ñöùc ñuùng vôùi caâu Bi Trí song tu cuûa Ñaïi thöøa giaùo. Taâm nhôø chuyeân chuù nieäm Phaät trôû thaønh thanh tònh, thanh tònh coù roài laø coù Trí hueä; theá laø phaàn tu Trí ñaõ xong, coøn phaàn Bi thì song song vôùi vieäc tu tònh phaûi lo laäp coâng boài ñöùc.

Xem ba ñieàu kieän treân, chuùng ta thaáy tuy phaùp moân nieäm Phaät coù veû nhö hoaøn toaøn tuøy tha löïc, thaät ra söï thaønh baïi ñeàu do söùc ngöôøi tu haønh, vaø thöïc chaát cuûa Phaùp moân Tònh ñoä khoâng coù gì huyeàn bí nhieäm maøu maø raát laø thöïc teá. (trích taïp chí Töø Quang soá 235, tr. 39-41, Saøi Goøn thaùng 9 naêm 1972)

178 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

CHÖÔNG VII

TAÏI SAO PHAÛI NGUYEÄN SANH VEÀ TÒNH ÑOÄ

rong moät chöông tröôùc, chuùng toâi coù noùi raèng Tcaùc hoïc giaû Taây phöông thöôøng ñem Cöïc Laïc Theá giôùi hay Tònh ñoä (thoå) cuûa Phaät giaùo ra so saùnh vôùi Thieân ñöôøng cuûa Ky Toâ giaùo. Do ñaây maø coù ngöôøi laàm laãn cho raèng quan nieäm cuûa ngöôøi tu Tònh ñoä nguyeän vaõng sanh veà Cöïc Laïc chaúng khaùc quan nieäm cuûa ngöôøi Ky Toâ giaùo mong veà Thieân ñöôøng. Thaät söï, khoâng phaûi theá. Chuùng toâi ñaõ vaïch roõ söï sai bieät giöõa caùc coõi trôøi cuûa Saéc giôùi vaø Voâ saéc giôùi, trong ñoù coù caûnh Thieân ñöôøng cuûa Ky Toâ giaùo, veà Cöïc Laïc Theá giôùi cuûa Phaät giaùo laø caûnh ngoaøi tam giôùi, daàu raèng beân ngoaøi, ñoâi beân coù nhieàu ñieåm xem tuoàng nhö ñoàng nhau. Ñieåm khaùc bieät quan troïng nhaát laø Thieân ñöôøng laø caûnh truù xöù vónh cöûu, moät khi ñöôïc veà ñoù thì ngöôøi Ky Toâ giaùo ñöôïc ôû caïnh Chuùa vaø höôûng phöôùc voâ cuøng voâ taän. Theo giaùo phaùp cuûa Ñöùc Phaät, ñôøi soáng cuûa chuùng

sanh ôû caùc coõi trôøi, daàu laø coõi cao toät baät, vaãn bò haïn cheá, daàu raèng coù theå keùo daøi ñeán haøng chuïc ngaøn naêm. Haïn cheá bôûi söï phöôùc baùo. Phöôùc baùo höôûng heát, ngöôøi cuûa caùc coõi trôøi cuõng cheát nhö ngöôøi ôû theá gian – cheát theo kieåu ôû thieân ñöôøng – vaø phaûi rôi trôû laïi traàn theá, sanh ra laøm ngöôøi theá gian, thöôøng laø trong hoaøn caûnh toát ñeïp. Traùi laïi, Taây phöông Cöïc Laïc Theá giôùi laø quoác ñoä cuûa Phaät A Di Ñaø maø Phaät A Di Ñaø laø Voâ löôïng thoï, thì ai ñöôïc sanh veà ñoù cuõng höôûng ñöôïc moät tuoåi thoï voâ löôïng nhö Phaät. Kinh laïi noùi, ôû nöôùc cuûa Phaät A Di Ñaø khoâng coù nöõ nhaân, maø vaãn khoâng coù nöõ nhaân thì nhaát ñònh cuõng khoâng coù nam nhaân. Nam nöõ chæ coù trong voøng töông ñoái cuûa saéc töôùng, nay nam nöõ chaúng coù thì saéc töôùng quyeát ñònh cuõng chaúng coù. Vaäy nhaân daân ôû Cöïc laïc toaøn soáng trong vaø vôùi phaùp thaân, hay noùi moät caùch khaùc, soáng trong theå chôù

khoâng coøn soáng trong töôùng nhö ôû tam giôùi. Chæ coù theå môùi tröôøng toàn, môùi voâ löôïng thoï. Laïi nöõa, Cöïc Laïc Theá giôùi laø moät caùi traïm treân ñöôøng tieán ñeán quaû Phaät, moät caùi traïm caàn thieát cho ngöôøi tu haønh cuûa moïi toân giaùo – söï thaät laø nhö vaäy – chôù khoâng rieâng gì cho ngöôøi tu theo Phaät giaùo, baát luaän laø haønh phaùp moân naøo, heä thuoäc phaùi naøo. Vì sao? Vì ñöùng veà maët toân giaùo toång quaùt maø noùi thì toân giaùo naøo cuõng chæ nhaän laø Thaùnh nhöõng ngöôøi ñöôïc thanh tònh hoùa. Loái töôïng hình caùc Thaùnh beân Ky Toâ giaùo vôùi moät voøng haøo quang quanh ñaàu vaø loái töôïng hình caùc Boà taùt cuûa Phaät giaùo ñöùng treân hoa sen,

tuy khaùc veà hình töôùng, ñeàu xuaát phaùt töø moät quan nieäm duy nhaát: söï thanh tònh cuûa taâm hoàn. Nhö taát caû chuùng ta ñeàu bieát, Hueä khoâng theå phaùt ñöôïc ôû nhöõng ngöôøi maø taâm hoàn coøn oâ tröôïc. Giöõ giôùi laø ñeå thanh loïc thaân taâm; giôùi thaønh töïu laø sanh Ñònh, maø taâm ñònh laø taâm thanh tònh; coù ñònh, coù thanh tònh roài laø coù Hueä maø Ky toâ giaùo töôïng tröng baèng voøng haøo quang (Hueä) maø hình nhö muoán nhaán maïnh veà nguyeân nhaân laøm naûy sinh moät vò Boà taùt laø söï toå hôïp cuûa hai yeáu toá: Trí Hueä vaø Töø Bi. Trong hình töôùng cuûa moät Boà taùt coù aån taøng voøng haøo quang tieâu bieåu cho söï thanh tònh cuûa vò Thaùnh Ky Toâ giaùo, laïi coøn theâm caùi Töø Bi – Loøng thöông bao haøm taát caû chuùng sanh, coù theå khoâng coù trong moät vò Thaùnh. Caùi saûn phaåm tuyeät luaân Boà taùt aáy khoâng coù neáu khoâng coù söï thanh tònh ñöôïc töôïng tröng baèng ñoùa hoa sen. Ñöùng veà khía caïnh naøy maø xeùt thì söï vaõng sanh veà Cöïc Laïc vaø söï sanh leân Thieân ñöôøng khoâng coù gì gioáng nhau, töø lôøi caàu nguyeän ban sô ñeán söï keát quaû cöùu caùnh. Ngöôøi Ky Toâ giaùo caàu nguyeän leân Thieân ñöôøng vôùi taâm muoán höôûng laïc thuù ñôøi ñôøi kieáp kieáp, coøn ngöôøi Phaät töû nguyeän vaõng sanh veà Cöïc Laïc laø ñeå gaàn nhöõng baäc thieän nhaân, ñöôïc soáng trong moät hoaøn caûnh thuaän tieän cho vieäc tu haønh tinh taán, haàu sôùm trôû thaønh baäc "baát thoái chuyeån" ñeå vieân thaønh Phaät ñaïo. Cöùu caùnh thì ñôøi soáng ôû Thieân ñöôøng khoâng vónh cöûu, söï an höôûng laïc thuù tuy coù, vaãn bò haïn cheá vaø roát cuoäc

laø söï sa ñoïa trôû laïi theá gian. Ñôøi soáng ôû Cöïc Laïc hoaøn toaøn khaùc: vöøa an laïc, vöøa mieân tröôøng, khoâng coù vieäc thoái böôùc ñeán rôi trôû laïi Ta Baø, laïi coøn coù nhieàu cô hoäi giuùp cho tieán böôùc ñeán söï Giaûi thoaùt hoaøn toaøn. Vaäy, tuy noùi chuû yeáu cuûa phaùp moân Tònh ñoä laø nieäm phaät caàu vaõng sanh Taây phöông Cöïc Laïc Theá giôùi, ñöøng hieåu laàm raèng muïc ñích cuûa ngöôøi tu theo phaùp moân naøy laø muoán veà Taây phöông ñeå höôûng suoâng nhöõng laïc thuù cuûa caûnh naøy. Vì CöïcLaïc coøn moät danh hieäu nöõa laø Tònh thoå hay Tònh ñoä, neân hieåu laø veà ñöôïc Cöïc Laïc töùc laø veà ñöôïc nöôùc Tònh, maø veà ñöôïc nöôùc Tònh laø "ñaéc tònh", laø ñaéc ñònh vaäy.

Tôùi ñaây, quyù baïn ñoïc chaéc ñaõ loù thaáy caâu traû lôøi cho caâu hoûi: Taïi sao phaûi nguyeän sanh veà Tònh ñoä? Chuùng ta ñaõ thaáy khoâng theå neân Hieàn, neân Thaùnh neáu thieáu ñònh, thieáu tònh. Thaùnh, phaøm khaùc nhau ôû laøn ranh möùc naøy, do ñaây, nhö ñaõ noùi ôû phía tröôùc, khoâng toân giaùo naøo, khoâng chi phaùi Phaät giaùo naøo khoâng coâng nhaän söï caàn thieát cuûa söï thanh tònh. Muïc tieâu coù moät, nhöng nhöõng con ñöôøng daãn ñeán muïc tieâu duy nhaát aáy raát nhieàu, do ñaây môùi coù nhieàu phaùp moân: naøo nieäm Phaät cho ñeán nhaát taâm baát loaïn, naøo quaùn töôûng cho ñeán thaáy hieån hieän tröôùc maét ñoái töôïng quaùn töôûng cuûa mình v.v... Nhöng thöïc chaát cuûa nieäm Phaät

baát loaïn, cuûa quaùn töôûng thaønh coâng laø gì? Laø söï ñònh taâm vaäy, laø söï tònh taâm vaäy. Taâm tònh laø taâm troáng khoâng, vaéng laëng, coù taùc duïng saùng soi moïi vaät, thoâng suoát moïi caûnh, coù theå ví nhö nöôùc laëng yeân, heát coøn bò gioù chao, bao nhieâu dô ñuïc, raùc reán trong ñoù ñaõ chìm xuoáng taän ñaùy, nöôùc trong ngaàn aáy khieán cho vaät gì ôû döôùi ñaùy cuõng thaáy; cuõng coù theå ví taâm tònh aáy nhö taám kieáng to, trong vaø saùng, nhôø ñaáy maø vaïn vaät ñeàu soi ñöôïc boùng vaøo; cuõng coù theå ví nhö moät caùi ñoäng khoâng vaùch caûn maét cho neân thoâng suoát vôùi moïi phöông höôùng, nhôø ñaáy maø tieáp xuùc vôùi moïi caûnh vaät. Taâm tònh coøn coù theå ví nhö caùi bình, tröôùc kia ñaõ chöùa ñöïng nhöõng oâ tröôïc cuûa theá gian, nay ñaõ ñöôïc suùc saïch ñeå höùng nöôùc cam loä cuûa Giaùc ngoä vaø giaûi thoaùt. Nhöõng oâ tröôïc theá gian nhieàu ñeán keå khoâng xieát, nhöng ñaïi cöông coù hai loaïi sai laàm (voïng töôûng). Moät laø "ngaõ chaáp", voïng taïo moãi ngöôøi moät caùi "ta" ñeå suoát ñôøi heát kieáp cöù lo phuïc vuï cho noù trong traêm ñaéng ngaøn cay; hai laø "phaùp chaáp", voïng taïo taát caû söï vaät cuûa ngoaïi caûnh ñeå vuøi thaân theo ñuoåi nhöõng vaät mình thích, baùc boû nhöõng vaät mình khoâng thích, tröôùc sau gì cuõng töï taïo nhöõng phieàn naõo khoå nhoïc. Luùc taâm ñaõ tònh ñònh roài thì hai thöù sai laàm naøy khoâng coøn nöõa, nhôø aùnh saùng beân trong laøm cho ta nhaän chôn ñöôïc giaù trò vaø thaät chaát cuûa "ngaõ" vaø

"phaùp". Ngaõ chaáp ñaõ bò tröø thì loøng tö ích, tö lôïi khoâng coøn, vaø ñöôïc thay baèng loøng coâng ích, coâng lôïi, ñieåm phaùt khôûi cuûa Taâm Ñaïi Töø Ñaïi Bi. Trong Kinh Tònh ñoä coù noùi: Luùc laâm chung maø ai chuyeân taâm nieäm Phaät nhaát taâm baát loaïn thì Phaät A Di Ñaø vaø Quan AÂm, Theá Chí ñeán röôùc veà Cöïc Laïc. Coù ngöôøi nghó raèng ñaây laø moät loái noùi töôïng tröng. Luùc laâm chung maø giöõ taâm ñònh ñöôïc vaøo nieäm Phaät thì taâm ngöôøi aáy ñaõ "tònh hoùa" hoaøn toaøn roài, böùc maøn Voâ minh ñaõ bò xeù tan, do ñoù nguoàn AÙnh Saùng beân trong cuûa Töï taùnh Di Ñaø phaùt huy höïc hôû. Nguoàn Aùnh saùng aáy laø nguoàn AÙnh saùng voâ bieân cuûa vuõ truï tieâu bieåu bôûi Phaät A Di Ñaø ñoàng moät theå taùnh, cho neân khi ngöôøi maïng chung thaáy AÙnh saùng ngaäp trôøi tröôùc maét mình, ngôõ laø Phaät A Di Ñaø töø phöông Taây ñeán tieáp ñoä, khoâng

deø ñoù laø Phaät A Di Ñaø cuûa Töï taùnh mình theå hieän ra. Ñoàng thôøi vôùi söï phaùt huy cuûa Töï taùnh, coù söï phaùt huy cuûa hai coâng ñöùc laø Töø Bi vaø Trí Hueä, tieâu bieåu bôûi Quaùn AÂm vaø Theá Chí. Ñaëc ñieåm ñoäc ñaùo cuûa Quaùn AÂm laø "Ñaïi Töø Ñaïi Bi, cöùu khoå cöùu naïn" vaäy roõ raøng Quaùn AÂm tieâu bieåu cho Taâm Töø Bi; coøn Ñaïi Theá Chí laø "quang trí voâ bieân", phaûi chaêng laø tieâu bieåu cho Ñaïi Trí Hueä hay Trí Baùt Nhaõ? Hai coâng ñöùc naøy naèm ngay trong Töï taùnh Di Ñaø cuûa moãi chuùng ta. Chuùng ta "minh taâm kieán taùnh" tôùi möùc ñoä naøo, tuøy theo coâng phu tònh hoùa cuûa chuùng ta, thì AÙnh saùng noäi taâm hay Ñöùc Di Ñaø trong ta phaùt huy tôùi möùc ñoä ñoù, vaø AÙnh Saùng noäi taâm

phaùt huy tôùi möùc ñoä naøo thì loøng Töø Bi vaø Trí Hueä cuõng naûy nôû tôùi möùc ñoä ñoù. Thaät vaäy, laøm sao tìm ñöôïc moät suy tö saùng saùng suoát, moät yù nieäm töø bi ôû moät ngöôøi maø loøng daï ñen toái bôûi nhöõng tö töôûng tham lam ích kyû, luoân luoân laàm laïc, laáy phi laøm thò, xem giaû thaønh chôn? Nhö ñaõ noùi ôû phía tröôùc. Tònh ñoä laø moät caùi traïm maø ngöôøi tu haønh cuûa moïi toân giaùo, cuûa moïi chi phaùi Phaät giaùo phaûi traûi qua neáu muoán tieán ñeán muïc ñích cöùu caùnh. Noùi caùch khaùc, söï thanh tònh caàn thieát cho moãi ngöôøi tu haønh vaø laø ñieàu kieän taát yeáu cuûa söï thaønh töïu cuoái cuøng. Vaäy neáu hieåu "nguyeäân sanh Tònh ñoä" khoâng coù nghóa naøo khaùc hôn nghóa "nguyeän chuyeån ueá thaønh tònh", thì ai laø ngöôøi thaät taâm haønh ñaïo, khoâng sao khoâng phaùt nguyeän vaõng sanh veà Cöïc Laïc. (trích taïp chí Töø Quang soá 237, tr 24-28, Saøi Goøn thaùng 11 naêm 1972)

KEÁT LUAÄN Qua moät loaït baøi khaù daøi, chuùng ta ñaõ cöùu xeùt Toâng Tònh ñoä hay phaùp moân nieäm Phaät qua caùc phaàn lòch söû, kinh vaên, nghóa aån, baây giôø laø ñeán phaàn keát luaän.

Nhö taát caû chuùng ta ñeàu bieát: cô baûn cuûa Phaät Phaùp laø Töù dieäu Ñeá: Khoå, Taäp, Dieät, Ñaïo. – Khoå laø caûnh huoáng chung cuûa taát caû chuùng sanh. Laên loän trong saùu ñöôøng luaân hoài khoâng bao giôø döùt neáu nguyeân nhaân cuûa Khoå hay Taäp khoâng ñöôïc tieâu tröø. Nguyeân nhaân ñoù laø Si, laø Voâ minh. Con ngöôøi tuy coù ñoâi maét saùng nhöng, ñuùng vôùi söï thaät chôn chaùnh, nhö ngöôøi muø, ñi ñöùng loaïng choaïng, laàm ñöôøng laïc höôùng, hoaëc nhö ngöôøi ñi trong ñeâm toái daøy ñaëc phaûi sôø soaïng laàn doø töøng böôùc, ñuïng vaät naøy chaïm vaät kia, suïp haàm teù hoá. Muoán heát khoå phaûi tröø Voâ minh vaø con ñöôøng tröø Voâ minh hay Ñaïo chaám döùt ôû ñieåm Giaûi thoaùt, Giaùc ngoä. Taát caû caùc Toâng phaùi Phaät giaùo ñeàu chaáp nhaän cô baûn naøy, cuõng nhö ba yeáu toá caàn thieát cho söï thaønh coâng treân ñöôøng daãn ñeán Giaùc ngoä, dieät tröø Voâ minh, laø Giôùi, Ñònh vaø Hueä. Giôùi chæ chung nhöõng bieän phaùp caàn aùp duïng ñeå goät röûa thaân taâm cho heát buïi voâ minh, giöõ gìn cho loaïi buïi naøy

khoâng coøn troû laïi oâ nhieãm nöõa. Ñònh laø giöõ thaân taâm ñaõ nhôø giôùi laøm cho saïch roài, ñöùng vöõng vaø ôû maõi trong traïng thaùi thanh tònh naøy, khoâng coøn bò phieàn naõo, voïng hoaëc laøm xao ñoäng nöõa. Hueä laø AÙnh saùng cuûa noäi taâm coù theå ví nhö moät ngoïn ñeøn saün coù vaø luoân luoân chaùy, baáy laâu bò buïi Voâ minh phuû daøy beân ngoaøi neân aùnh saùng khoâng phaùt hieän ñöôïc nhöng nay thì höïc hôõ huy hoaøng, nhôø lôùp buïi Voâ minh ñaõ bò queùt saïch. ÔÛ

ngöôøi naøo maø nguoàn AÙnh saùng beân trong aáy phaùt hieän ñöôïc thì ngöôøi aáy ñöôïc goïi laø giaùc ngoä, vaø ñoàng thôøi cuõng laø ngöôøi giaûi thoaùt moïi troùi traên ñau khoå maø khi coøn voâ minh ngöôøi aáy ñaõ töï gaây cho mình. Toùm laïi, Giôùi vaø ñeå ñaéc Tònh, Tònh ñeå ñaït Ñònh, Ñònh ñeå sanh Hueä. Con ñöôøng töø Voâ minh ñeán Giaùc ngoä ñaïi khaùi nhö theá, nhöng phöông tieän du haønh – töùc phaùp moân tu haønh – coù theå khaùc nhau giöõa nhöõng toâng phaùi vôùi nhau. Tuy nhieân, xin noùi roõ, caùi khaùc naøy chæ laø caùi khaùc beà ngoaøi chôù caùi thöïc chaát beân trong thì phöông tieän cuûa toâng phaùi naøo cuõng nhö phöông tieän cuûa toâng phaùi naøo. Ñeå ñaït ñeán ñònh, thí duï, coù Toâng aùp duïng phöông phaùp quaùn töôûng, coù Toâng khaùc duøng phöông chæ quaùn, laïi coù toâng duøng phöông nieäm phaät. Do ñaây maø phía tröôùc(1), chuùng toâi coù vieát: "Toaøn boä phaùp moân Tònh ñoä laø moät phöông tieän quyeàn bieán maø coâng duïng ñònh taâm ñeå cho taâm ñöôïc thanh tònh thaät laø lôùn lao vaø khoâng ñoaùn tröôùc ñöôïc". Nhöng ñònh coù hai loaïi: chaùnh vaø taø. Chaùnh ñònh laø khi naøo taâm ñöùng haún trong chôn, thieän, myõ. Taø ñònh laø nghòch laïi. Vaø tröôùc khi ñaït ñeán ñònh, caàn phaûi traûi qua giai ñoaïn "tuï" töùc laø "taäp trung tö töôûng". Muoán taäp trung tö töôûng, ñieàu caàn thieát baäc nhaát laø phaûi thanh loïc vaø thuaàn nhaát tö töôûng, do ñaây trong Kinh Voâ

1. Töø Quang soá 225-226

Löôïng Thoï môùi coù caâu: "Nhöõng chuùng sanh naøo ñöôïc sanh veà nöôùc Phaät ñeàu phaûi ñöùng haún vaøo choã tuï cuûa chaùnh ñònh. Taïi sao theá? Vì nôi nöôùc Phaät aáy khoâng coù taø tuï, cuõng khoâng coù baát ñònh tuï(1). Ñöùng veà maët toång quaùt maø xeùt thì thaùnh phaøm khaùc nhau ôû ñieåm moät beân thanh moät beân tröôïc, moät beân tònh moät beân nhieãm, vaø söï sai bieät naøy ñöôïc caùc toân giaùo chaáp nhaän chôù khoâng rieâng gì Phaät giaùo. Nhö treân ñaõ noùi, coù Tònh laø coù Ñònh, coù Ñònh laø coù Hueä, maø coù Hueä laø baäc thaùnh roài. Ñeå bieåu hieän caùi Hueä ôû caùc Thaùnh, Coâng giaùo veõ hình caùc Thaùnh vôùi moät voøng haøo quang chung quanh ñaàu, vì Hueä laø AÙnh saùng. Phaät giaùo khoâng chuù troïng ñeán caùi Hueä laø duïng cuûa caùi theå Tònh, cho neân veõ hình ñaép töôïng caùc vò Thaùnh hay Boà taùt ñöùng hay ngoài treân hoa sen, laáy tính caùch baát nhieãm cuûa hoa sen ñeå tieâu bieåu cho taâm thanh tònh hay baát nhieãm cuûa caùc Boà taùt, vôùi söï hieåu ngaàm laø heã coù Tònh laø coù Hueä. AÁy laø vì Phaät giaùo

quy taát caû vaøo taâm: khuynh höôùng, haønh ñoäng cuûa con ngöôøi laønh hay döõ ñeàu tuøy taâm – tuøy taâm nieäm hay tö töôûng cuûa con ngöôøi. Do ñaây maø soá phaän vaø hoaøn caûnh sanh soáng cuûa con ngöôøi cuõng tuøy taâm: an vui hay khoå sôû, bò troùi traên hay giaûi

1. Töø Quang soá 229-230

thoaùt, meâ muoäi hay giaùc ngoä ñeàu tuøy taâm coøn bò oâ nhieãm hay ñöôïc thanh tònh. Thaät söï, con ngöôøi phaûi ñöôïc soáng trong saùng suoát, an vui vaø töï taïi vì baûn theå con ngöôøi laø quang minh voâ löôïng, laø töï taïi voâ ngaïi, nhöng vì töø voâ hæ, nghóa laø töø xa xöa khoâng bieát bao nhieâu ñôøi kieáp maø noùi, ñang minh laïi khôûi leân moät nieäm voâ minh baát giaùc, theo boùng boû hình, laáy giaû laøm chôn, neám ñaéng cay maø laïi cho laø buøi ngoït, roài töø nhaän thöùc sai laàm naøy ñi ñeán nhaät thöùc khaùc, chaúng khaùc con caù maéc caâu, caøng daõy duïa caøng bò löôõi caâu baùm saâu vaøo da thòt, hay nhö ngöôøi ñi treân ñaát sình, caøng ñi caøng bò luùn. Nhöõng caùi boùng, caùi giaû, caùi ñaéng cay thuoäc veà ngoaïi caûnh: caûnh giôùi cuûa hình töôùng, cuûa duy vaät, muoân maøu ngaøn saéc deã thu huùt, haáp daãn nhöõng taâm hoàn ñaõ bò chuùng caùm doã, laøm laàm. Soáng cho xaùc thòt, cho vaät chaát thì loøng ham muoán caøng luùc caøng taêng, khao khaùt caøng nhieàu, vì khoâng ai taøi naøo thoûa maõn loøng tham lam cuûa mình ñöôïc. Loøng ham muoán laø moät con quyû ñoùi, cho noù aên bao nhieâu cuõng khoâng vöøa maø caøng cho noù aên, noù laïi caøng theøm khaùt. Nguyeân nhaân cuûa ñau khoå, baát an laø Tham; nguyeân nhaân cuûa Tham laø Si hay voâ minh daøy theâm moät lôùp; voâ minh daøy theâm moät lôùp, caùi tham laïi taêng söùc khao khaùt moät baäc, cöù nhö theá maø con ngöôøi hoùa ra sa laày trong vuõng buøn cuûa ngoaïi caûnh vaø caøng ngaøy

caøng soáng xa Chôn Taâm, Chôn Taùnh laø nguoàn Aùnh saùng beân trong saün coù nôi moãi chuùng sanh.

Thaùi Toân Hoaøng Ñeá Ngöï Cheá Khoùa Hö Taäp

Quyeån Thöôïng cuoái baøi Nhaát Sôn, coù baøi keä:

Chaân teå huaân ñaøo vaïn töôøng thaønh

Baûn lai phi trieäu höïu phi manh

Chæ sai höõu nieäm vong voâ nieäm

Khöôùc boäi voâ sinh thuï höõu sinh

Tyõ tröôùc chö höông, thieät tham vò

Nhaõn manh chuùng saéc, nhæ vaên thanh

Vónh vi laêng ñaêng phong traàn khaùch

Nhaät vieãn gia höông vaïn lyù trình.

Nghóa:

Nung ñuùc loø trôøi muoân töôïng thaønh
Nguyeân khoâng maàm moáng khoâng moái manh
Bôûi sai höõu nieäm, queân voâ nieäm
Baøn phaûn voâ sanh, laõnh höõu sanh
Muõi ñaém muøi thôm, löôõi meâ vò
Maét loøa saéc ñeïp, nhó öa thanh
Khaùch traàn troâi giaït ñaønh cam phaän
Ngaøy moät xa queâ muoân daëm haønh.
190 KHAÛO CÖÙU VEÀ TÒNH ÑOÄ TOÂNG

Taâm ta nguyeân laø voâ nieäm, taùnh ta thaät voâ sanh. Bôûi trong voâ thæ, ta sai laàm laøm cho taâm thanh tònh voâ nieäm cuûa ta thaønh taâm oâ nhieãm höõu nieäm, roài vì ñoù maø töø caùi theå taùnh voâ sanh, ta laïi thoï caùi töôùng höõu sanh höõu dieät ñeå goùp maët vôùi chôï ñôøi laøm anh khaùch traàn. Ñaõ laøm khaùch traàn, soáng trong ngoaïi caûnh thì phaûi bò ngoaïi caûnh caùm doã, naøo muøi thôm, naøo vò ngoït, naøo saéc ñeïp, naøo tieáng hay, caøng töôûng thöôûng nhöõng thöù aáy, taâm caøng say ñaém, caøng khôûi nhieàu nieäm taø taây sai quaáy, vì vaäy maø heát ñôøi naøy laø ñôøi khaùc, thay daïng ñoåi hình laøm khaùch phong traàn, troâi daït trong loøng saéc traàn, ngaøy moät xa queâ xöa caûnh cuõ laø caûnh thanh tònh, baát sanh baát töû, caûnh cuûa Chôn Taâm, Thöïc Taùnh. Ngöôøi phaùt taâm tu haønh laø ngöôøi nhaän bieát mình laø khaùch xa queâ troâi giaït, khoå sôû, vaø quyeát taâm trôû laïi gia höông, trôû veà vôùi caûnh thanh tònh. Muoán ñöôïc nhö nguyeän, phaûi xaây löng ngaûnh maët vôùi caûnh traàn ñaày caïm baåy vaø caùm doã. Xaây löng ngaûnh maët ñeå ñöøng thaáy nghe nhöõng hình daùng maøu saéc, nhöõng aâm thanh ruø queán cuûa theá gian. Thaät ra, con ngöôøi tieáp xuùc vôùi ngoaïi caûnh ñaâu phaûi chæ baèng maét vaø tai, maø coøn baèng boán caên hay giaùc quan khaùc laø muõi, löôõi, thaân vaø yù (taâm oâ nhieãm). Nhöng trong 6 caên naøy, nhaõn caên vaø nhó caên laø nhaïy beùn hôn heát, nhaát laø nhó caên, bôûi leõ caùch vaùch, maét khoâng thaáy, taâm chaúng ñoäng, trong khi tai vaãn nghe xa vaø caùch khoaûng ñöôïc. Nhöng yù laïi nhaïy hôn taát caû 5 caên, hôn luoân caû tai. Maét coù theå

khoâng thaáy, tai coù theå khoâng nghe, muõi coù theå khoâng ngöûi, löôõi coù theå khoâng neám, thaân coù theå khoâng ñuïng chaïm, nhöng noäi caùi yù khoâng, noù chaúng nhôù nghó ñeán vaät gì söï gì thì thoâi, baèng nhôù nghó ñeán thì ngöôøi vaãn thaáy, vaãn nghe... nhö söï vaät coù thaät tröôùc maët. Vaäy chính yù laø ñaàu daây moái nhôï cuûa söï "xa queâ" cuûa ta, vôùi söï a toøng cuûa naêm caên. Thuû phaïm ñaõ tìm ra, thì nay muoán trôû veà "gia höông: phaûi laøm theá naøo cho anh yù vaø 5 anh a toøng, nhaát laø hai anh maét vaø tai khoâng coøn loâi keùo chuùng ta nöõa. Tröôùc heát laø baét anh yù phaûi ñình chæ vieäc nhôù töôûng ñeán caûnh traàn theá. Nhöng ñaõ quen heát nhôù ñeán vieäc naøy laø töôûng ñeán vieäc khaùc, raát khoù maø baét anh ôû yeân moät choã. Phöông phaùp nieäm Phaät giuùp ta thöïc hieän ñöôïc söï ñình chæ naøy moät caùch deã laøm hôn phaùp moân chæ quaùn chaúng

haïn. Khoâng cöôõng baùch yù phaûi boû thoùi quen, cöù ñeå cho noù töôûng nhôù, nhöng ñoåi ñoái töôïng töôûng nhôù cho noù. Baáy laâu noù töôûng nhôù ñuû thöù vieäc, ñuû thöù chuyeän, baây giôø taäp cho noù chæ chuyeân nhôù ñeán Phaät A Di Ñaø nhôø chuyeân nghe danh hieäu Ngaøi. Môùi chæ noù coù cöï nöï cho neân mieäng daàu coù xöng danh Phaät, taâm vaãn töøng chaäp coøn taùn loaïn, nhöng vôùi thôøi gian vaø söï kieân taâm trì chí, nhaát ñònh phaûi ñaït ñeán traïng thaùi nhaát taâm baát loaïn. Tôùi ñaây coâng phu "ñònh chæ" ñaõ vieân maõn, yù hay taâm oâ nhieãm tröôùc kia ñaõ trôû thaønh thanh tònh vaø chöøng aáy caùi duïng cuûa maét, tai, muõi, löôõi thaân chaúng nhöõng maát maø coøn trôû thaønh dieäu duïng nöõa. Nghóa laø maét vaãn tieáp tuïc

thaáy, tai vaãn tieáp tuïc nghe, hình daùng aâm thanh cuûa ñôøi, nhöng thaáy nhö khoâng thaáy, nghe nhö chaúng nghe, vì anh yù laø ngöôøi ñaùnh giaù nhöõng caùi thaáy nghe aáy ñaõ boû rôi chuùng; ñoàng thôøi, xuoâi theo chieàu vôùi yù, hai anh maét vaø tai ñeàu xoùa caùi thaáy nghe cuûa mình ñeå nghe thaáy nhöõng caùi gì xaûy ra treân ñöôøng trôû veà gia höông, töùc laø con ñöôøng höôùng noäi. Roài tuøy söùc tieán cuûa yù maø maét seõ thaáy nhöõng caûnh maø ngöôøi thöôøng khoâng thaáy, tai seõ nghe nhöõng aâm thanh theá gian khoâng nghe, muõi seõ baét ñöôïc nhöõng muøi höông vò dieäu laï thöôøng... Ñoù laø caûnh cuûa Chôn taâm, cuûa Thöïc Taùnh maø Kinh Voâ Löôïng Thoï quyeàn taû döôùi hình daùng theá gian nhöng öùc trieäu laàn toát ñeïp hôn. Nhieàu baäc tu chöùng ñaõ quaû quyeát raèng, ngay trong giai ñoaïn thaønh coâng ñaàu laø "tònh nieäm töông tuïc" (töôûng nhôù Phaät noái ñuoâi keá tieáp nhau luoân, khoâng bò moät töôûng nhôù naøo khaùc xen vaøo laøm giaùn ñoaïn), haønh giaû ñaõ thu hoaïch ñöôïc moät vaøi chöùng tích vui söôùng laø trong luùc chí taâm nieäm Phaät, vaïn duyeân boû heát, muõi baét ñöôïc muøi höông kyø laï, hoaëc maét thaáy aùnh saùng nhieäm maàu hieän ra. Trong phaàn tìm hieåu nghóa aån cuûa Kinh Voâ Löôïng Thoï, töôûng chöøng ñaõ giaûi thích caùch chôn xaùc theá naøo laø Phaät A-Di Ñaø, theá naøo laø vaõng sanh. A Di Ñaø laø phieân aâm cuûa Phaïn ngöõ Amitabha maø nghóa laø Voâ Löôïng Quang. Vaäy roõ raøng khoâng coù Phaät maø chæ coù Voâ Löôïng Quang, Aùnh Saùng voâ löôïng voâ bieân, Theå taùnh cuûa toaøn theå vuõ truï hay noùi caùch khaùc: Taïng –

thaân cuûa Phaùp giôùi. Khoâng coù AÙnh Saùng aáy thì khoâng coù gì caû, vaäy coù theå hieåu caïn côït raèng Aùnh saùng aáy vöøa laø Söï Soáng vöøa laø Söï Saùng suoát thay Thoâng minh, Trí hueä ôû trong caû moïi loaøi, moïi chuùng sanh. ÔÛ ngöôøi tuy ñoàng theå vôùi caùc loaøi khaùc, AÙnh saùng aáy coù phaàn linh dieäu hôn cho neân khoâng goïi laø Phaùp taùnh maø laïi keâu laø Phaät taùnh. Töï taùnh thanh tònh Taâm, hay Töï taùnh Di Ñaø. Vaäy vaõng sanh veà Tònh ñoä hay Cöïc Laïc Quoác ñoä laø boû caûnh oâ tröôïc theá gian vaø taùi sanh veà nöôùc thanh tònh cuûa Phaät A Di Ñaø. Caûnh aáy thaät khoâng ôû ñaâu xa maø ôû chính ngay trong taâm ta, hay noùi cho ñuùng, ñoù laø caûnh cuûa taâm thanh tònh ta vaäy. Coøn Phaät A Di Ñaø cuõng

thaät khoâng phaûi ôû Taây phöông maø ôû ngay trong ta vaø trong moãi chuùng sanh, vì ñoù laø Töï taùnh quang minh voâ löôïng baát sanh baát dieät cuûa toaøn theå phaùp giôùi chuùng sanh vaäy. Chöa ngoä ñöôïc taâm, chöa kieán ñöôïc taùnh thì taïm noùi laø taâm ta, taùnh ta, vaø taâm taùnh aáy ôû trong ta, trong moãi chuùng ta. Thaät söï, chæ coù moät Taâm, moät taùnh cho toaøn theå Phaùp giôùi. Ñaõ noùi "Voâ löôïng quang chieáu thaäp phöông quoác ñoä, voâ sôû chöôùng ngaïi" vaø AÙnh saùng voâ löôøng aáy laø Taâm Taùnh ta thì leõ ñaâu Taâm Taùnh ta laïi bò thaân chöôùng ngaïi sao! Nöôùc trong soâng ngoøi vaø nöôùc ngoaøi bieån caû ñoàng theå. Luùc coøn ôû soâng ôû ngoøi thì goïi laø nöôùc soâng, nöôùc ngoøi, nhöng moät khi ñoå ra bieån thì hoøa vôùi nöôùc cuûa bieån caû maø laøm moät, laøm sao tìm laïi ñöôïc nöôùc cuûa ngoøi? Luùc chuùng sanh coøn meâ muoäi bò

caùc nghieäp laøm chöôùng ngaïi. Aùnh saùng cuûa Chôn Taâm Thöïc Taùnh nhö bò nhoát, nay ñaéc Tònh ñaéc Ñònh, caùc chöôùng ngaïi bò tieâu dieät, Taâm Taùnh ñöôïc giaûi thoaùt nhö nöôùc soâng ngoøi ñaõ ñoå ra bieån thì phaûi trôû laïi cuøng vôùi nöôùc bieån hoaït ñoäng trong caûnh voâ cuøng voâ cöïc, voâ taän voâ bieân. Caûnh giôùi aáy ñoái vôùi ngöôøi chöa tònh ñònh, thì xa xuoâi muoân truøng, coøn ñoái vôùi ngöôøi ñaõ ñaéc tònh ñaéc ñònh, thì "khaûy moùng tay laø tôùi nôi" bôûi vì ôû ñaâu khoâng phaûi laø phaùp giôùi voâ bieân thì trong ta, ngoaøi ta ñeàu laø nôi truù nguï cuûa AÙnh saùng voâ löôïng hay Phaät A Di Ñaø hay Töï Taùnh thanh tònh taâm cuûa ta. Tuy phaùp moân nieäm Phaät caàu vaõng sanh ñöôïc trình baøy nhö con ñöôøng"deã ñi" (dò haønh) nhôø coù söùc cöùu ñoä cuûa Phaät (tha löïc), thöïc ra khoâng phaûi deã hoaøn toaøn ñaâu vaø muoán ñi ñeán ñích cuõng chaúng phaûi hoaøn toaøn yû laïi vaøo tha löïc maø ñöôïc ñaâu. Deã laø ñoái vôùi con ñöôøng cuûa Thieàn toâng laø con ñöôøng maø haønh giaû phaûi töï cöôøng töï löïc, nhöng nieäm Phaät cho ñeán nhaát taâm baát loaïn, cho ñeán ñöôïc "tam muoäi" hay chaùnh ñònh, haønh giaû cuõng phaûi noã löïc raát nhieàu, phaûi phaán ñaáu vôùi chöôùng ngaïi raùo rieát. Caùi tha löïc nhieáp thoï cuûa Phaät hình nhö chæ ñöôïc ñöa ra vôùi duïng taâm khuyeán khích haønh giaû, ñeå haønh giaû vöõng taâm maø troãi böôùc. Huoáng chi, ngoaøi vieäc chí taâm nieäm phaät vaø caàu vaõng sanh ñeå ñaéc Ñònh haàu ñaït ñeán Hueä, coøn vieäc phöôùc ñöùc phaûi gaéng coâng boài ñaép môùi mong vaõng sanh. Kinh A di Ñaø tieåu baûn noùi: "Baát khaû dó thieåu thieän caên phöôùc ñöùc

nhaân duyeân ñaéc sanh bæ quoác". Vaäy tu Tònh ñoä laø Bi Trí song tu, moät phaùp moân raát phuø hôïp vôùi lyù töôûng cuûa Ñaïi thöøa giaùo, deã thöïc haønh, nhaát laø trong thôøi maït phaùp ngoaïi duyeân nhieãu nhöông naøy, vaø keát quaû coù phaàn deã thu hoaïch hôn caùc phaùp moân khaùc. CHAÙNH TRÍ

H EÁ T

(trích taïp chí Töø Quang soá 239, tr. 19-26, Saøi Goøn thaùng 1 naêm 1973)

MUÏC LUÏC

- Lôøi noùi ñaàu 7
- Löôïc söû tònh ñoä toâng 10
- Chöông I : Nguoàn goác 22
- Chöông II : Caùc luaän giaûi 72
- Chöông III : Tònh ñoä toâng ôû Nhöït Boån
93
- Chöông IV : Nghóa saâu kín cuûa toâng
105
- Chöông V : Nghóa saâu kín cuûa kinh vaên 129
- Chöông VI : Ñieàu kieän vaõng sanh
186
- Chöông VII : Taïi sao phaûi nguyeän sanh veà tònh ñoä
CHAÙNH TRÍ MAI THOÏ TRUYEÀN 197

KHAÛO CÖÙU TÒNH ÑOÄ TOÂNG
Chaùnh Trí MAI THOÏ TRUYEÀN
***
NHAØ XUAÁT BAÛN TOÂN GIAÙO
Chòu traùch nhieäm xuaát baûn:
NGUYEÃN COÂNG OAÙNH
Bieân taäp: VUÕ VAÊN HIEÁU
Söûa baûn in: TRAÀN ÑÖÙC HAÏ
Trình baøy: KHAÙNH CHI
Bìa: ÑAËNG VAÊN THAØNH
***
Ñoái taùc lieân keát:
Thöïc hieän lieân doanh:
CTY TNHH VAÊN HOÙA
PHAÙT QUANG
ÑT: 08.38.114.009 – 38.110.211
Fax: 08.62.938.562 – DÑ: 0903.310.145
Email: phatquangco@gmail.com
***
In 1.000 baûn khoå 14,5x20,5cm. Taïi Coâng ty Coå phaàn in Khuyeán hoïc phía Nam. Giaáy pheùp soá 73-
2012/ CXB/119-06/TG caáp ngaøy 16/2/2012. In xong vaø noäp löu chieåu quyù 2 naêm 2012.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.